

**VYSOKÉ UČENÍ
TECHNICKÉ
V BRNĚ**

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

NÁRODNÍ
PLÁN
OBNOVY

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

FAKULTA ELEKTROTECHNIKY
A KOMUNIKAČNÍCH
TECHNOLOGIÍ

FAKULTA
CHEMICKÁ

FAKULTA
STAVEBNÍ

FAKULTA
STROJNÍHO
INŽENÝRSTVÍ

Přednáška magisterského studijního programu JADERNÁ ENERGETIKA

Projektování energetických centrál

1. Projekční činnosti v energetice

Fakulta strojního inženýrství

Ing. Petr Kracík, Ph.D.

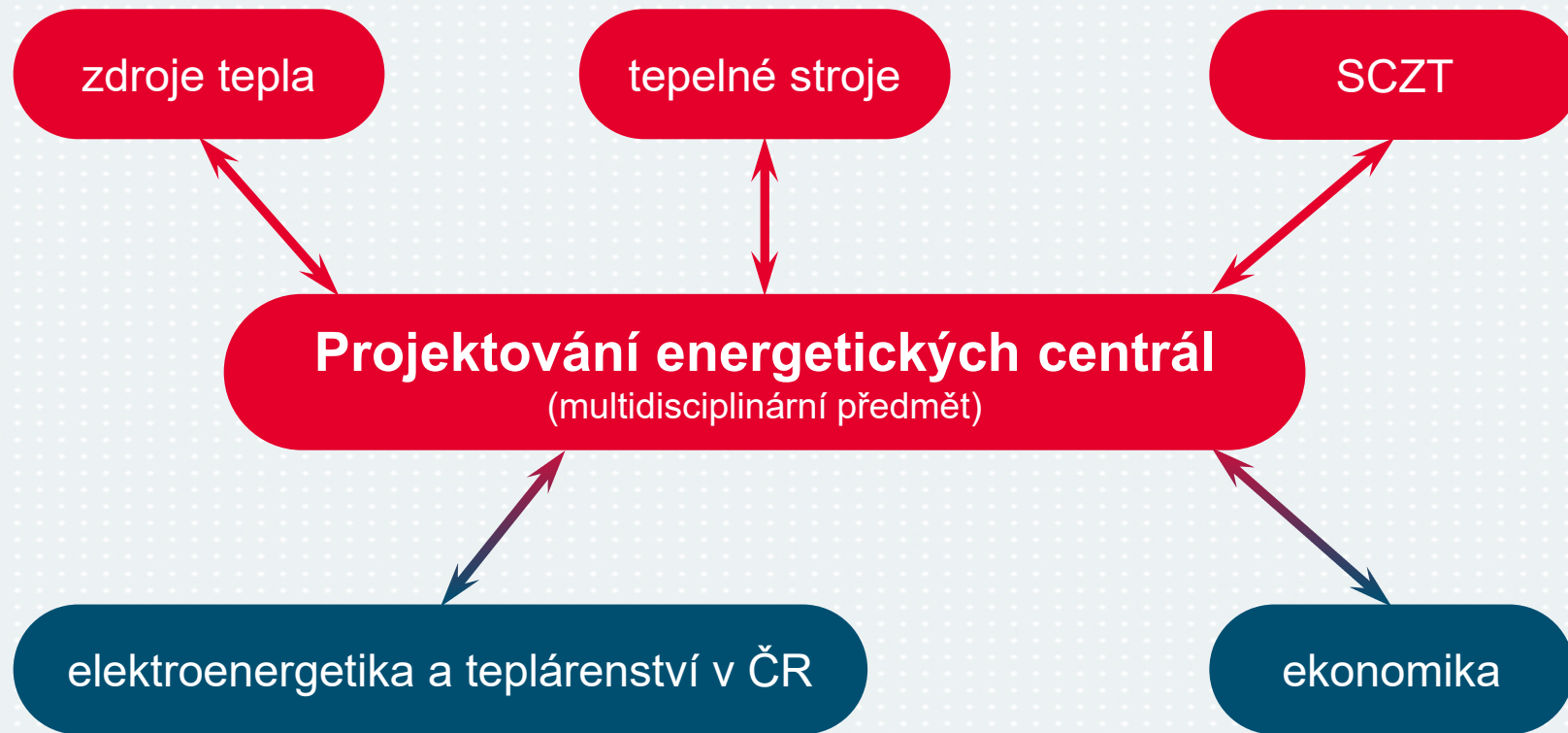
2024

Vysoké učení technické v Brně

Obsah předmětu

Projekční činnost v energetice

Projektant je člověk, který

- (1) propojuje technické činnosti pro podání nabídky
- (2) technicky zajišťuje chod výstavby a realizaci zakázky
- (3) dohlíží na garanční měření a předávání díla

Projekční činnost v energetice

Projekční činnost zajišťuje komplexní dokumentaci a veškeré služby ve všech fázích investiční výstavby

- Velký objem prací
- Složitost a vazby mezi profesemi
 - jeden projektant manager + další profese (stavební, strojní, potrubáři, elektro, MaR, zabezpečení, hasiči, ekologové)
- Bezpečnost (zemní plyn, jaderná elektrárna, ...)
- Legislativa (EIA, Jednotné environmentální stanovisko (v gesci MŽP), územní řízení, stavební povolení ⇒ pro energetické celky nově DESÚ)
 - např. PT: hlučnost, chvění, prašnost a bezpečnost proti úniku provozních kapalin

Projekční činnost v energetice

Zákon č. 458/2000 Sb. Zákon o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon)
(v 2024 aktuálně v43). Vybrané prováděcí předpisy:

- Vyhláška č. 248/2024 Sb., kterou se mění vyhláška č. 16/2016 Sb., o podmínkách připojení k elektrizační soustavě, ve znění vyhlášky č. 487/2021 Sb.
- Vyhláška č. 222/2024 Sb., kterou se mění vyhláška č. 264/2020 Sb., o energetické náročnosti budov
- Vyhláška č. 219/2024 Sb., kterou se mění vyhláška č. 207/2021 Sb., o vyúčtování dodávek a souvisejících služeb v energetických odvětvích, ve znění vyhlášky č. 271/2022 Sb.
- Vyhláška č. 172/2024 Sb., kterou se mění vyhláška č. 79/2010 Sb., o dispečerském řízení elektrizační soustavy a o předávání údajů pro dispečerské řízení, ve znění pozdějších předpisů
- a desítky dalších platných Vyhlášek a Nařízení

Projekční činnost v energetice

Zákon č. 406/2000 Sb. Zákon o hospodaření energií. Vybrané prováděcí předpisy:

- Nařízení vlády č. 349/2022 Sb. Nařízení vlády o státní energetické koncepci a o územní energetické koncepci
- Vyhláška č. 441/2012 Sb. o stanovení minimální účinnosti užití energie při výrobě elektřiny a tepelné energie s účinností od 01.01.2013 ve znění pozdějších předpisů.
- Vyhláška č. 166/2022 Sb. Vyhláška o vykazování energie z podporovaných zdrojů
- Vyhláška č. 38/2022 Sb. Vyhláška o kontrole provozovaného systému vytápění a kombinovaného systému vytápění a větrání
- Vyhláška č. 15/2022 Sb. Vyhláška, kterou se mění vyhláška č. 141/2021 Sb., o energetickém posudku a o údajích vedených v Systému monitoringu spotřeby energie

Projekční činnost v energetice

Zákon č. 201/2012 Sb. Zákon o ochraně ovzduší. Vybrané prováděcí předpisy:

- Vyhláška č. 415/2012 Sb. Vyhláška o přípustné úrovni znečišťování a jejím zjišťování a o provedení některých dalších ustanovení zákona o ochraně ovzduší
- Vyhláška č. 169/2023 Sb. Vyhláška o stanovení podmínek, při jejichž splnění přestává být tuhé palivo z odpadu odpadem

Zákon č. 250/2021 Sb. Zákon o bezpečnosti práce v souvislosti s provozem vyhrazených technických zařízení a o změně souvisejících zákonů. Vybrané prováděcí předpisy:

- Nařízení vlády č. 191/2022 Sb. o vyhrazených technických plynových zařízeních a požadavcích na zajištění jejich bezpečnosti
- Nařízení vlády č. 192/2022 Sb. o vyhrazených technických tlakových zařízeních a požadavcích na zajištění jejich bezpečnosti

Projekční činnost v energetice

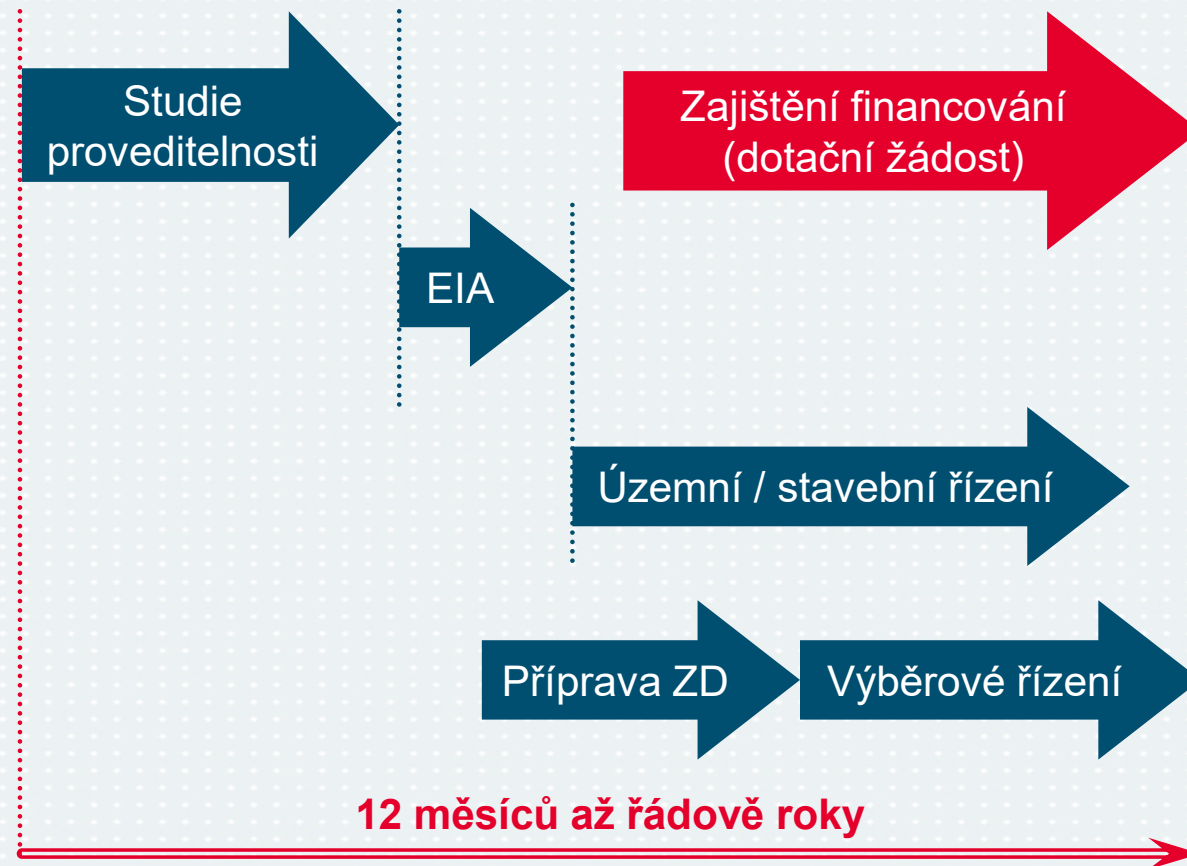
Zákon č. 90/2016 Sb. Zákon o posuzování shody stanovených výrobků při jejich dodávání na trh. Vybrané prováděcí předpisy:

- Nařízení vlády č. 219/2016 Sb. o posuzování shody tlakových zařízení při jejich dodávání na trh. Toto nařízení zapracovává příslušný předpis Evropské unie (Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/68/EU – PED) a upravuje technické požadavky na tlaková zařízení, které musí splňovat při uvedení na trh, podmínky a postupy při jejich dodávání na trh a způsoby posuzování shody.
- Nařízení vlády č. 119/2016 Sb. o posuzování shody jednoduchých tlakových nádob při jejich dodávání na trh. Toto nařízení zapracovává příslušný předpis Evropské unie (Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/29/EU)

Nařízení vlády č. 25/2003 Sb., kterým se stanoví technické požadavky na účinnost nových teplovodních kotlů spalujících kapalná nebo plynná paliva s účinností od 01.05.2004 ve znění pozdějších předpisů..

Fáze projektu

(1) Příprava projektu

Fáze projektu

(1) Příprava projektu – Studie proveditelnosti (Feasibility study)

- analýza investičního záměru jako podklad pro investora (zadavatele)
- vstupem bývá znalost velikosti potřeby tepla, elektřiny, chladu, ...
- obvykle obsahuje varianty plánovaného díla:
 - technické (fyzikální, konstrukční, provozní):
kotel + PT × KJ × PPB × ??
 - ekonomické (návratnost, rizika zdrojů):
ZP × biomasa × odpad × ??
- legislativní a společenská přijatelnost
(zákony, nařízení, Best Available Techniques, Reference Document on Best Available Techniques, ...)

Na základě výsledků investor zvolí variantu, kdy je záměr proveditelný

- Předcházet může Koncepční studie a Předběžná studie proveditelnosti

Fáze projektu

(1) Příprava projektu – **Koncepční projekt**

- Stanovení technických a kvalitativních požadavků na zařízení
- Podklad pro zpracování dokumentace EIA

⇒ Dokumentace vlivu záměru na životní prostředí (EIA)

Dokumentace dle zákona č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivu na životní prostředí a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a odborné posudky vlivu staveb a technologií na životní prostředí

Fáze projektu

(1) Příprava projektu – Koncepční projekt

- Podklad pro zpracování dokumentace EIA

⇒ Dokumentace vlivu záměru na životní prostředí (EIA)

Příloha č. 1 k zákonu č. 100/2001 Sb.

Záměr:	Kategorie I (podléhá posuzování vždy)		Kategorie II (zjišťovací řízení)	
	MŽP	KÚ	MŽP	KÚ
Příslušný úřad				
1 Rafinerie ropy nebo primární zpracování ropných produktů.	x			
2 Zařízení ke zplyňování a zkapaňování uhlí a bituminové horniny s kapacitou od stanoveného limitu.	500 t/den		50 t/den	
3 Tepelné nebo chemické zpracování uhlí, popřípadě bituminových hornin, včetně výroby uhlíku vysokoteplotní karbonizací uhlí nebo elektrografitu vypalováním nebo grafitizací.	x			
4 Zařízení ke spalování paliv s tepelným výkonem od stanoveného limitu.	300 MW		50 MW	
5 Průmyslová zařízení k výrobě elektrické energie, páry a teplé vody o výkonu od stanoveného limitu.				50 MW
6 Vodní elektrárny s celkovým instalovaným elektrickým výkonem od stanoveného limitu.				10 MW
7 Větrné elektrárny s výškou stožáru od stanoveného limitu.				50 m
8 Jaderné elektrárny a jiné jaderné reaktory včetně demontáže nebo konečného uzavření těchto elektráren nebo reaktorů s výjimkou výzkumných zařízení pro výrobu a přeměnu štěpných a množivých látek, jejichž maximální výkon nepřesahuje 1 kW nepřetržitého tepelného výkonu.	x			
9 Zařízení na přepracování vyhořelého jaderného paliva.	x			
10 Zařízení na obohacování nebo výrobu jaderného paliva.	x			
11 Zařízení určená pro zpracování vyhořelého nebo ozářeného jaderného paliva nebo vysoce aktivních radioaktivních odpadů.	x			
12 Zařízení určená pro a) konečné uložení vyhořelého nebo ozářeného jaderného paliva a radioaktivních odpadů, b) konečné zneškodnění vyhořelého nebo ozářeného jaderného paliva a radioaktivních odpadů nebo c) dlouhodobé skladování vyhořelého nebo ozářeného jaderného paliva a radioaktivních odpadů na jiném místě, než na kterém jsou vyprodukovány, plánované na více než 10 let.	x			
13 Zařízení ke zpracování a skladování radioaktivního odpadu; vrty pro ukládání jaderného odpadu.			x	
14 Hlubinné geotermální vrty a hloubkové vrty pro zásobování vodou u vodovodů s hloubkou od stanoveného limitu.				200 m

Fáze projektu

(1) Příprava projektu – **Koncepční projekt**

- Podklad pro zpracování žádosti pro Jednotné environmentální stanovisko (JES) podle Zákon č. 148/2023 Sb. Zákon o jednotném environmentálním stanovisku
 - § 1: Tento zákon upravuje postup a působnost správních orgánů při vydávání JES za účelem zajištění veřejného zájmu na ochraně životního prostředí jako celku a přispění k udržitelnému rozvoji při rozhodování v řízení o povolení záměru podle stavebního zákona nebo navazujícím řízení podle zákona o posuzování vlivů na životní prostředí.
 - § 2 odst. 1: JES je závazné stanovisko k vlivům na životní prostředí u záměru, který podléhá povolování podle stavebního zákona nebo posouzení vlivů na životní prostředí podle Zákona o posuzování vlivů na životní prostředí ...
 - MŽP: JES je nástrojem procesní integrace státní správy v oblasti ochrany životního prostředí (ŽP). JES se vydává namísto až 26 správních úkonů obsažených v 9 různých zákonech z oblasti ŽP.

Fáze projektu

(1) Příprava projektu – Koncepční projekt

- Podklad pro zpracování Dokumentace pro povolení stavby, která se přikládá k žádosti o povolení stavby vedeném podle Zákona č. 283/2021 Sb. Stavební zákon ve znění pozdějších předpisů
 - § 5 odst. 2 písm. c) zákona: Stavby jsou vyhrazené, které jsou uvedeny v příloze č. 3 k tomuto zákonu
 - e) stavby a zařízení přenosové soustavy,
 - f) výroby elektřiny o celkovém instalovaném výkonu 100 MW a více,
 - h) výroby plynu nad 1 MW připojené k plynárenské soustavě včetně těžebních plynovodů a zásobníky plynu,
 - i) stavby a zařízení produktovodů, včetně skladovacích zařízení, která jsou součástí technické infrastruktury produktovodů,
 - j) stavby k účelům těžby, zpracování, transportu a ukládání radioaktivních surovin na území vyhrazeném pro tyto účely,
 - k) stavby související s úložišti radioaktivních odpadů obsahujících výlučně přírodní radionuklidy,
 - l) stavby jaderného zařízení a stavby související, nacházející se uvnitř i vně areálu jaderného zařízení,

Fáze projektu

(1) Příprava projektu – Koncepční projekt

- Podklad pro zpracování Dokumentace pro povolení stavby, která se přikládá k žádosti o povolení stavby vedeném podle Zákona č. 283/2021 Sb. Stavební zákon ve znění pozdějších předpisů
 - § 5 odst. 2 písm. c) zákona: Stavby jsou vyhrazené, které jsou uvedeny v příloze č. 3 k tomuto zákonu
 - o) výroba z obnovitelných zdrojů energie s výjimkou vodních děl, a to
 - 1. výroba elektřiny využívající energii slunečního záření s celkovým instalovaným elektrickým výkonem výroby elektřiny nad 5 MW,
 - 2. výroba elektřiny s celkovým instalovaným elektrickým výkonem nad 1 MW, nejde-li o výrobu elektřiny podle bodu 1,
 - 3. výroba tepla z obnovitelných zdrojů energie s celkovým instalovaným tepelným příkonem výroby tepla nad 10 MW,
 - 4. zařízení na energetické využívání odpadů,
 - p) stavby a zařízení rozvodného tepelného zařízení o dimenzi potrubí DN 300 a více,

Fáze projektu

(1) Příprava projektu – Koncepční projekt

- Podklad pro zpracování Dokumentace pro povolení stavby, která se přikládá k žádosti o povolení stavby vedeném podle Zákona č. 283/2021 Sb. Stavební zákon ve znění pozdějších předpisů
 - § 32b odst. 1 písm. a) zákona: Ministerstvo průmyslu a obchodu je nadřízeným správním orgánem Dopravního a energetického stavebního úřadu (DESÚ) ve věcech vyhrazených staveb uvedených v příloze č. 3 písm. d) až p) k tomuto zákonu, včetně staveb souvisejících, ...
 - § 33 odst. 1 písm. b) zákona: DESÚ je nadřízeným správním orgánem krajského stavebního úřadu ve věcech staveb uvedených v § 34 písm. a) bodu 3,
 - § 34 písm. a) bod 3 zákona: Krajský stavební úřad vykonává působnost stavebního úřadu ve věcech výroben z obnovitelných zdrojů energie neuvedených v příloze č. 3 k tomuto zákonu,

Fáze projektu

(1) Příprava projektu – Koncepční projekt

- Podklad pro zpracování Dokumentace pro povolení stavby, která se přikládá k žádosti o povolení stavby vedeném podle Zákona č. 283/2021 Sb. Stavební zákon ve znění pozdějších předpisů
 - § 33 odst. 2 zákona: Dopravní a energetický stavební úřad
 - vykonává působnost stavebního úřadu ve věcech vyhrazených staveb,
 - vykonává působnost stavebního úřadu ve věcech staveb souvisejících s vyhrazenými stavbami, jež by jinak byly v působnosti krajského stavebního úřadu nebo obecního stavebního úřadu,
 - vydává rámcové povolení pro stavby jaderného zařízení a stavby související, nacházející se uvnitř i vně areálu jaderného zařízení, a
 - vykonává kontrolu ve věcech stavebního řádu.

Fáze projektu

(1) Příprava projektu – Koncepční projekt

- Podklad pro zpracování Dokumentace pro povolení stavby, která se přikládá k žádosti o povolení stavby vedeném podle Zákona č. 283/2021 Sb. Stavební zákon ve znění pozdějších předpisů
 - Požadavky na obsah Dokumentace pro povolení stavby vychází ze struktury dokumentace pro povolení stavby stanovené ve Vyhlášce č. 131/2024 Sb., o dokumentaci staveb. Pro strojní řazízení mimo jiné:
 - B Souhrnná technická zpráva
 - B.3 Základní stavebně technické a technologické řešení
 - B 3.1. Celková koncepce stavebně technického a technologického řešení
 - B.3.3 Zásady bezpečnosti při užívání stavby
 - B.3.5 Technologické řešení – základní popis technických a technologických zařízení
 - B.7 Popis vlivů stavby na životní prostředí a jeho ochrana
 - **Odpovědnost za soulad dokumentace s platnými právními předpisy a s požadavky Dotčených orgánů nese projektant (autorizovaná osoba/y)**

Fáze projektu

(1) Příprava projektu – **Koncepční projekt**

- Podklad pro zpracování Dokumentace pro povolení stavby, která se přikládá k žádosti o povolení stavby vedeném podle Zákona č. 283/2021 Sb. Stavební zákon ve znění pozdějších předpisů
 - Požadavky na obsah Dokumentace pro povolení stavby vychází ze struktury dokumentace pro povolení stavby stanovené ve Vyhlášce č. 131/2024 Sb., o dokumentaci staveb. Pro strojní řazízení mimo jiné:
 - D Dokumentace objektů
 - D.1 Stavební a technologická část
 - D.1.2 Technologické řešení
 - D.1.2.1 Technická zpráva
 - D.1.2.2 Výkresová část
 - D.1.2.2.1 Charakteristické půdorysy
 - Půdorysy se schématickým rozmístěním technických a technologických zařízení.
 - D.1.2.2.2 Charakteristické řezy strojní technologie
- **Odpovědnost za soulad dokumentace s platnými právními předpisy a s požadavky Dotčených orgánů nese projektant (autorizovaná osoba/y)**

Fáze projektu

(1) Příprava projektu – **Koncepční projekt**

- Podklad pro zpracování Zadávací dokumentace pro výběr dodavatelů hlavních zařízení
⇒ Zadávací dokumentace

Fáze projektu

(1) Příprava projektu – Výběr dodavatelů hlavních zařízení (HZ)

(A) Výběrové (poptávkové) řízení

- nestátní organizace
- poptávka produktů u vybraných dodavatelů

(B) Veřejná obchodní soutěž

- výzva ve věstníku, například Tender arena apod.

(C) Mezivládní smlouva (contract **g**overnment **to** government)

- Specifikace soutěže = co musí uchazeč splnit vychází ze Zadávací dokumentace
 - například turbínový ostrov: základní parametry (p_0 , t_0 , $\dot{M}_0 \times P_{sv}$, ...),
 - ale nesmí být podrobná, například s × bez převodovky; A × R typ lopatkování,...
- Kritéria pro posuzování nabídek (cena, kvalita, reference, doba dodání)

Fáze projektu

(1) Příprava projektu – Výběr dodavatelů hlavních zařízení (HZ)

(B) Veřejná obchodní soutěž

- výzva ve věstníku, například Tender arena apod.
- musí obsahovat například
 - lhůtu plnění
 - Zadávací dokumentaci
 - kvalifikační předpoklady (zkušenosti = reference, oprávnění například elektro)
 - místo a lhůta pro podání nabídek
 - místo a čas otevírání obálek s nabídkami (kontrola zapečení a ostatní uchazeči se mohou seznámit s nabídkami / cenami
 - zrušení veřejné soutěže

Fáze projektu

(1) Příprava projektu – Výběr dodavatelů hlavních zařízení (HZ) – nabídky

- Základní identifikační údaje (IČ, DIČ) + historie firmy
- U veřejné obchodní soutěže i dluhy vůči státu (daně, zdravotní, sociální)
- Technická část nabídky
 - Konkrétní specifikace dodaného zařízení.
Například PT s kondenzátorem, 2× NTO, NN, olejové hospodářství, MaR, ...
Výkres strojovny, PID, konstrukční řez PT, ...
- Cenová část nabídky
 - Celková cena, případně cena za dílčí části (PT, generátor, kondenzátor, ...)
- Obchodní část nabídky
 - Záruky: garantované body (hltnost × výkon ⇒ účinnost), záruky, sankce za neplnění termínů, provozních parametrů apod.
 - Servis a údržba: kvalifikační předpoklady, servisní intervaly, ...
 - Reference například za poslední 3 roky

Fáze projektu

(1) Příprava projektu – Výběr dodavatelů hlavních zařízení (HZ) – vyhodnocení soutěže

- u veřejné obchodní soutěže:
 - otevření obálek
(musí být veřejné a minimálně jeden zástupce každé firmy, která podala nabídku, se může účastnit)
 - hodnotící komise
 - výběr podle kritérií
 - zveřejnění výsledků
⇒ vítěz × všichni poražení (napadnutí výsledků, soudní spory, zrušení soutěže)
- u výběrového (poptávkového) řízení
 - zadavatel nemusí zveřejnit výsledky soutěže

Fáze projektu

(1) Příprava projektu – Basic Design

- Zadání pro zpracování profesní dokumentace v úrovni Detail Design
- Koordinaci profesních Detail Design a koordinaci subdodavatelů technologických celků navzájem a se stavební částí
- Řízení případných změn projektu vyvolaných např. výběrem dodavatelů
- Výkon Autorského dozoru nad stanovenou koncepcí
- Zpracování Zadávací dokumentace pro výběr dodavatelů pomocných zařízení.

Fáze projektu

(2) Realizace díla – 6 až 36 měsíců dle typu projektu

- Dokumentace pro provádění stavby ([Detail Design](#))
 - Obsah Dokumentace pro provádění stavby je rámcově vymezen přílohou č. 6 vyhlášky 499/2006 Sb., o dokumentaci staveb, ve znění pozdějších předpisů. Rozsah a podrobnosti zpracování Detail Design mohou být přizpůsobeny podmínkám konkrétní akce a účelu použití dokumentace.
- Realizace díla:
 - Stavební část
 - Strojní část (kotel, strojovna, elektro, ...)
 - MaR
 - vyvedení výkonu
 - ...

Fáze projektu

(3) Zkušební provoz zařízení

(4) Komplexní zkoušky a garanční měření

(5) Předání díla (podpis předávacího protokolu) a dílo je zákazníka.

- Dokumentace skutečného provedení (AS-BUILT)

EPC projekt

Engineering, Procurement and Construction

- tzv. „dodávka na klíč“
- Smluvní vztah mezi Investorem a EPC dodavatelem
- EPC dodavatel má Projektového managere a zajišťuje
 - engineering
 - nákup (stavba, strojní i elektro část, MaR, ...)
 - realizaci
 - zkušební provoz i předání díla
 - záruční i pozáruční servis
- Smluvní vztah u dílčích částí je:
Investor ↔ EPC dodavatel ↔ dodavatel dílčí technologie či stavby

Magisterský studijní program JADERNÁ ENERGETIKA vznikl za přispění

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

NÁRODNÍ
PLÁN
OBNOVY

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

NPO_VUT_MSMT-16609_2022

**VYSOKÉ UČENÍ
TECHNICKÉ
V BRNĚ**

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

NÁRODNÍ
PLÁN
OBNOVY

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

FAKULTA ELEKTROTECHNIKY
A KOMUNIKAČNÍCH
TECHNOLOGIÍ

FAKULTA
CHEMICKÁ

FAKULTA
STAVEBNÍ

FAKULTA
STROJNÍHO
INŽENÝRSTVÍ

Přednáška magisterského studijního programu JADERNÁ ENERGETIKA

Projektování energetických centrál

2. Elektrizační soustava a PpS

Fakulta strojního inženýrství

Ing. Petr Kracík, Ph.D.

2024

Vysoké učení technické v Brně

Elektroenergetika

Elektroenergetika je vědní disciplína, která se zabývá (1) výrobou elektřiny, (2) přenosem a distribucí elektřiny, (3) spotřebou elektřiny, (4) provozem elektrizační soustavy a dispečerským řízením a (5) zabezpečením a řízením rozvoje elektroenergetiky.

Elektrizační soustava je systém zajišťující výrobu, distribuci a konečné užití elektřiny.

Základní úkoly jsou:

- (1) zajistit dostatečné množství elektřiny v daném čase
- (2) zajistit kvalitu elektřiny
- (3) zajistit spolehlivost dodávky
- (4) zajisti odpovídající cenu (ČEPS × ERU)

Elektroenergetika

Pro výrobu a spotřebu elektřiny musí platit v každém okamžiku

$$\sum P_{spotřeba} = \sum P_{výroba} - \sum P_{ztráty}$$

Výroba elektřiny

- (A) Velké zdroje – připojeno na PS 400 / 220 / 110 kV
- (B) Střední a menší zdroj (teplárny a kogenerační výrobny) (DS 110 kV)
- (C) Ostrovní provoz (teplárny, závodní energetika) (DS 110 / 22 kV)
- (D) Záložní zdroje (pro plnění kritéria n-1 = startují za výpadek největšího zdroje – typicky přečerpávací elektrárna)

Elektroenergetika

(A) velké zdroje (400/220 kV)

- relativně malý počet zdrojů o velkém výkonu
- negativní dopad výpadku velkého zdroje na celou přenosovou síť
- přeprava elektřiny na větší vzdálenosti = větší ztráty při přenosu

(B - C) střední a malé zdroje

- Výpadek malého zdroje nemá významný vliv na kvalitu elektřiny v síti (frekvence, fí, ...)
- elektřina je vyráběna v místě spotřeby = odpadají ztráty přenosem
- neodpovídá historické koncepci PS a DS v ČR ⇒ možné problémy s připojitelností („slabé rozvody“ v oblasti, trafostanice, ...)

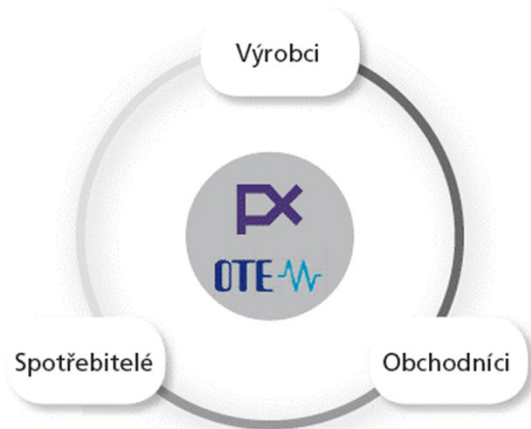
Elektroenergetika

Definice výkonů zařízení

- **jmenovitý (štítkový) výkon** = výkon stroje (generátoru), na který byl navržen
- **instalovaný výkon** = součet jmenovitý výkonu strojů (generátorů) v jednom objektu (bloku / elektrárně) včetně generátorů určených pro vlastní spotřebu
např. JEDU 4 bloky po 2 TG $\Rightarrow 4 \cdot 2 \cdot (220 + 35) MW_e = 2\,040 MW_e$
- **dosažitelný výkon** = maximální výkon stroje, kterého je možné dosáhnout při běžném stavu a provozních podmínkách (palivová základna, výhřevnost paliva, opotřebení stroje)
- **pohotový výkon** = nejvyšší dosažitelný výkon, kterého může elektrárna dosáhnout v určitém čase s ohledem na technické a provozní podmínky (např. jeden blok je v opravě, TG ve studené záloze, teplota chladicí vody v létě / zimě)
- **aktuální výkon** = výkon měřený na svorkách generátoru
- **minimální výkon** = minimální výkon stroje, při kterém ho lze bezpečně dlouhodobě provozovat (dáno výrobcem stroje)

Elektroenergetika

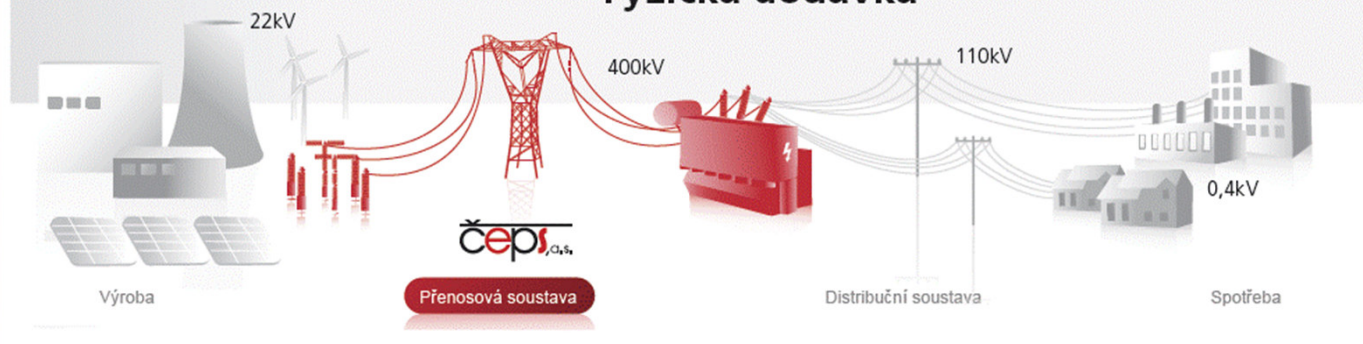
Obchodování silové elektřiny

Regulované subjekty

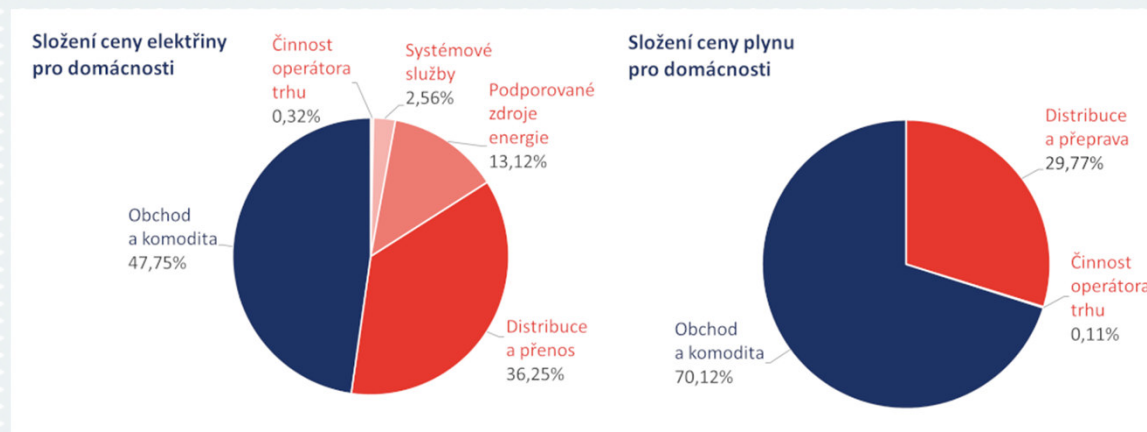
Fyzická dodávka

Elektroenergetika

Energetický regulační úřad (ERÚ)

- byl zřízen v roce 2001 Energetickým zákonem, který také upravuje jeho kompetence.
- Pravomoci a působnost:
 - (1) Reguluje regulované složky cen energií, ke kterým každoročně vydává cenová rozhodnutí.
 - (2) Cenovým rozhodnutím podle zákona stanovuje podporu pro OZE.

Elektroenergetika

Energetický regulační úřad (ERÚ)

- byl zřízen v roce 2001 Energetickým zákonem, který také upravuje jeho kompetence.
- Pravomoci a působnost:
 - (1) Reguluje regulované složky cen energií, ke kterým každoročně vydává cenová rozhodnutí.
 - (2) Cenovým rozhodnutím podle zákona stanovuje podporu pro OZE.
 - (3) Licencuje výrobce energií, obchodníky a další energetické subjekty, které následně dozoruje.
 - (4) Podporuje hospodářskou soutěž v energetice.
 - (5) Chrání spotřebitele na energetickém trhu. Proto je to ten pravý úřad, na který se může spotřebitel obrátit, když řeší spory se svým dodavatelem energií, případně s distributorem.

Elektroenergetika

OTE, a.s.

- byl založen 18. 4. 2001. Jejím zakladatelem a jediným akcionářem je stát Česká republika. Výkon akcionářských práv provádí z pověření státu Ministerstvo průmyslu a obchodu. Na trhu s elektřinou je společnost aktivní od roku 2002 a na trhu s plynem od roku 2010
- Mezi hlavní předměty činnosti patří:
 - (1) vyhodnocování, zúčtování a vypořádání odchylek mezi sjednanými a skutečnými dodávkami a odběry elektřiny a plynu,
 - (2) organizování krátkodobého trhu s elektřinou a plynem
 - (3) zpracování a výměna dat a informací na trhu s elektřinou a trhu s plynem prostřednictvím centra datových a informačních služeb 24/7
 - (4) administrace výplaty podpory podporovaným zdrojům energie (POZE)

Elektroenergetika

OTE, a.s.

- byl založen 18. 4. 2001. Jejím zakladatelem a jediným akcionářem je stát Česká republika. Výkon akcionářských práv provádí z pověření státu Ministerstvo průmyslu a obchodu. Na trhu s elektřinou je společnost aktivní od roku 2002 a na trhu s plynem od roku 2010
- Mezi hlavní předměty činnosti patří:
 - (5) vydávání záruk původu elektřiny z obnovitelných zdrojů a elektřiny z vysokoúčinné kombinované výroby elektřiny a tepla
 - (6) provádění funkce národního správce Rejstříku obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů

Elektroenergetika

Přenosová soustava v ČR

- je propojený soubor vedení a zařízení sloužící k zajištění přenosu elektřiny z výrobních bloků (elektráren) do distribučních soustav
- V ČR je přenosová soustava (PS) provozována akciovou společností ČEPS, a.s. (Česká přenosová soustava) a jediným akcionářem je ČR.

délka vedení

400 kV: 3 940 km

220 kV: 1 824 km

110 kV: 84 km

přenesená ele:

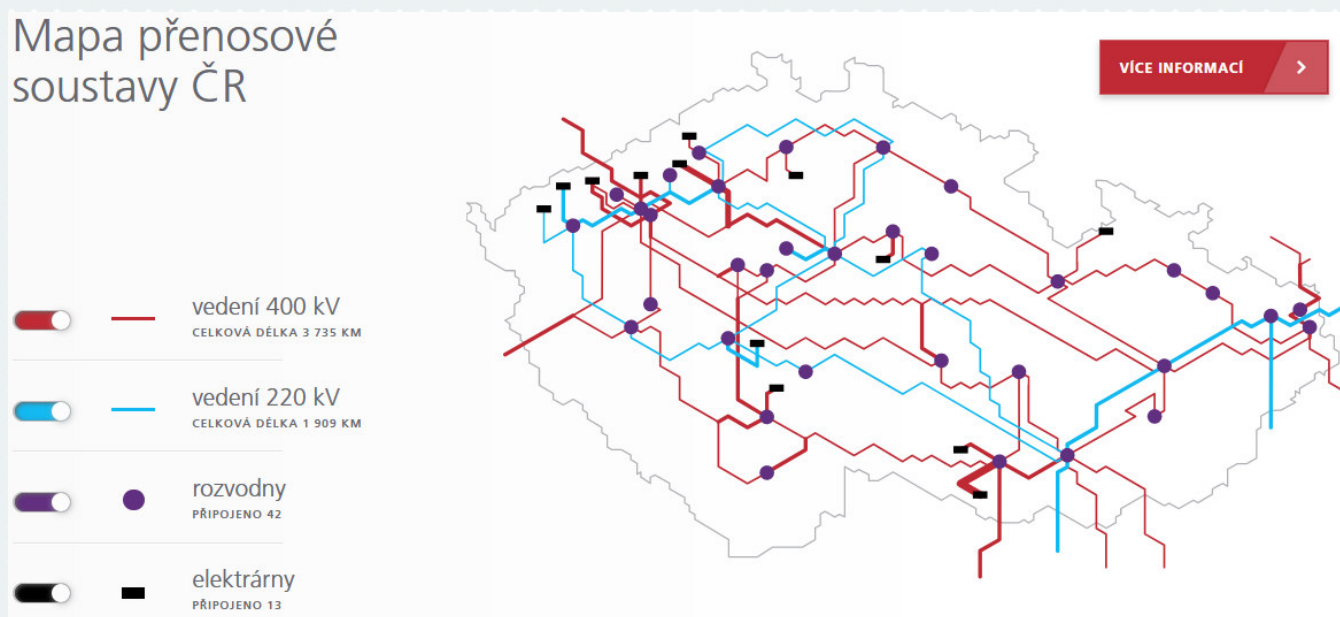
68 625 GWh

ztráty PS:

1 012 GWh

(1,47 %)

Mapa přenosové soustavy ČR

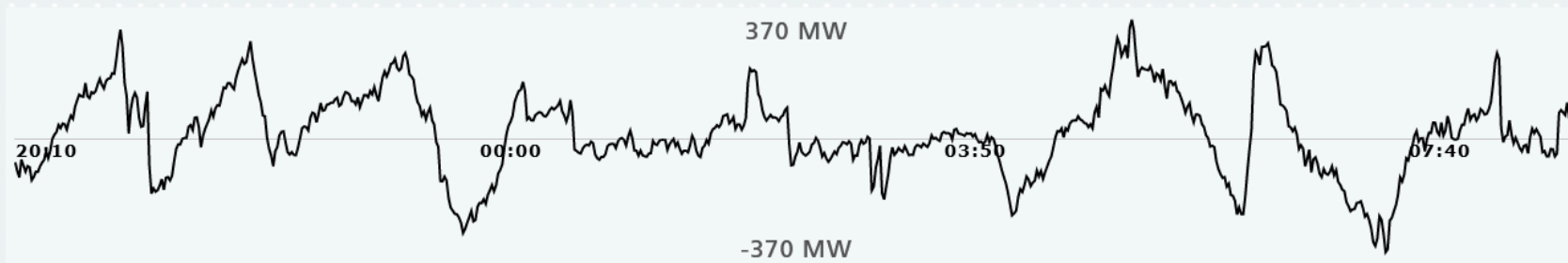
© ČEPS, a.s., data za rok 2022

12

Elektroenergetika

Přenosová soustava v ČR – ČEPS, a.s.

- Systémové služby jsou činnosti ČEPS, kterými zajišťuje **kvalitu a spolehlivost dodávky elektřiny** na úrovni přenosové soustavy (PS) a plnění mezinárodních závazků a podmínek propojení elektrizační soustavy (ES) ČR. Kvalitou se rozumí zejména parametry **frekvence a napětí**, definované Kodexem PS. Spolehlivostí dodávky se rozumí **nepřerušenosť dodávky v odběrných místech z PS** definovaná průměrným počtem a trváním dílčích výpadků dodávky v jednotlivých předacích místech.
- Odchylna salda výkonové rovnováhy (FRCE) – okamžité hodnoty:
 - maximum: 1 159 MW dne 29. 06. 2022 v 16:35 hod. (při cca 8,78 GW)
 - minimum: – 686 MW dne 30. 11. 2022 v 00:05 hod. (při cca 8,13 GW)

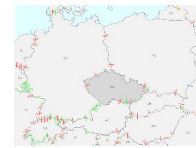

Elektroenergetika

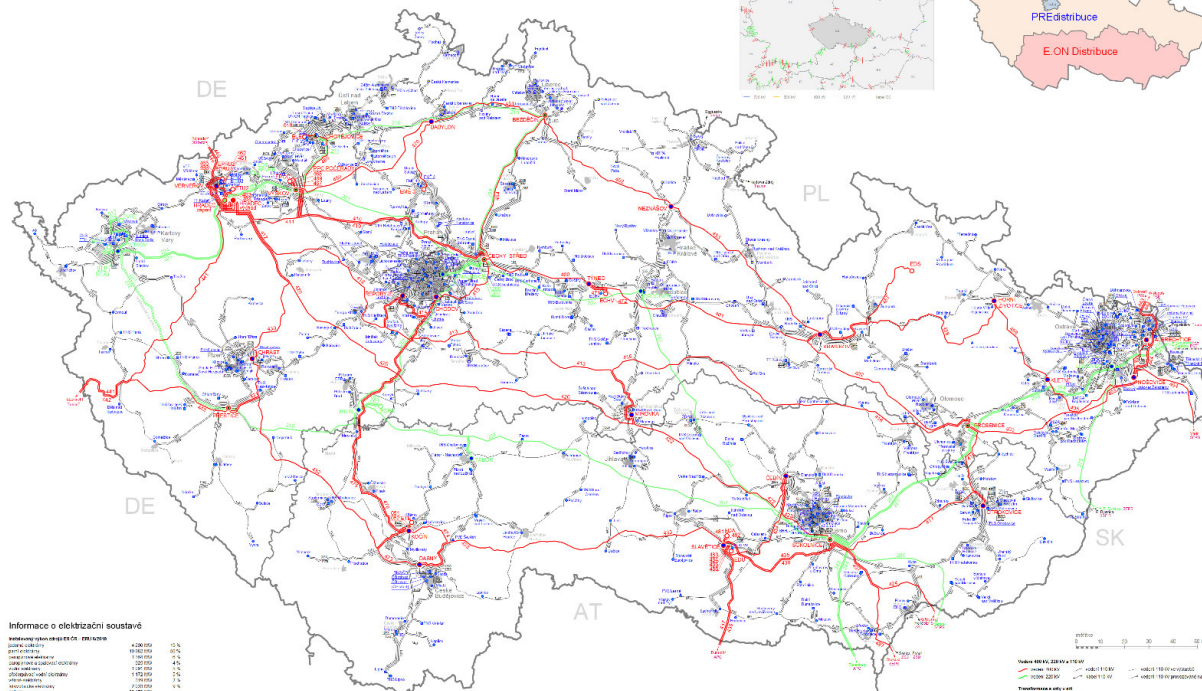
Distribuční soustava v ČR – akciová společnost OTE, a.s.

OTE Elektrizační soustava ČR
2020

Propojené elektrizační soustavy

Podobnost distribučních společností

Informace o elektrizační soustavě

Indikátor	Hodnota	Podíl
Podíl elektrizační soustavy ČR	4 200 000	100%
Podíl elektrizační soustavy ČR	10 000 000	95%
Podíl elektrizační soustavy ČR	1 000 000	4%
Podíl elektrizační soustavy ČR	200 000	4%
Podíl elektrizační soustavy ČR	1 500 000	3%
Podíl elektrizační soustavy ČR	700 000	3%
Podíl elektrizační soustavy ČR	200 000	3%
Podíl elektrizační soustavy ČR	20 000 000	3%

Elektroenergetika

Licence na výrobu elektřiny a výkaznictví

- Podnikat v energetických odvětvích na území České republiky mohou za podmínek stanovených Energetickým zákonem č. 458/2000 Sb. ve znění pozdějších předpisů podle § 3 osoby pouze na základě licence udělené Energetickým regulačním úřadem (ERÚ).
- **Na základě novel EZ a příslušných ustanovení EZ zejména § 3 odst. 3, § 28 odst. 5 a odst. 6, je možné od ~~1.1.2016~~ 2023 provozovat výrobu elektřiny připojenou k elektrizační soustavě do instalovaného výkonu 40 50 kW (včetně) bez licence pro vlastní spotřebu pokud ...**
- **Energetický regulační úřad je povinen** podle § 17, odst. 7, písm. m) EZ, o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (Energetický zákon), v platném znění, **zveřejňovat roční a čtvrtletní zprávu o provozu elektrizační soustavy a plynárenské soustavy** způsobem umožňující dálkový přístup.

Elektroenergetika

Licence na výrobu elektřiny a výkaznictví

- Vykazovací povinnost pro výrobce elektřiny, jakožto držitele licence na výrobu elektřiny, určuje přímo EZ. Ten v § 11, odst. 1, písm. e) mimo jiné uvádí, že **držitel licence je povinen poskytovat ministerstvu a ERU pravdivé a úplné informace a podklady nezbytné pro výkon jejich zákonem stanovených oprávnění a umožnit jim přístup k zařízením, která k výkonu licencované činnosti slouží.**
- Statistických dat malých vodních elektráren (MVE), větrných elektráren (VTE) a fotovoltaických elektráren (FVE), tj. nepalivových podporovaných zdrojů (POZE), jsou převzata ze systému OTE, a. s, který je eviduje v souvislosti s výplatou provozní podpory podle zákona č. 165/2012 Sb., o podporovaných zdrojích energie.

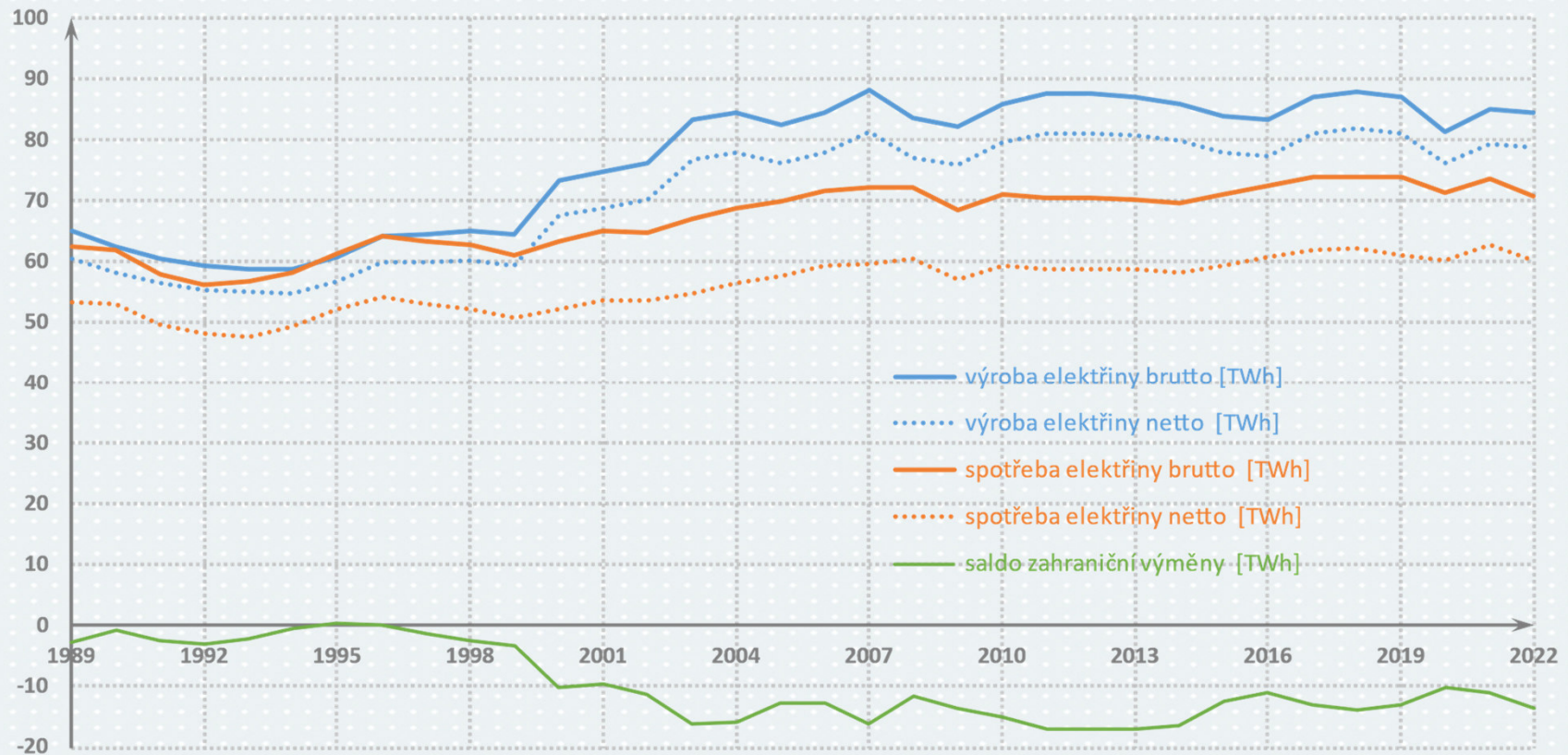
Elektroenergetika

Bilance elektřiny v síti

- **výroba elektřiny brutto** = celková výroba elektřiny měřená na svorkách generátorů nebo zdroje elektřiny
- **výroba elektřiny netto** = od vyrobené elektřiny brutto je odečtena nezbytná vlastní spotřeba elektřiny bloku / elektrárny potřebná pro výrobu elektřiny včetně ztrát při výrobě elektřiny
- **saldo** = bilanční součet přeshraničních toků elektřiny. Záporná hodnota je při „vývozu“ elektřiny z republiky a kladná při „dovozu“ elektřiny.
- **spotřeba elektřiny brutto** = je dána součtem výroby elektřiny brutto a salda
- **spotřeba elektřiny netto** = od spotřeby elektřiny brutto je odečtena
 - (1) vlastní spotřeba na výrobu elektřiny
 - (2) ztráty v sítích
 - (3) spotřeba na přečerpávacích vodních elektrárnách

Elektroenergetika

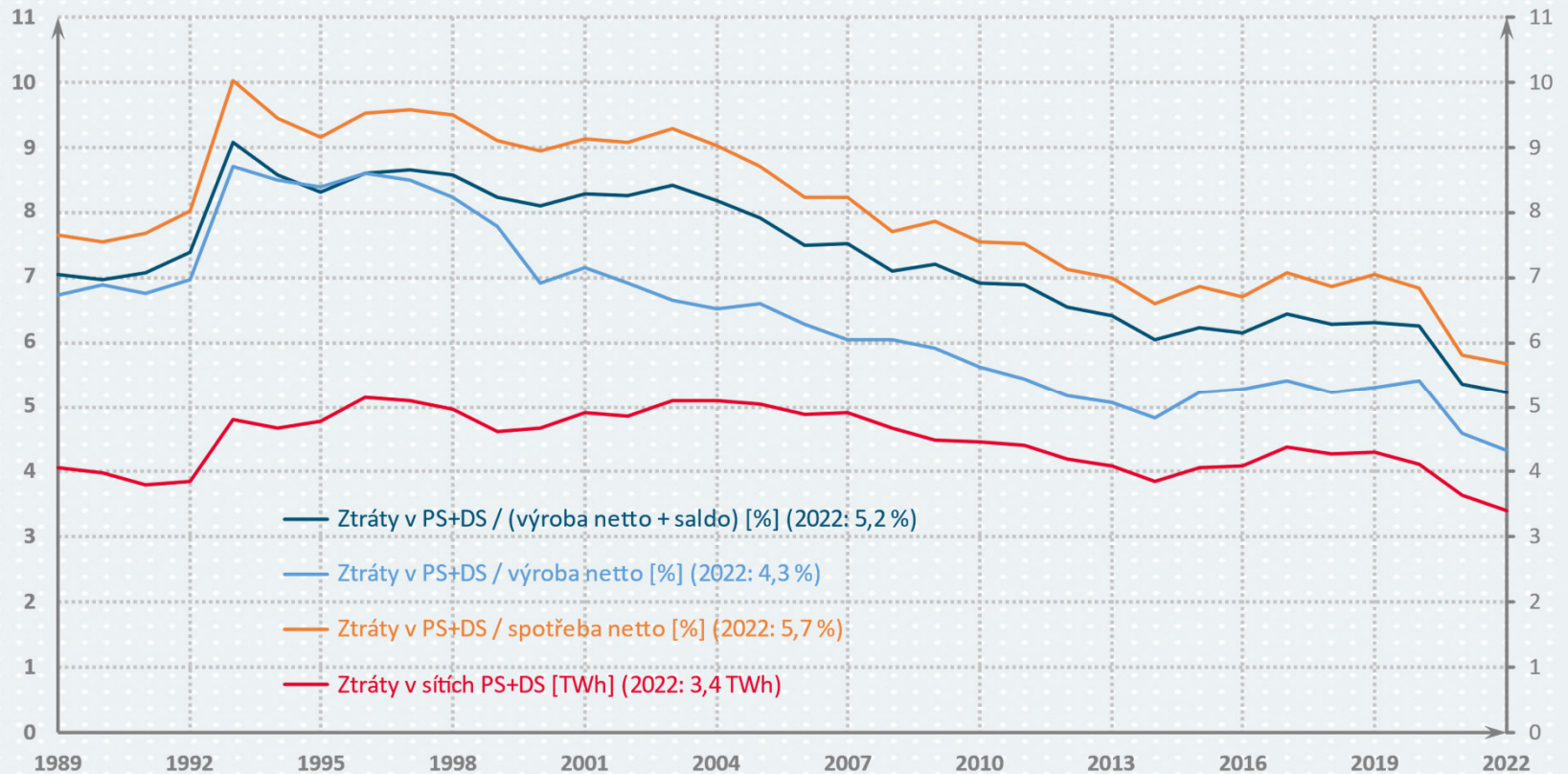
Výroba a spotřeba elektřiny v letech 1989 až 2022 [TWh]

Elektroenergetika

Ztráty v PS + DS v letech 1989 až 2022 [TWh]

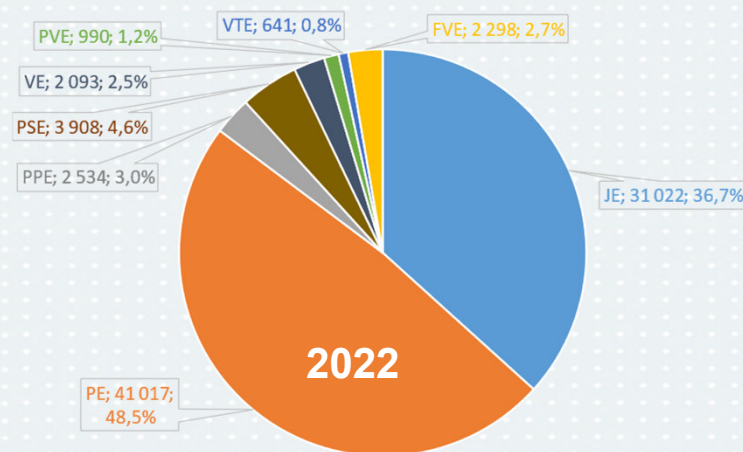
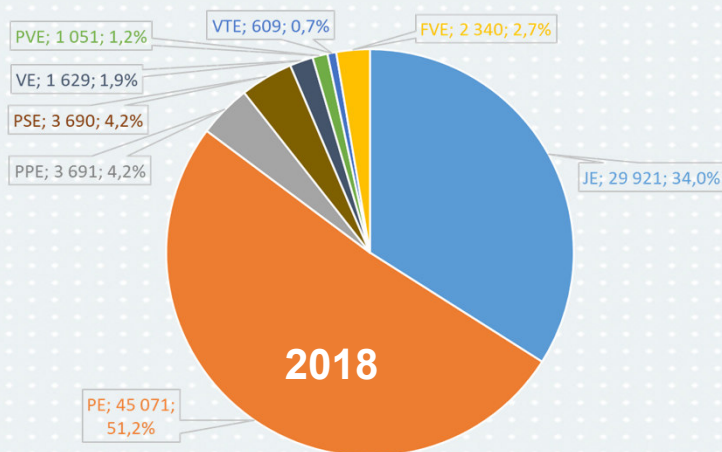
Ztráty v PS jsou kryty v rámci aukcí ČEPS, a.s.

Elektroenergetika

Výroba elektřiny v ČR (rok 2022) – podle zdroje

	Výroba brutto		TVSe		TVSt		Výroba netto	
	GWh	%	GWh	% z brutto	GWh	% z brutto	GWh	%
Jaderné elektrárny (JE)	31 022	36,7	1 710	5,51	3	0,01	29 311	37,2
Parní elektrárny (PE)	41 017	48,5	3 730	9,09	937	2,29	37 288	47,4
Paroplynové elektrárny (PPE)	2 534	3,0	34	1,35	6	0,23	2 499	3,2
Plynové a spalovací elektrárny (PSE)	3 908	4,6	225	5,76	37	0,95	3 683	4,7
Vodní elektrárny (VE)	2 093	2,5	17	0,80	-	-	2 077	2,6
Přečerpávací vodní elektrárny (PVE)	990	1,2	13	1,28	-	-	977	1,2
Větrné elektrárny (VTE)	641	0,8	8	1,26	-	-	633	0,8
Fotovoltaické elektrárny (FVE)	2 298	2,7	19	0,81	-	-	2 280	2,9
Celkem	84 503		5 755	6,81	983	1,2	78 748	

Elektroenergetika

Výroba elektřiny v ČR (rok 2022) – podle zdroje

	2018		2022	
Výroba elektřiny brutto	88 002 GWh		84 503 GWh	
Hnědé uhlí	37 734 GWh	42,9 %	34 306 GWh	40,4 %
Jaderné palivo	29 921 GWh	34,0 %	31 022 GWh	36,5 %
Obnovitelné zdroje energie (OZE)	9 404 GWh	10,7 %	10 437 GWh	12,3 %
Zemní plyn	3 488 GWh	4,0 %	4 038 GWh	4,8 %
Černé uhlí	3 455 GWh	3,9 %	2 426 GWh	2,9 %
Přečerpávací	1 051 GWh	1,2 %	990 GWh	1,2 %
Ostatní plyny	2 752 GWh	3,1 %	941 GWh	1,1 %
Ostatní pevná paliva (mimo BRKO)	77 GWh	0,1 %	98 GWh	0,1 %
Odpadní teplo	64 GWh	0,1 %	66 GWh	0,1 %
Topné oleje	35 GWh	0,0 %	23 GWh	0,0 %
Ostatní kapalná paliva	22 GWh	0,0 %	12 GWh	0,0 %
Ostatní	1 GWh	0,0 %	144 GWh	0,2 %
Koks	0 GWh	0,0 %	0 GWh	0,0 %

2020 (Covid a výroba 81,4 GWh): hnědé uhlí 29,1 GWh (35,7 %) × jaderné palivo 30,0 GWh (36,9 %)

Elektroenergetika

Výroba elektřiny v ČR (rok 2022) – podle zdroje

	2018		2022	
Výroba elektřiny brutto	88 002 GWh		84 503 GWh	
Hnědé uhlí	37 734 GWh	42,9 %	34 306 GWh	40,4 %
Jaderné palivo	29 921 GWh	34,0 %	31 022 GWh	36,5 %
Obnovitelné zdroje energie (OZE)	9 404 GWh	10,7 %	10 437 GWh	12,3 %
- Biomasa	2 119 GWh	2,4 %	2 659 GWh	3,1 %
- Bioplyn	2 607 GWh	3,0 %	2 615 GWh	3,1 %
- Vodní	1 629 GWh	1,9 %	2 093 GWh	2,5 %
- Fotovoltaické	2 340 GWh	2,7 %	2 298 GWh	2,7 %
- Větrné	609 GWh	0,7 %	641 GWh	0,8 %
- BRKO	100 GWh	0,1 %	130 GWh	0,2 %

2018: OZE 10,69 % k brutto výrobě; 12,72 % k brutto spotřebě

2021: OZE 12,42 % k brutto výrobě; 14,32 % k brutto spotřebě

2022: OZE 12,29 % k brutto výrobě; 14,75 % k brutto spotřebě

Elektroenergetika

Výroba elektřiny v ČR (rok 2022) – podle zdroje

Energetika - dobývání černého a hnědého uhlí, ropy, zemního plynu, uranových rud, koksování, rafinérské zpracování ropy, výroba jaderných paliv, výroba a rozvod páry a teplé vody, atd.)

Průmysl, Stavebnictví,

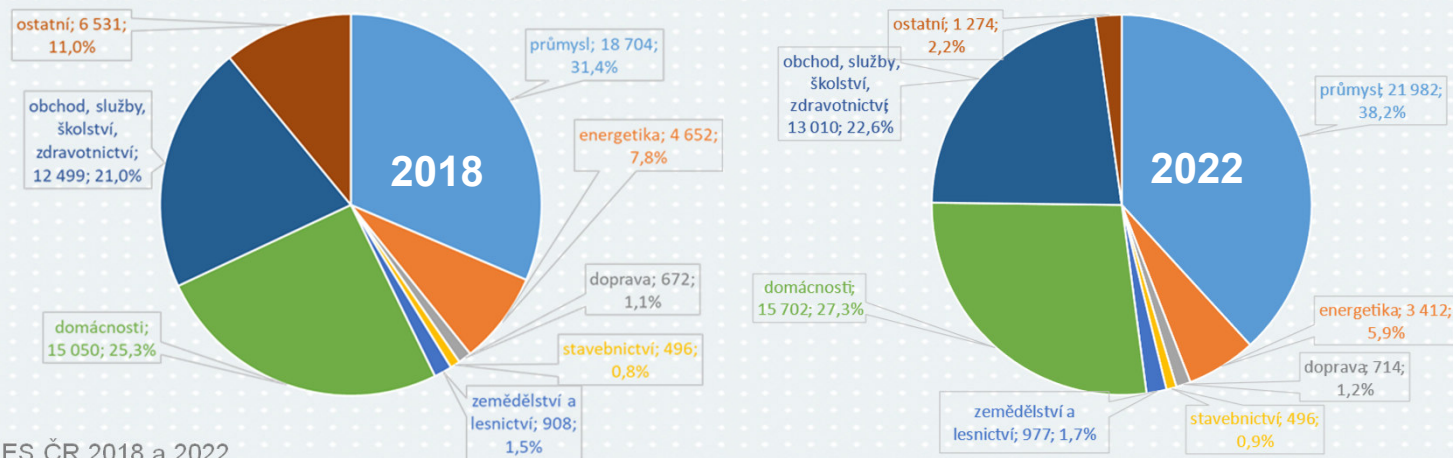
Doprava – doprava pozemní (silniční i železniční), vodní, atd.

Obchod služby, školství, zdravotnictví - velkoobchod a zprostředkování obchodu bez obchodu s vykazovanými položkami, maloobchod, služby, peněžnictví, správa, zdravotnictví, výzkum, vývoj, apod.

Domácnosti – přímý prodej domácnostem, včetně bytových družstev a společenství vlastníků jednotek (tj. subjektů s předpokládaným výrazným podílem domácností jako konečných spotřebitelů tepla, které nejsou držitelem licence na výrobu nebo rozvod tepla).

Zemědělství a lesnictví - zemědělství, myslivost, lesní hospodářství, chov ryb, rybolov

Ostatní - dodávky ostatním odběratelům, které nelze zařadit do předchozích sloupců

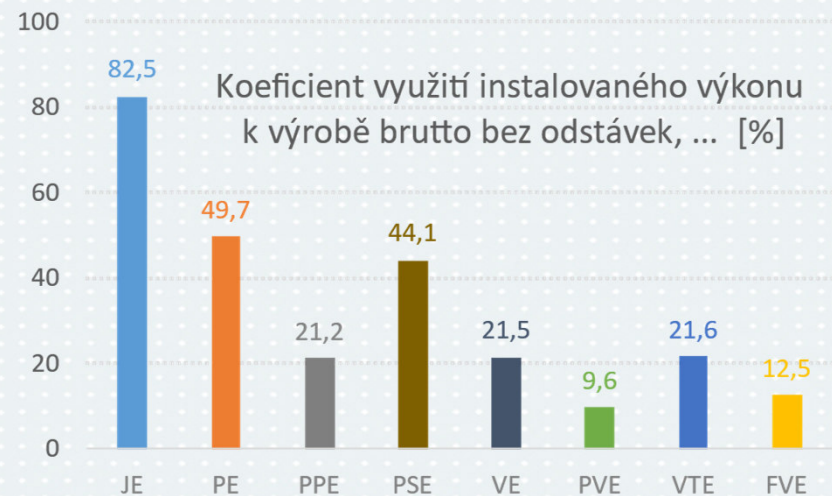
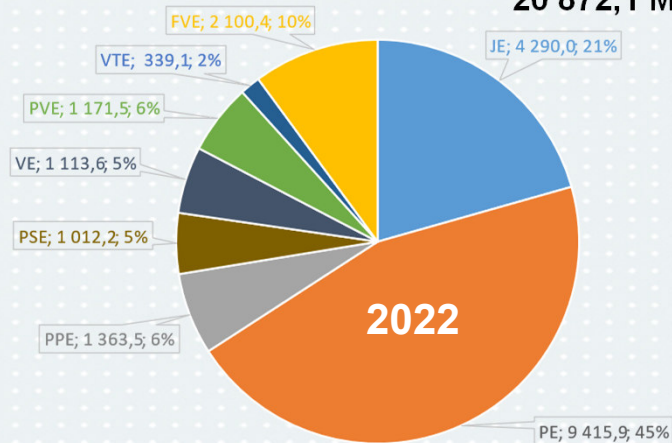
Elektroenergetika

Instalovaný výkon v ČR (rok 2022) × využití vůči brutto výrobě

Jaderné elektrárny (JE)	4 290,0 MW (20,6 %) × 82,5 %
Parní elektrárny (PE)	9 415,9 MW (45,3 %) × 49,7 % (2019 -671,6 MW, 2020 -531,1 MW, 2021 -111,3 MW)
Paroplynové elektrárny (PPE)	1 363,5 MW (6,6 %) × 21,2 % (2021 43,9 %)
Plynové a spalovací elektrárny (PSE)	1 012,2 MW (4,9 %) × 44,1 % (2020 +21,5 MW, 2021 +28,6 MW)
Vodní elektrárny (VE)	1 113,1 MW (5,4 %) × 21,5 % (2020 +19,5 MW, 2021 +0,2 MW)
Přečerpávací vodní elektrárny (PVE)	1 171,5 MW (5,6 %) × 9,6 %
Větrné elektrárny (VTE)	339,1 MW (1,6 %) × 21,6 % (2021 +0,3 MW)
Fotovoltaické elektrárny (FVE)	2 100,4 MW (10,1 %) × 12,5 % (2020 +12,1 MW, 2020 +16,9 MW)

Celkem

20 872,1 MW

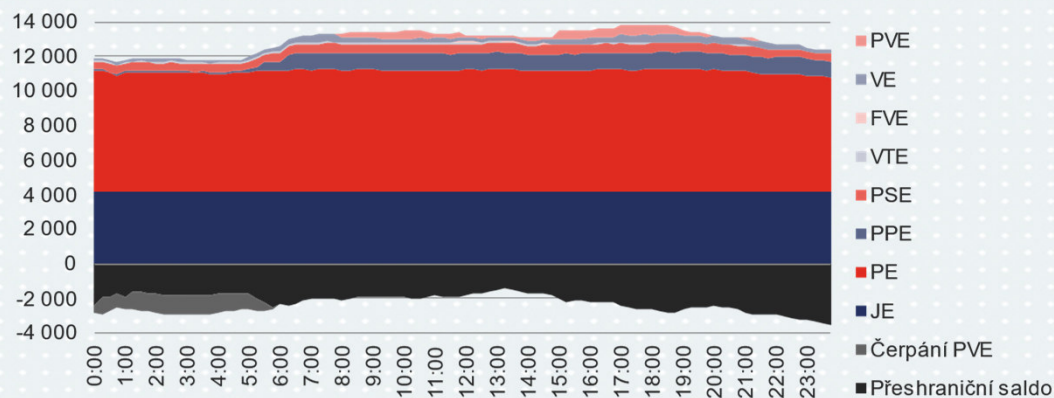

Elektroenergetika

Den maxima zatížení ES ČR v roce 2022 (14. 12. 2022 13:15)

	[MW]	
Zatížení brutto	11 774,4	100%
Jaderné elektrárny (JE)	4 203,5	36%
Parní elektrárny (PE)	7 038,8	60%
Paroplynové elektrárny (PPE)	965,0	8%
Plynové a spalovací elektrárny (PSE)	547,9	5%
Vodní elektrárny (VE)	191,4	2%
Přečerpávací vodní elektrárny (PVE)	150,6	1%
Fotovoltaické elektrárny (FVE)	42,8	0%
Větrné elektrárny (VTE)	69,8	1%
Přeshraniční saldo	-1 435,5	-12%
Čerpání PVE	0,0	0%

Zatížení brutto ve dni maxima (MW)

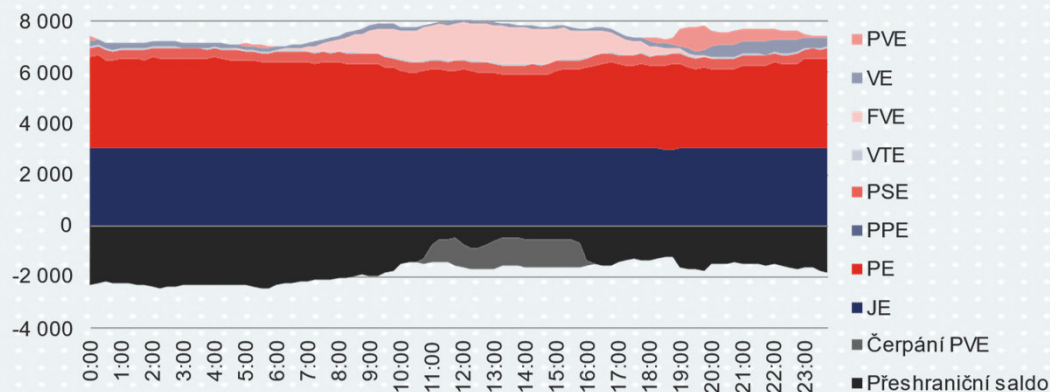

Elektroenergetika

Den maxima zatížení ES ČR v roce 2022 (14. 12. 2022 13:15)

	[MW]	
Zatížení brutto	4 616,6	100%
Jaderné elektrárny (JE)	3 050,7	66%
Parní elektrárny (PE)	3 329,3	72%
Paroplynové elektrárny (PPE)	0,0	0%
Plynové a spalovací elektrárny (PSE)	367,5	8%
Vodní elektrárny (VE)	137,4	3%
Přečerpávací vodní elektrárny (PVE)	89,0	2%
Fotovoltaické elektrárny (FVE)	15,2	0%
Větrné elektrárny (VTE)	63,0	1%
Přeshraniční saldo	-2 435,4	-53%
Čerpání PVE	0,0	0%

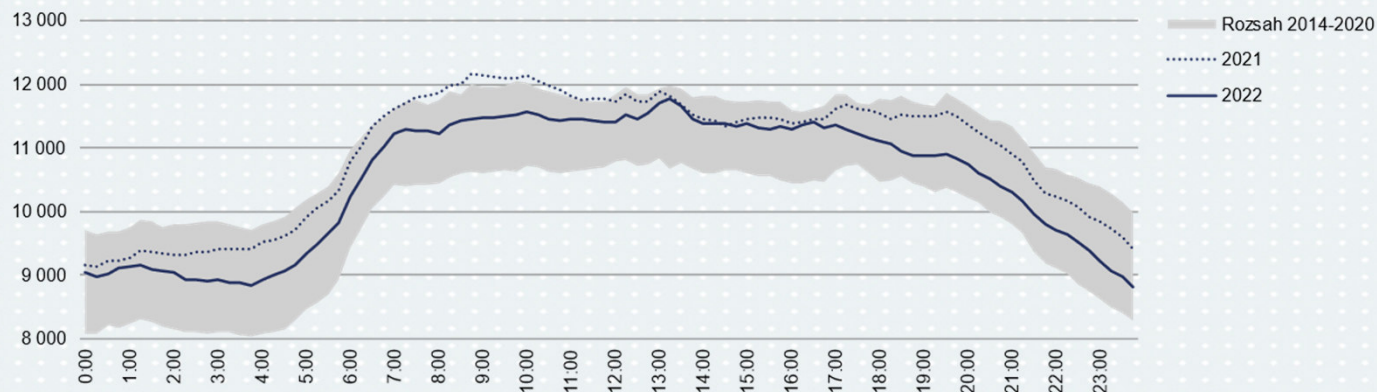
Zatížení brutto ve dni minima (MW)

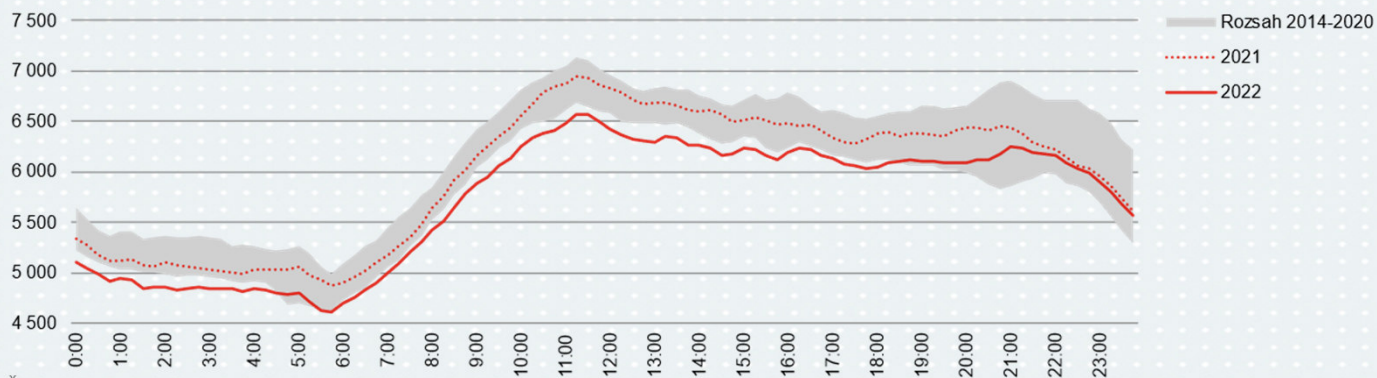
Elektroenergetika

Průběh spotřeby brutto ve dni maxima a minima

Průběh spotřeby brutto ve dnech ročního maxima (MW)

Průběh spotřeby brutto ve dnech ročního minima (MW)

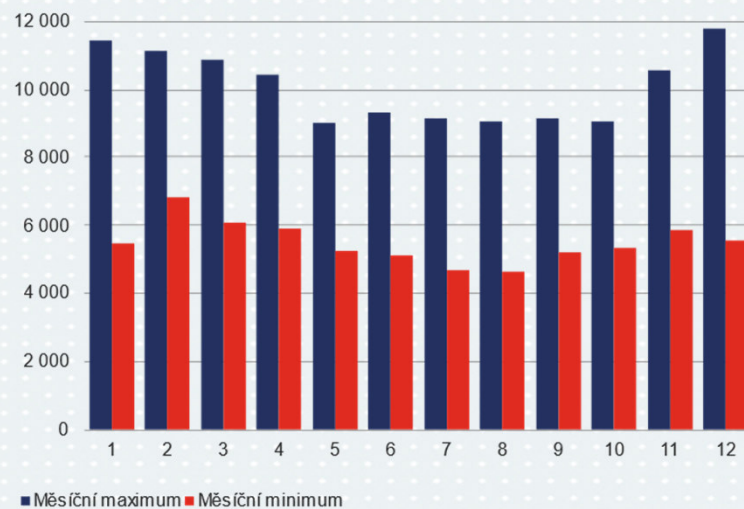

Elektroenergetika

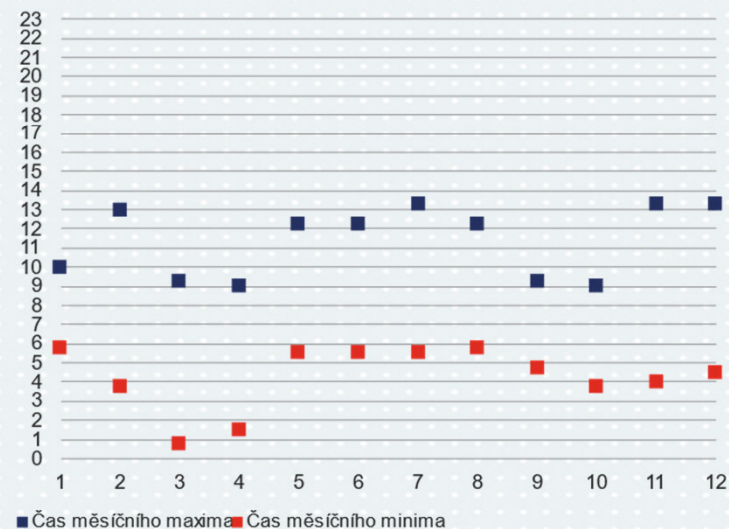
Měsíční maxima a minima zatížení ES ČR v roce 2022

	Leden	Únor	Březen	Duben	Květen	Červen	Červenec	Srpen	Září	Říjen	Listopad	Prosinec
Měsíční maximum [MW]	11 462,6	11 122,0	10 865,3	10 447,2	8 990,2	9 324,9	9 145,4	9 022,8	9 119,9	9 059,3	10 572,6	11 774,4
Datum	12. 1.	1. 2.	7. 3.	5. 4.	25. 5.	28. 6.	19. 7.	18. 8.	21. 9.	13. 10.	22. 11.	14. 12.
Čas ^{*)}	10:00	13:00	9:15	9:00	12:15	12:15	13:15	12:15	9:15	9:00	13:15	13:15
Měsíční minimum [MW]	5 485,3	6 811,8	6 066,0	5 903,1	5 258,5	5 093,6	4 693,2	4 616,6	5 185,7	5 334,2	5 839,7	5 562,3
Datum	1. 1.	20. 2.	27. 3.	16. 4.	15. 5.	12. 6.	31. 7.	7. 8.	4. 9.	16. 10.	6. 11.	26. 12.
Čas ^{*)}	5:45	3:45	0:45	1:30	5:30	5:30	5:30	5:45	4:45	3:45	4:00	4:30

Měsíční maxima a minima zatížení (MW)

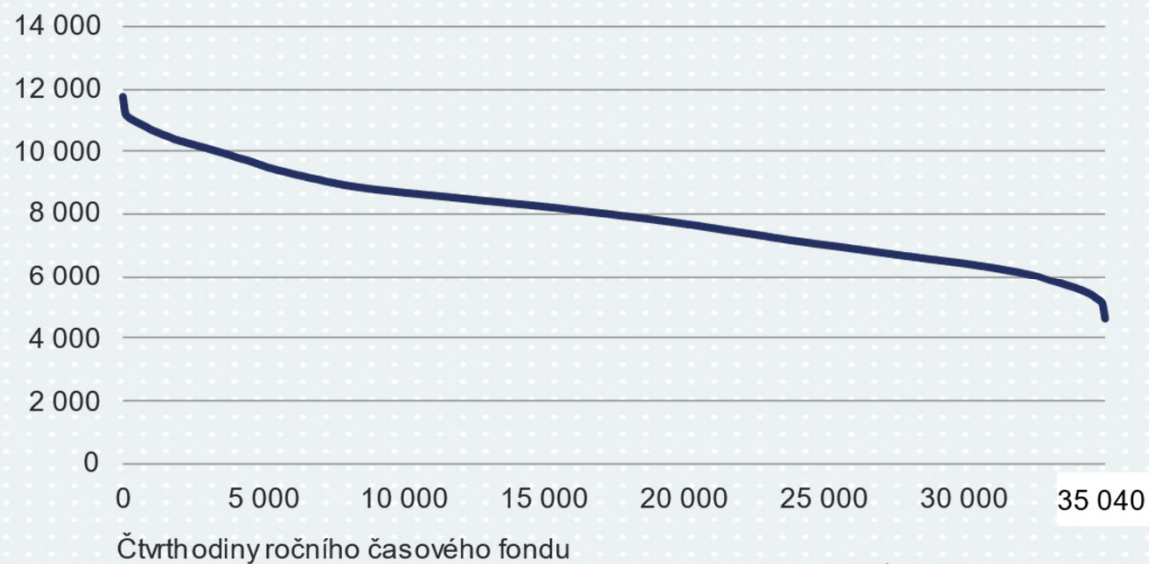
Čas dosažení maxima a minima zatížení

Elektroenergetika

Křivka trvání zatížení výroby brutto (2022) [MW]

Čára trvání zatížení brutto (MW)

$$\frac{35\,040}{4} = 8\,760\text{ h}$$

Podpůrné služby (PpS)

Hlavní činností ČEPS, a.s., je zajišťovat spolehlivý provoz a rozvoj přenosové soustavy nejen na území ČR, ale v kontextu mezinárodní spolupráce i v rámci propojených přenosových soustav.

ČEPS, a.s., zajišťuje

- přenos elektřiny mezi výrobcí a distributory,
- **systemové a podpůrné služby,**
 - udržování kvality elektřiny
 - udržování výkonové rovnováhy v reálném čase
 - obnovení provozu
 - dispečerské řízení
- spolupracuje na přidělování přeshraniční kapacity formou aukcí.

Podpůrné služby (PpS)

Rozdělení podpůrných služeb do 31. 3. 2019

- Primární regulace frekvence (PR)
- Sekundární regulace výkonu (SR)
- Minutová záloha (MZ5 a MZ15 – kladná / záporná)
(virtuální blok MZ -15)
(snížení výkonu (SV30))
- Schopnost ostrovního provozu (OP)
- Schopnost startu ze tmy – Black Start (BS)

Od 1. 4. 2019 došlo v souvislosti s implementací evropských nařízení SOGL a EBGL k přejmenování názvů podpůrných služeb

Podpůrné služby (PpS)

Rozdělení podpůrných služeb od 1. 4. 2019

(A) Služby výkonové rovnováhy

(1) Proces automatické regulace frekvence (FCP) *(dříve PR)¹⁾*

/ Záloha pro automatickou regulaci frekvence (FCR)

(2) Automaticky ovládaný proces obnovení frekvence a výkonové rovnováhy (aFRP) *(dříve SR)¹⁾*

/ Záloha pro regulaci výkonové rovnováhy s automatickou aktivací (aFRR)

(3) Ručně ovládaný proces obnovení frekvence a výkonové rovnováhy (mFRPt); $t = 5; 15+; 15 -$ *(dříve MZt)¹⁾*

/ Zálohy pro regulaci výkonové rovnováhy s manuální aktivací (mFRRt)

(4) Proces Náhrady záloh (RRP)

(B) Ostatní podpůrné služby

(1) Sekundární regulace U/Q (SRUQ)

(2) Ostrovní provoz (OP)²⁾

(3) Start ze tmy (BS)²⁾

Pozn.: ¹⁾ Původní označení PpS, ²⁾ původní i současné označení PpS

Magisterský studijní program JADERNÁ ENERGETIKA vznikl za přispění

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

NÁRODNÍ
PLÁN
OBNOVY

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

NPO_VUT_MSMT-16609_2022

**VYSOKÉ UČENÍ
TECHNICKÉ
V BRNĚ**

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

NÁRODNÍ
PLÁN
OBNOVY

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

FAKULTA ELEKTROTECHNIKY
A KOMUNIKAČNÍCH
TECHNOLOGIÍ

FAKULTA
CHEMICKÁ

FAKULTA
STAVEBNÍ

FAKULTA
STROJNÍHO
INŽENÝRSTVÍ

Přednáška magisterského studijního programu JADERNÁ ENERGETIKA

Projektování energetických centrál

3. – 6. Základní technologie parního oběhu

Fakulta strojního inženýrství

Ing. Petr Kracík, Ph.D.

2024

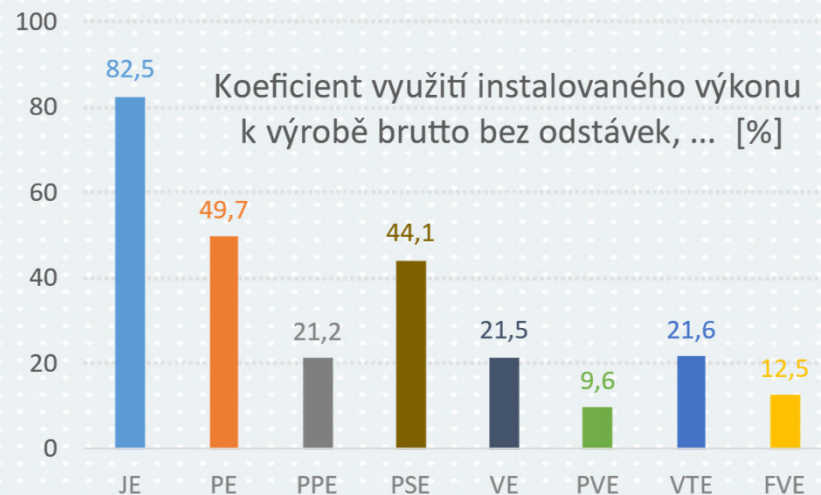
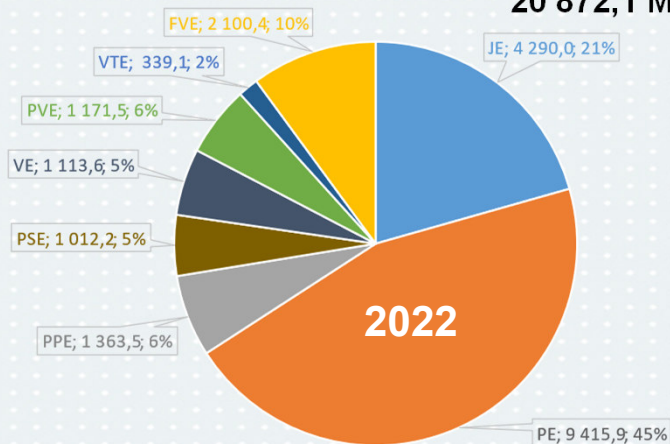
Vysoké učení technické v Brně

Elektroenergetika

Instalovaný výkon v ČR (rok 2022) × využití vůči brutto výrobě

Jaderné elektrárny (JE)	4 290,0 MW (20,6 %) × 82,5 %
Parní elektrárny (PE)	9 415,9 MW (45,3 %) × 49,7 % ⇒ ∑ 13 705,9 (65,7 %)
Paroplynové elektrárny (PPE)	1 363,5 MW (6,6 %) × 21,2 %
Plynové a spalovací elektrárny (PSE)	1 012,2 MW (4,9 %) × 44,1 %
Vodní elektrárny (VE)	1 113,1 MW (5,4 %) × 21,5 %
Přečerpávací vodní elektrárny (PVE)	1 171,5 MW (5,6 %) × 9,6 %
Větrné elektrárny (VTE)	339,1 MW (1,6 %) × 21,6 %
Fotovoltaické elektrárny (FVE)	2 100,4 MW (10,1 %) × 12,5 %
Celkem	20 872,1 MW

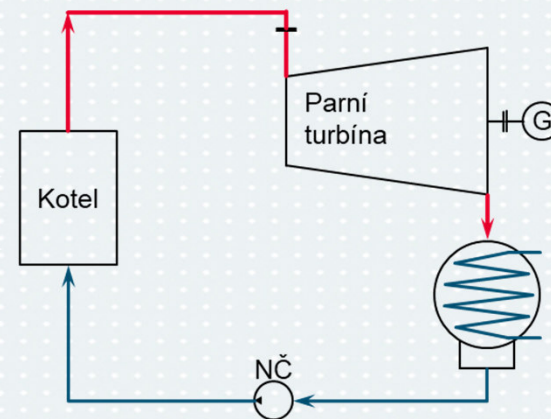
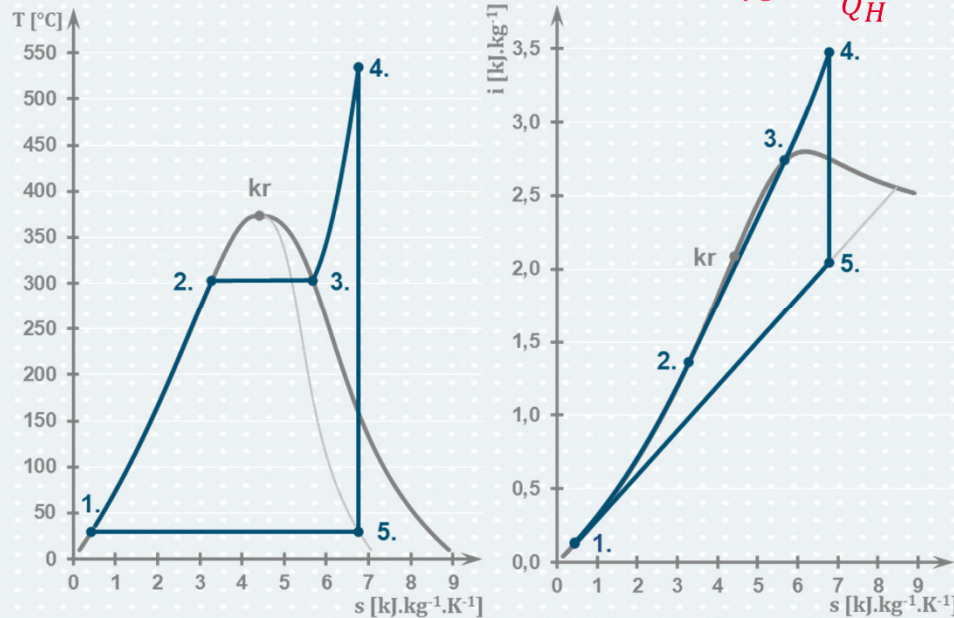
Elektroenergetika

Výroba elektřiny v ČR (rok 2022) – podle zdroje

	2018		2022	
Výroba elektřiny brutto	88 002 GWh		84 503 GWh	
* Hnědé uhlí	37 734 GWh	42,9 %	34 306 GWh	40,4 %
* Jaderné palivo	29 921 GWh	34,0 %	31 022 GWh	36,5 %
Obnovitelné zdroje energie (OZE)	9 404 GWh 10,7 %		10 437 GWh 12,3 %	
* - Biomasa	2 119 GWh	2,4 %	2 659 GWh	3,1 %
* Zemní plyn	3 488 GWh	4,0 %	4 038 GWh	4,8 %
* Černé uhlí	3 455 GWh	3,9 %	2 426 GWh	2,9 %
Přečerpávací	1 051 GWh	1,2 %	990 GWh	1,2 %
* Ostatní plyny	2 752 GWh	3,1 %	941 GWh	1,1 %
* Ostatní pevná paliva (mimo BRKO)	77 GWh	0,1 %	98 GWh	0,1 %
* Odpadní teplo	64 GWh	0,1 %	66 GWh	0,1 %
* Topné oleje	35 GWh	0,0 %	23 GWh	0,0 %
Ostatní kapalná paliva	22 GWh	0,0 %	12 GWh	0,0 %
Ostatní	1 GWh	0,0 %	144 GWh	0,2 %
* Koks	0 GWh	0,0 %	0 GWh	0,0 %

Rankin Clausiův cyklus

Carnotova účinnost: $\eta_C = \frac{A}{Q_H} = \frac{T_H - T_C}{T_H} = 1 - \frac{T_C}{T_H}$

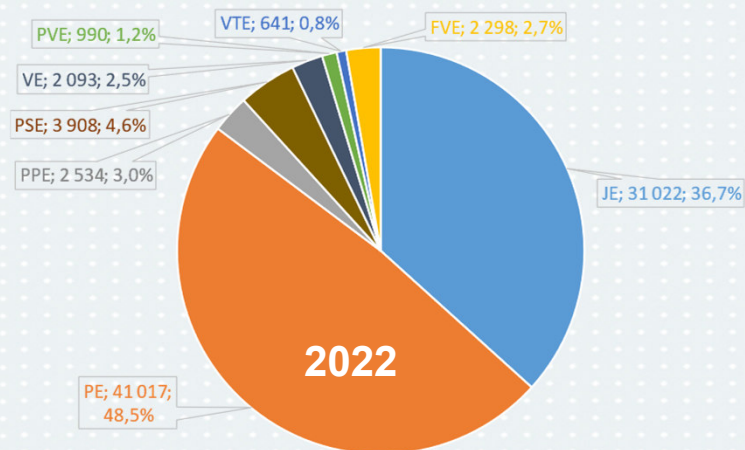
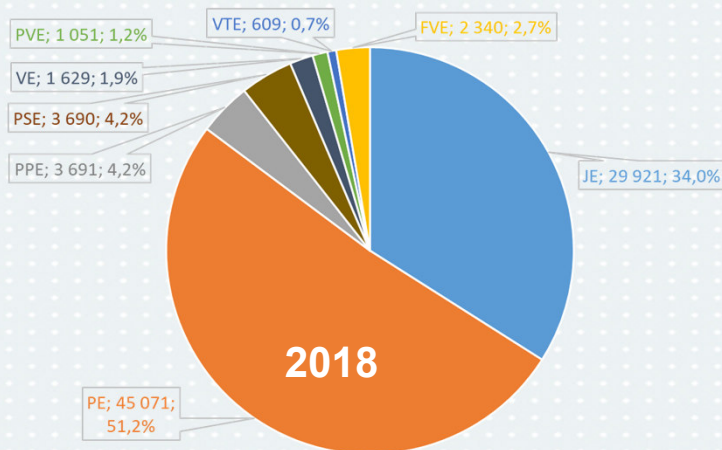

(4) $90 \text{ bar}_a / 535 \text{ }^\circ\text{C}$; (ch) $15/25 \text{ }^\circ\text{C}$; (5 \rightarrow 1) $4,3 \text{ kPa}_a / 30 \text{ }^\circ\text{C}$
 $\Rightarrow i_{str} = 1804 \text{ kJ} \cdot \text{kg}^{-1} \Rightarrow t_H = 303,3 \text{ }^\circ\text{C}$ a $t_C = 30,0 \text{ }^\circ\text{C}$
 $\Rightarrow \eta_C = 1 - \frac{30,0 + 273,15}{303,3 + 273,15} = 0,474 [-]$

Elektroenergetika

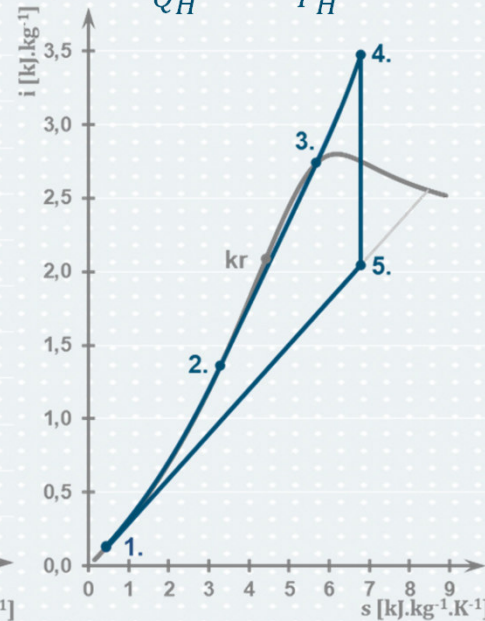
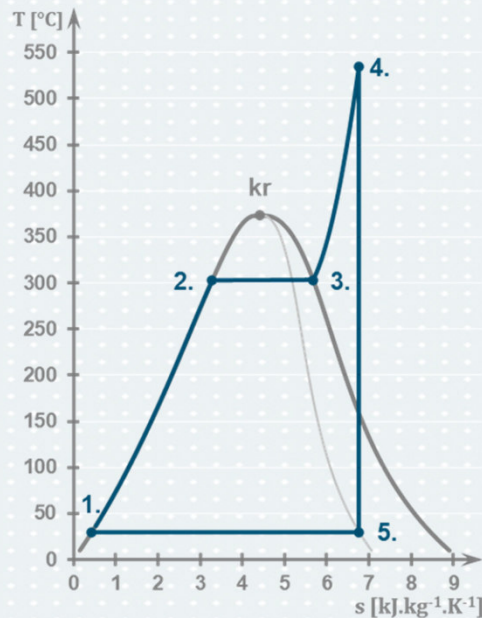
Výroba elektřiny v ČR (rok 2022) – podle zdroje

	Výroba brutto		TVSe		TVSt		Výroba netto	
	GWh	%	GWh	% z brutto	GWh	% z brutto	GWh	%
Jaderné elektrárny (JE)	31 022	36,7	1 710	5,51	3	0,01	29 311	37,2
Parní elektrárny (PE)	41 017	48,5	3 730	9,09	937	2,29	37 288	47,4
Paroplynové elektrárny (PPE)	2 534	3,0	34	1,35	6	0,23	2 499	3,2
Plynové a spalovací elektrárny (PSE)	3 908	4,6	225	5,76	37	0,95	3 683	4,7
Vodní elektrárny (VE)	2 093	2,5	17	0,80	-	-	2 077	2,6
Přečerpávací vodní elektrárny (PVE)	990	1,2	13	1,28	-	-	977	1,2
Větrné elektrárny (VTE)	641	0,8	8	1,26	-	-	633	0,8
Fotovoltaické elektrárny (FVE)	2 298	2,7	19	0,81	-	-	2 280	2,9
Celkem	84 503		5 755	6,81	983	1,2	78 748	

Rankin Clausiův cyklus

Carnotova účinnost: $\eta_C = \frac{A}{Q_H} = \frac{T_H - T_C}{T_H} = 1 - \frac{T_C}{T_H}$ × Tepelná účinnost: $\eta_t = \frac{a^T - \sum a^{\check{c}}}{\dot{q}_D}$

Ledvice – blok č. 6:

600 / 610 °C / 28 MPa

660 MW_e (– cca 9 % TVSe)

η_t až 42,5 %

(4) 90 bar_a / 535 °C; (ch) 15/25 °C; (5 → 1) 4,3 kPa_a / 30 °C

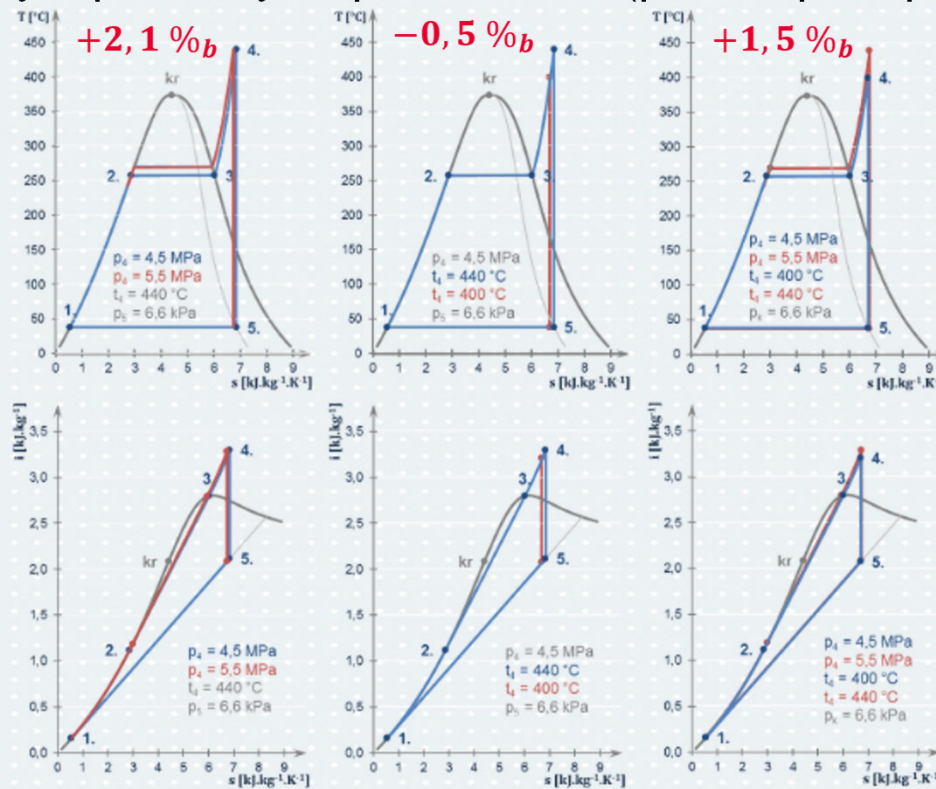
$\Rightarrow i_{str} = 1804 \text{ kJ} \cdot \text{kg}^{-1} \Rightarrow t_H = 303,3 \text{ °C} \text{ a } t_C = 30,0 \text{ °C}$

$\Rightarrow \eta_C = 1 - \frac{30,0 + 273,15}{303,3 + 273,15} = 0,474 [-]$

Rankin Clausiův cyklus

Zvyšování tepelná účinnosti: $\eta_t = \frac{a^T - \Sigma a^{\check{c}}}{\dot{q}_D}$

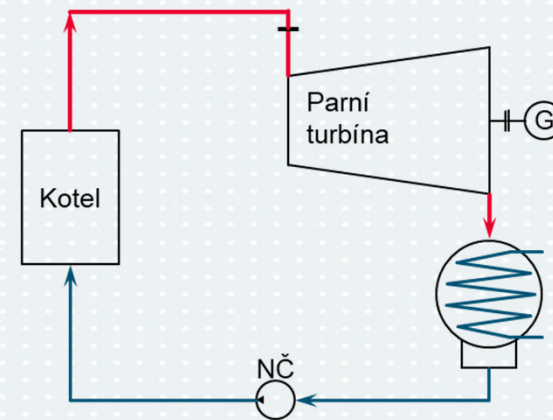
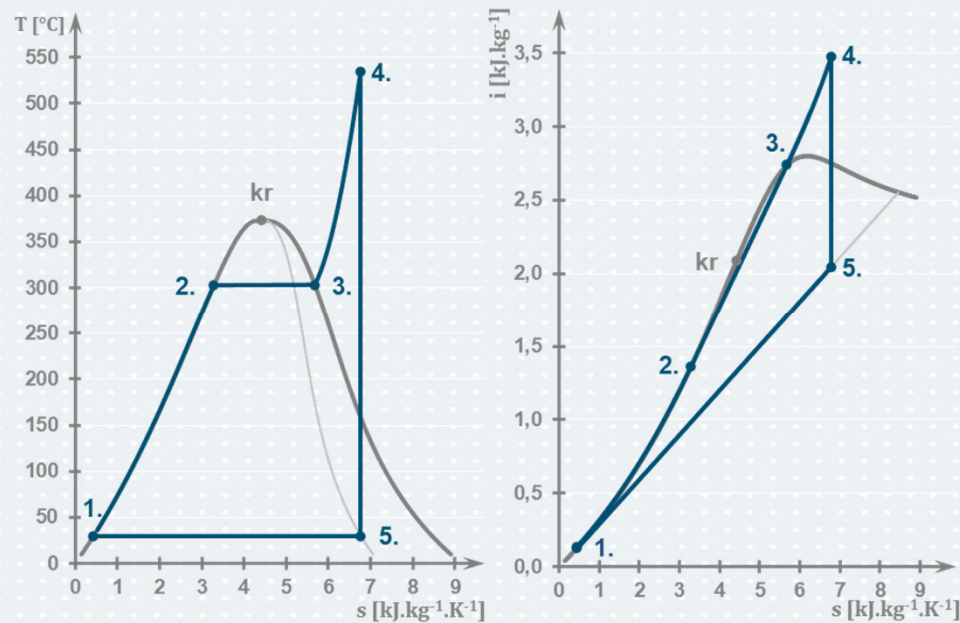
(1) zvýšení střední teploty tepla do cyklu přivedeného (p × T × pT × přehřívání)

Rankin Clausiův cyklus

$$\text{Zvyšování tepelná účinnosti: } \eta_t = \frac{a^T - \sum a^{\check{c}}}{\dot{q}_D}$$

- (1) zvýšení střední teploty tepla do cyklu přivedeného ($p \times T \times pT \times$ přehřívání)
- (2) snížení střední teploty tepla z cyklu odvedeného
- (3) regenerace tepla (NTO \times NN \times VTO)

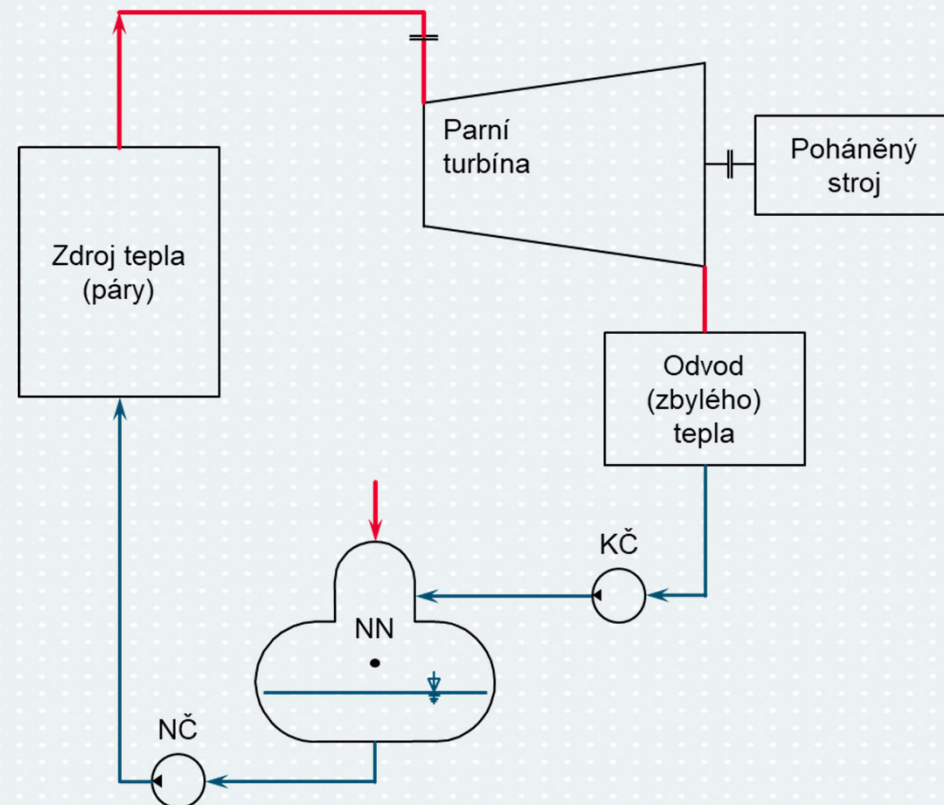
Tepelný oběh parní elektrárny

At' již provozovatel / projektant / dodavatel musí mít na začátku jasno, co od tepelného schématu požaduje

Základní technologický celek je

- „zdroj tepla / páry“
- „parní turbína“
- „odvod (zbylého) tepla“
- „kondenzátní čerpadlo“
- „napájecí nádrž“
- „napájecí čerpadlo“
- „zdroj tepla / páry“

Nejčastější teplonosnou látkou je voda / vodní pára

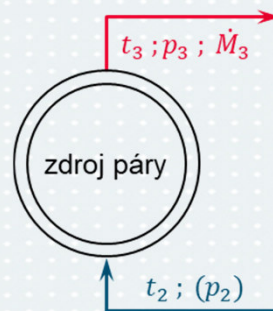

Zdroj tepla / páry

(a) pára z technologických procesů

pro další využití, místo jejího maření (chemický, petrolejářský průmysl, ...)

- pro technologické schéma většinou známe její kvalitu (**teplotu a tlak**) a kvantitu (**množství**), která může být v čase proměnná podle podmínek provozu (**měl by být uvedeny provozní hodiny pro jednotlivé hlavní parametry**, jako například:
 - rok má $365 \text{ dní} \cdot 24 \text{ hodin} = 8\,760 \text{ hodin}$ – cca 14 dní (336 hodin) odstávka ročně $\Rightarrow 8\,424 \text{ hodin}$ (při plném ročním provozu).
 - z toho například 4 000 hodin při parametrech $320 \text{ °C} / 65 \text{ bar}_a / 70 \text{ t} \cdot \text{h}^{-1}$ a 2 000 hodin bude jen $35 \text{ t} \cdot \text{h}^{-1}$ a zbytek roku někde mezi \Rightarrow dva provozní GP
- zároveň by měly být definovány požadavky na vratný kondenzát, pokud jsou (a to především teplota)

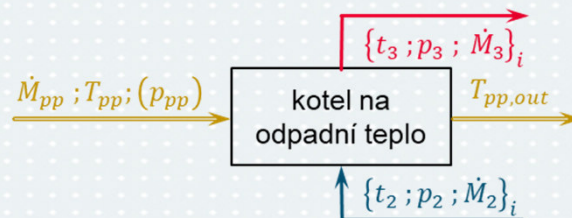

Zdroj tepla / páry

(b) plynné produkty nesoucí vysoce potenciální teplo

například chemičky, ..., plynová turbína

- využívají se v kotli na odpadní teplo (jedno nebo dvoutlaké kotle) z čehož opět většinou známe teplotu, tlak a množství páry generované v kotli a u dvoutlakých kotlů i parametry druhé páry (přihřívané, nebo přídavné). Například
 - primární pára $44 \text{ bar}_a / 460 \text{ }^\circ\text{C}$,
 - sekundární pára $5,5 \text{ bar}_a / 250 \text{ }^\circ\text{C}$.

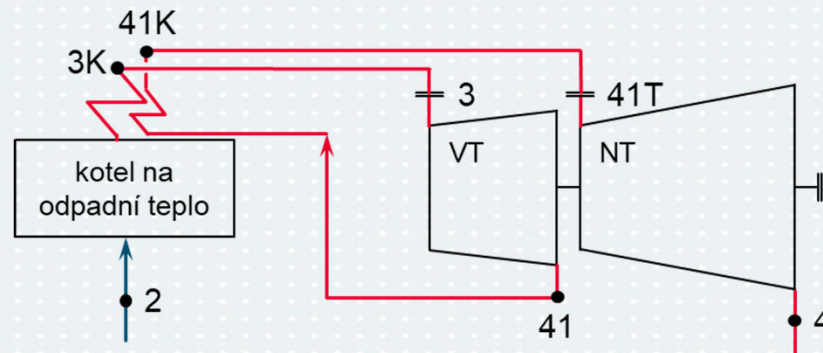

Zdroj tepla / páry

(b) plynné produkty nesoucí vysoce potenciální teplo

například chemičky, ..., plynová turbína

- využívají se v kotli na odpadní teplo (jedno nebo dvoutlaké kotle) z čehož opět většinou známe teplotu, tlak a množství páry generované v kotli a u dvoutlakých kotlů i parametry **druhé páry (přihřívané, nebo přídavné)**. Například
 - primární pára $44 \text{ bar}_a / 460 \text{ }^\circ\text{C}$,
 - sekundární pára $5,5 \text{ bar}_a / 250 \text{ }^\circ\text{C}$.

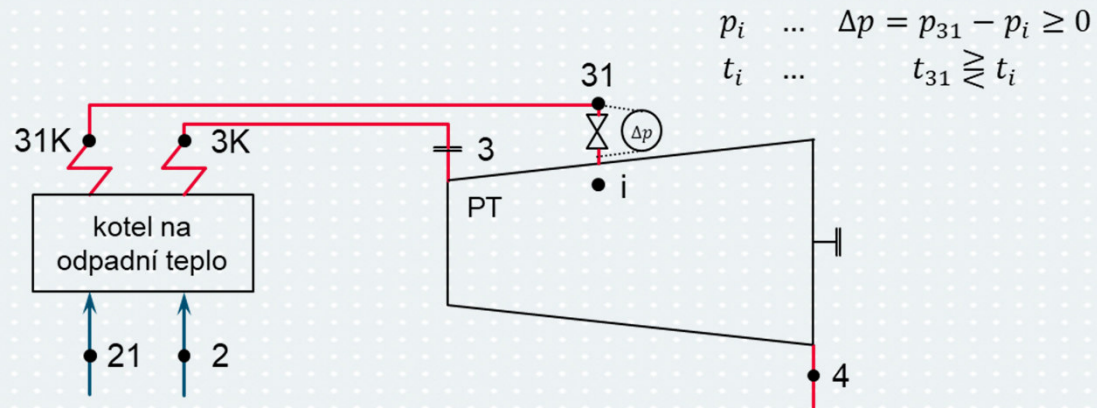

Zdroj tepla / páry

(b) plynné produkty nesoucí vysoce potenciální teplo

například chemičky, ..., plynová turbína

- využívají se v kotli na odpadní teplo (jedno nebo dvoutlaké kotle) z čehož opět většinou známe teplotu, tlak a množství páry generované v kotli a u dvoutlakých kotlů i parametry **druhé páry** (přihřívané, nebo **přídavné**). Například
 - primární pára $44 \text{ bar}_a / 460 \text{ }^\circ\text{C}$,
 - sekundární pára $5,5 \text{ bar}_a / 250 \text{ }^\circ\text{C}$.

Zdroj tepla / páry

(b) plynné produkty nesoucí vysoce potenciální teplo

například chemičky, ..., plynová turbína

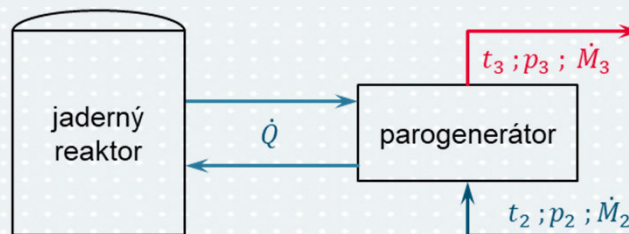
- využívají se v kotli na odpadní teplo (jedno nebo dvoutlaké kotle) z čehož opět většinou známe teplotu, tlak a množství páry generované v kotli a u dvoutlakých kotlů i parametry druhé páry (přihřívané, nebo přidavné). Například
 - primární pára $44 \text{ bar}_a / 460 \text{ }^\circ\text{C}$,
 - sekundární pára $5,5 \text{ bar}_a / 250 \text{ }^\circ\text{C}$.
- pro technologické schéma vyplyne z návrhu kotle:
 - teplota napájecí vody (v souslednosti s minimální teplotou spalin s ohledem na nízkoteplotní korozi)
 - teplota a tlak páry na výstupu z kotle (u dvoutlakých i druhá pára)
 - teplota, tlak a množství páry z přihříváku (pokud je)
 - množství páry podle velikosti zdroje tepla => dopočítá se výkon PT, nebo je požadován výkon PT a dopočítává se potřebný příkon plynného produktu

Zdroj tepla / páry

(c) kapalina nesoucí vysoce potenciální teplo

nejčastěji v jaderné elektrárně s tlakovodním reaktorem typu VVER (Vodo-Vodjanoj Energetičeskij Reaktor), resp. PWR (Pressurized light-Water moderated and cooled Reactor)

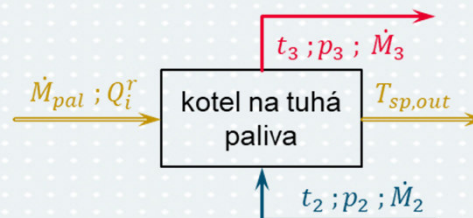
- JEDU
 - PO: 267 / 297 °C, 12,25 MPa, 42 000 m³ · hod⁻¹
 - SO: na výstupu z PG 260 °C, 4,61 MPa, 6 · 452 t · hod⁻¹
- JETE
 - PO: 290 / 320 °C, 15,7 MPa, 84 800 m³ · hod⁻¹
 - SO: na výstupu z PG 278,5 °C, 6,3 MPa, 4 · 1 470 t · hod⁻¹

Zdroj tepla / páry

(d) kotel na tuhá, kapalná nebo plynná paliva

- vlastnosti paliva (u tuhých například frakce, charakteristické teploty popele, výhřevnost, ... a množství)
- kotel může být navržen i pro různé kombinace paliva (uhlí x biomasa; bagassa x ZP)
- pro technologické schéma vyplyne z návrhu kotle:
 - teplota napájecí vody (v souslednosti s minimální teplotou spalin s ohledem na nízkoteplotní korozi)
 - teplota a tlak páry na výstupu z kotle
 - teplota, tlak a množství páry z přehříváku (pokud je)
 - množství páry podle velikosti zdroje paliva => dopočítá se výkon, nebo je výkon požadován a dopočítává se potřebné množství paliva

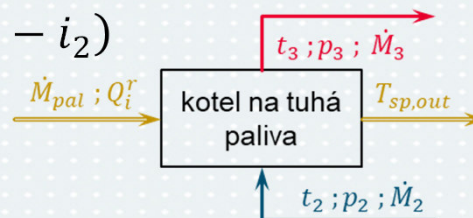
Zdroj tepla / páry

(d) kotel na tuhá, kapalná nebo plynná paliva

- zjednodušený výpočet potřebného množství paliva:
 - účinnost kotle η_K [-]
 - tuhá paliva: 85 – 90 % (*Ledvice – blok 6.*: 91,23 %)
 - plyn: 91 – 94 %
 - *výhřevnost paliva* Q_i^r [$J \cdot kg^{-1}$]
 - ČU: 22 – 28 $MJ \cdot kg^{-1}$
 - HU, komunální odpad: 8 – 12 $MJ \cdot kg^{-1}$
 - štěpka: 12 – 18 $MJ \cdot kg^{-1}$
 - ZP: 33,5 $MJ \cdot m_N^{-3}$ při $\rho_{tranzit}^{20^\circ C} = 0,68 \text{ kg} \cdot m^{-3} \Rightarrow 49,3 \text{ MJ} \cdot kg^{-1}$

$$\dot{Q}_D = \sum_{i=1}^n [\dot{M}_i \cdot (i_{out} - i_{in})_i] = \dot{M}_3 \cdot (i_3 - i_2)$$

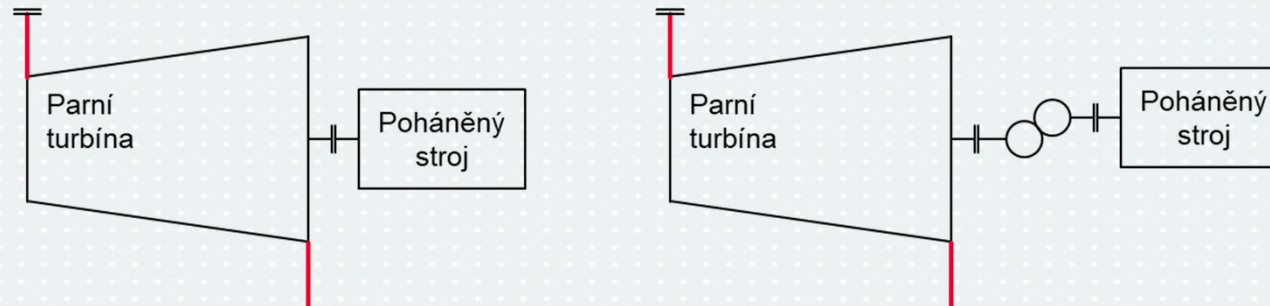
$$\dot{Q}_D = \dot{M}_{pal} \cdot Q_i^r \cdot \eta_K$$

Parní turbína – rozdělení

(1) podle poháněného stroje

- **turbíny pro pohon stroje** (například čerpadla – turbočerpadla; turbonapaječky i v řádech jednotek až desítek MW; pro pohon kompresorů – turbokompresory – i v řádech desítek MW např.: 80 MW a vyšší).
- **turbíny pro pohon generátoru** – generátor čtyřpólový = otáčky $1\,500\text{ min}^{-1}$ nebo dvoupólový s otáčkami $3\,000\text{ min}^{-1}$.
- **Otáčky turbíny a poháněného stroje mohou být**
 - (a) shodné** a stroje jsou spojeny prostřednictvím spojky
 - (b) nejsou shodné** z důvodů například nižších otáček turbíny kvůli posledním stupňům a pak je spojení realizováno prostřednictvím převodovky

Parní turbína – rozdělení

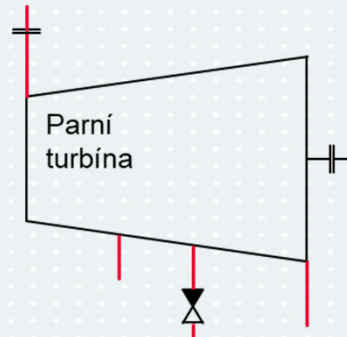
(2) podle výkonu

- malé jednostupňové parní turbíny (do *cca 2,0 MW*) – například v ČR G-team, PBS Velká Bíteš
- vícestupňové parní turbíny v řádech jednotek až stovek megawatt – například v ČR Siemens Energy, s.r.o, odštěpný závod Industrial Turbomachinery Ekol spol. s.r.o. Doosan Škoda Power, s.r.o. PBS Velká Bíteš a.s.

Parní turbína – odběry

(1) neregulované (NERO)

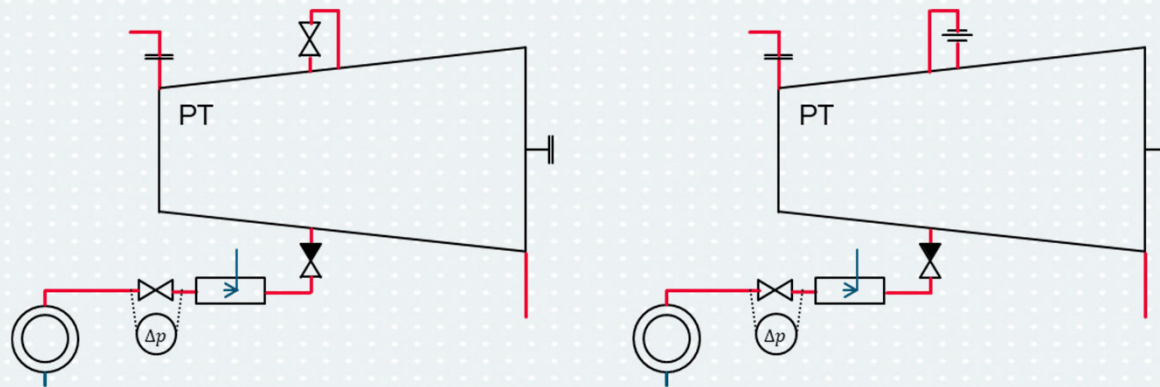
- Nejčastěji pro regeneraci, menší odběry do SCZT apod., Na parovodu není regulační ventil, ale pouze zpětná klapka

Parní turbína – odběry

(2) regulované

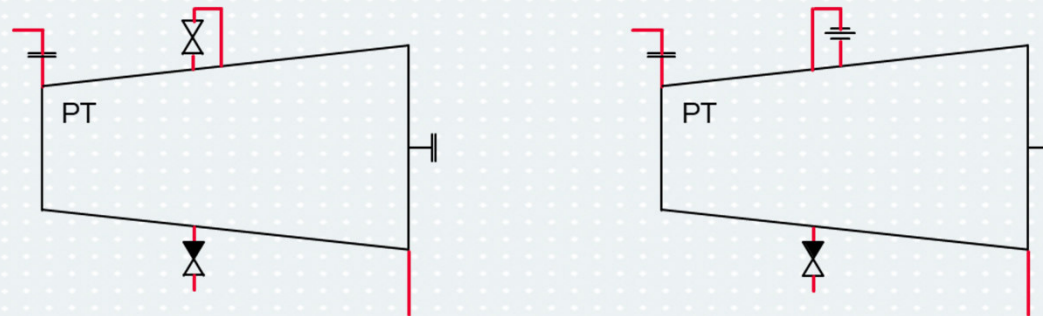
- mimo zpětné klapky je parovod osazen i regulačním ventilem, který reguluje průtok páry v požadovaném rozsahu.
- regulované odběry se rozdělují dle požadavku:
 - (a) **požadavkem je pára** o parametrech (p,t) a množství – tlak je vyšší o ztráty než požadovaný a teplota se případně upravuje (snižuje) vstřikem (v konstrukci, clona, A-kolo, ..). Důležité jsou parametry vratného kondenzátu – teplota a množství a obvykle se zavádí do schématu zpět na úrovni nízkotlaké regenerace.

Parní turbína – odběry

(2) regulované

- mimo zpětné klapky je parovod osazen i regulačním ventilem, který reguluje průtok páry v požadovaném rozsahu.
- regulované odběry se rozdělují dle požadavku:
 - (b) požadavkem je teplá / horká voda** – odebírá se pára do topných výměníků viz dále. V případě vysokých odběrů (více jak cca 10% vstupního hmotnostního průtoku) je konstrukčně realizováno jako u páry, jinak NERO, ale za provozu nelze regulovat tlak na výstupu z odběru PT

Parní turbína – i-s

Práce, účinnost a výkon PT

$$a_{iz}^T = \sum_{i=1}^n \left[\frac{\dot{M}_i}{\dot{M}_0} \cdot (i_{iz,out} - i_{in})_i \right] \quad [J \cdot kg^{-1}]$$

$$a^T = \sum_{i=1}^n \left[\frac{\dot{M}_i}{\dot{M}_0} \cdot (i_{out} - i_{in})_i \right] \quad [J \cdot kg^{-1}]$$

$$\eta_{TDi} = \frac{a^T}{a_{iz}^T} \quad [-]$$

$$P_{sv} = \dot{M}_0 \cdot a_{iz}^T \cdot \eta_{TDi} \cdot \eta_m \cdot \eta_{př} \cdot \eta_G \quad [W_e]$$

Parní turbína – shrnutí

Pro technologické schéma, resp. pro návrh turbíny, je třeba znát

- (1) turbína je pohonová (otáčky a příkon poháněného stroje), nebo generátorová (frekvence v síti, svorkový výkon TG, nebo hmotnostní průtok páry do turbíny)
- (2) parametry páry na vstupu / vstupech, případně parametry přehřívání
- (3) parametry páry v regulovaných odběrech a parametry vratného kondenzátu
- (4) neregulované odběry pro regeneraci. Zákazník si může řešit vlastní cestou, nebo s ní počítá v rámci regulovaných odběrů, nebo je bráno teplo z kotle (nejčastěji u kotle na odpadní teplo), anebo ji nechce vůbec
- (5) protitlak případně typ kondenzátoru, které jsou definovány dále

Parní kondenzátory

Rozdělí parních kondenzátoru

(1) vodou chlazený (dispozičně pod PT)

(a) průtočné, chladí se vodou z řeky, přehrady, ..

$$\Delta t_{43} \approx 3 \div 5 \text{ } ^\circ\text{C}$$

ohřátí vody v řece do 1 až 2 $^\circ\text{C}$

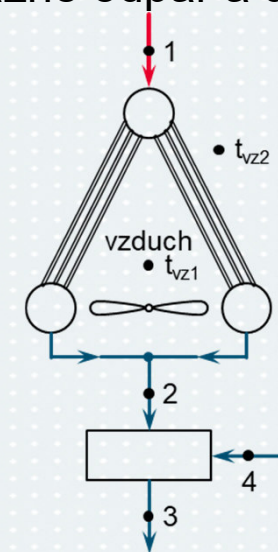
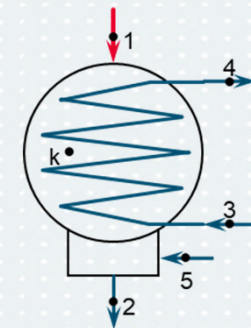
(b) s chladicí věží, kde se z externího zdroje voda pouze doplňuje převážně odpar a úlet

$$\Delta t_{43} \approx 10 \div 15 \text{ } ^\circ\text{C}$$

(2) vzduchem chlazený (dispozičně na střeše)

$$\Delta t_{vz21} \approx 10 \div 15 \div 30 \text{ } ^\circ\text{C}$$

(3) kombinovaná varianta (glykol + suché chladiče)

Parní kondenzátory

(1) Vodou chlazený kondenzátor

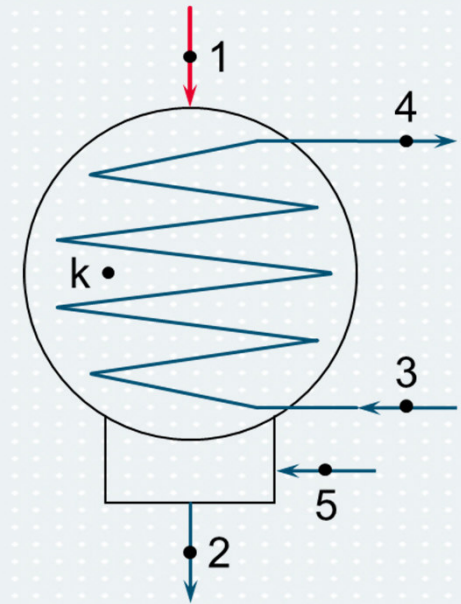
- (1) Přívod páry
- (2) Odvod kondenzátu
- (3) Přívod chladící vody
- (4) Odvod chladící vody
- (5 a) Přívod kaskádovaného kondenzátu z NTO
- (5 b) Doplnění vody do oběhu a další kond.

Okrajové podmínky:

- (1) $\dot{M}_2 = \dot{M}_1 + \dot{M}_5$
- (2) $\dot{M}_3 = \dot{M}_4$
- (3) $p_1 = p_2$

Tepelná bilance:

$$\dot{Q}_{12} + \dot{Q}_{52} = \dot{Q}_{34}$$
$$\dot{M}_1 \cdot (i_1 - i_2) + \dot{M}_5 \cdot (i_5 - i_2) = \dot{M}_3 \cdot (i_4 - i_3)$$

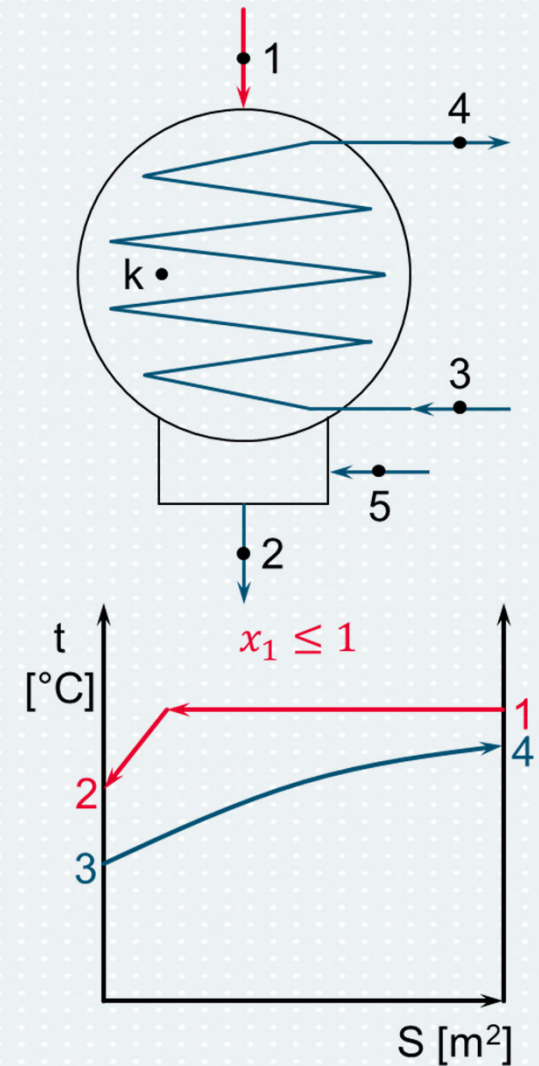

Pozn.: nejsou uvažováno brýdové páry

Parní kondenzátory

(1) Vodou chlazený kondenzátor

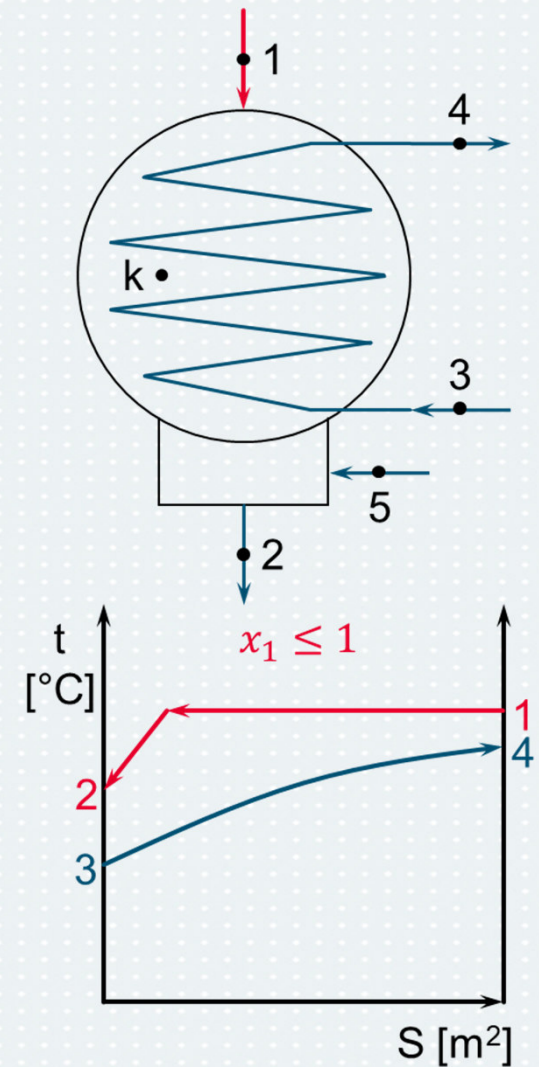
- Nedohřev $\delta_N [^{\circ}\text{C}]$ (nebo také koncový teplotní rozdíl)
 - *pro* $x_1 \leq 1 \in \delta_N = t_1 - t_4$
 - $p_1 = f\{t_1; x \in \langle 0; 1 \rangle\}$
 - při návrhovém stavu $\delta_N \in \langle 2 \text{ až } 5 \rangle ^{\circ}\text{C}$
- Podchlazení kondenzátu $\delta_P [^{\circ}\text{C}]$
 - $\delta_P = t_1 - t_2$
 - při návrhovém stavu $\delta_P \in \langle 1 \text{ až } 2 \rangle ^{\circ}\text{C}$
 - při neuvažování podchlazení *pro* $x_1 \leq 1 \in t_2 = t_1$

Parní kondenzátory

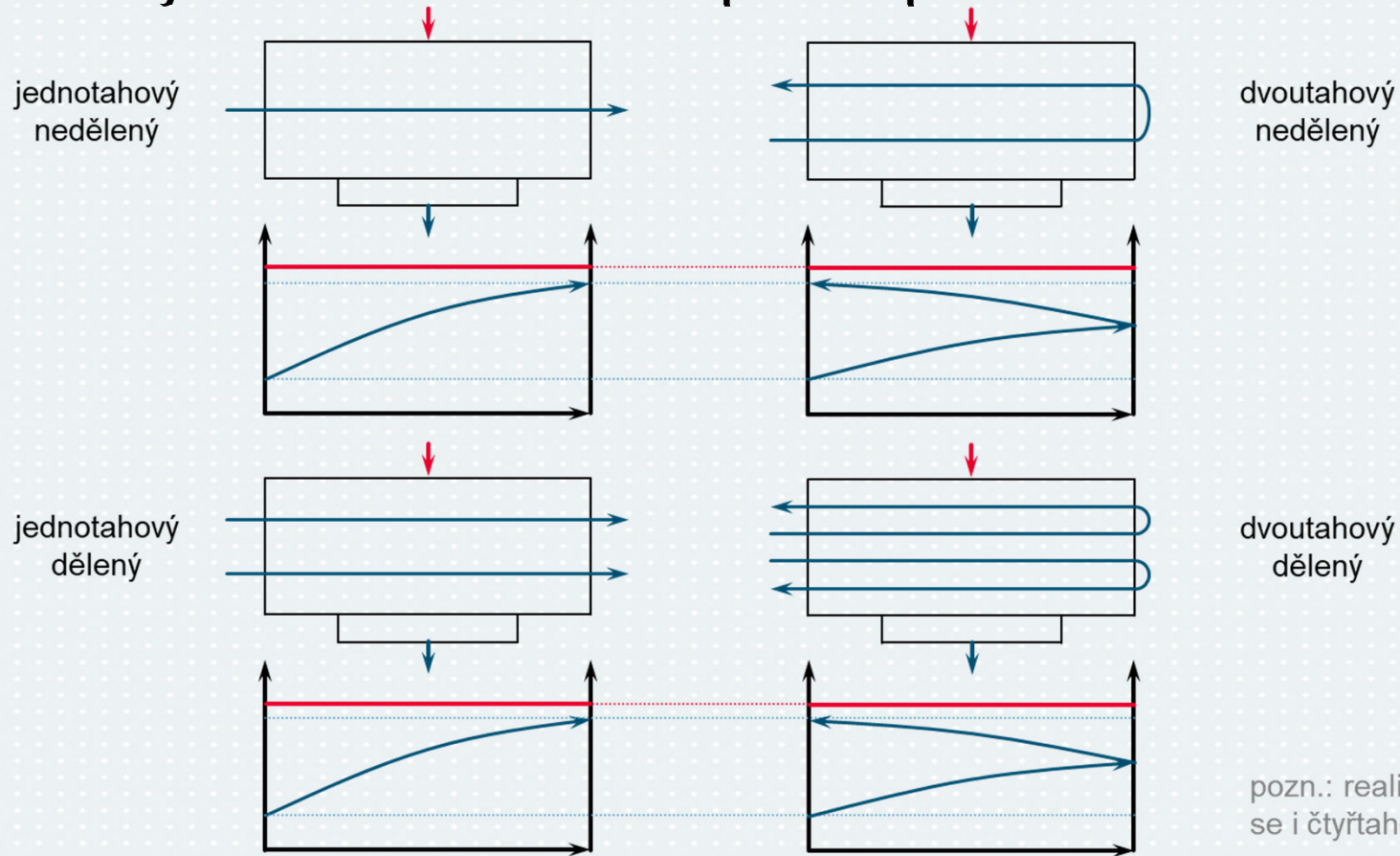
(1) Vodou chlazený kondenzátor

- Ohřátí chladicí vody
 - $\Delta t_{34} = t_4 - t_3$
 - při návrhovém stavu $\Delta t_{34} \in \langle 3 \div 5 \rangle ^\circ\text{C}$ nebo $\langle 10 \div 15 \rangle ^\circ\text{C}$
 - rychlost chladicí vody by neměla přesahovat $2,5 \text{ m} \cdot \text{s}^{-1}$ (optimum je 1 až $2 \text{ m} \cdot \text{s}^{-1}$)

Parní kondenzátory

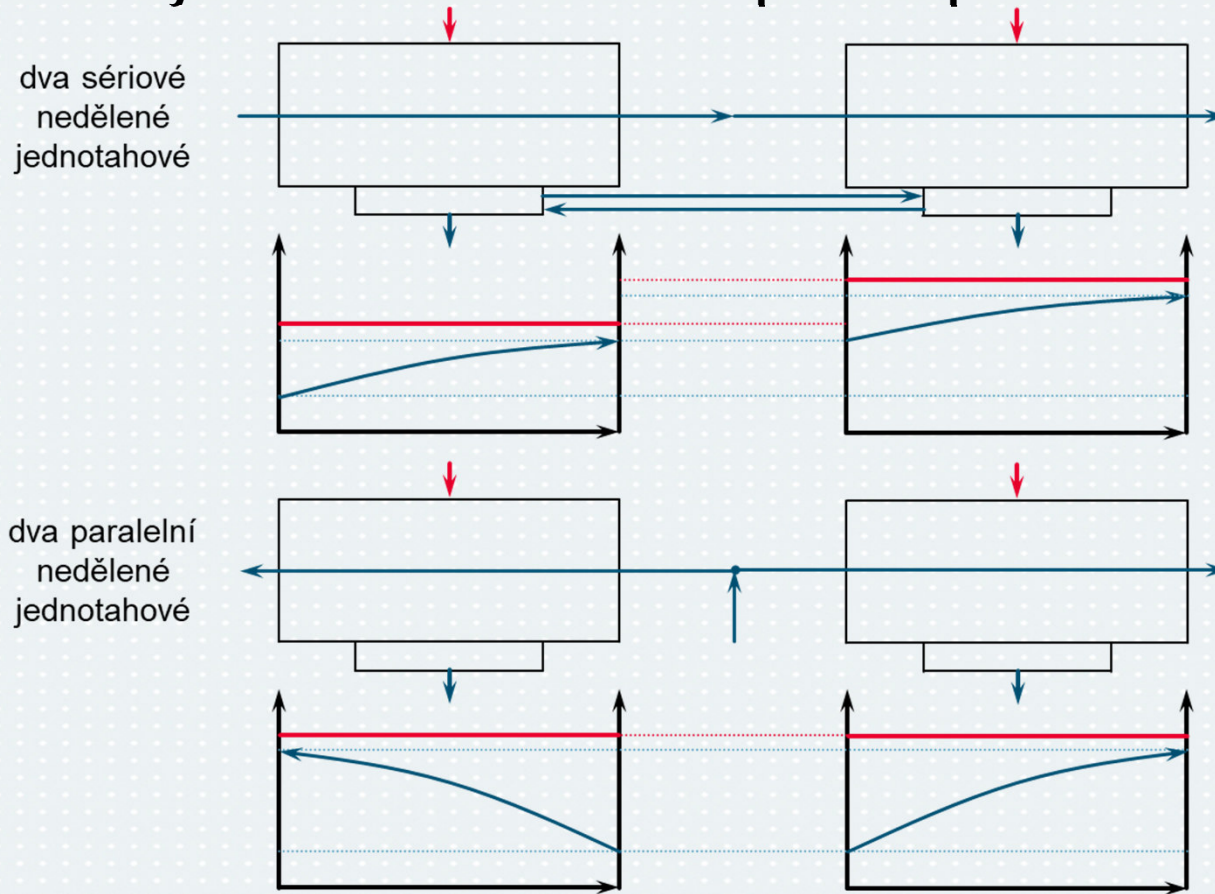
(1) Vodou chlazený kondenzátor – rozdělení podle uspořádání táhů

pozn.: realizují se i čtyřtahové

Parní kondenzátory

(1) Vodou chlazený kondenzátor – rozdělení podle uspořádání táhů

pozn.: realizují
se i dělené

Parní kondenzátory

(2) Vzduchem chlazený kondenzátor

- (1) Přívod páry
- (2) Odvod kondenzátu
- (3) Odvod kondenzátu ze sběrné nádrže
- (4 a) Přívod kaskádovaného kondenzátu z NTO
- (4 b) Doplnění vody do oběhu

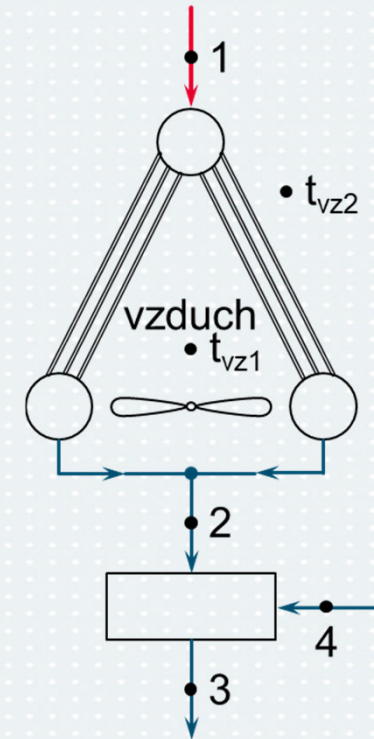
Okrajové podmínky:

- (1) $\dot{M}_1 = \dot{M}_2$
- (2) $\dot{M}_3 = \dot{M}_2 + \dot{M}_4$
- (3) $\dot{M}_{vz1} = \dot{M}_{vz2}$
- (4) $p_1 = p_2 = p_3$

Tepelná bilance:

$$\dot{Q}_{13} + \dot{Q}_{43} = \dot{Q}_{vz12}$$

$$\dot{M}_1 \cdot (i_1 - i_3) + \dot{M}_4 \cdot (i_4 - i_3) = \dot{M}_{vz12} \cdot (i_{vz2} - i_{vz1})$$

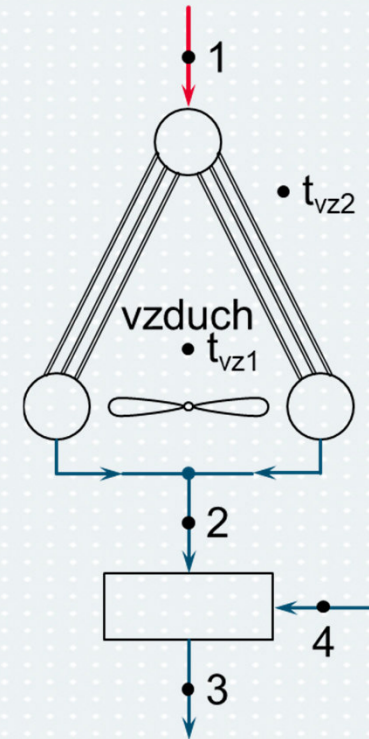
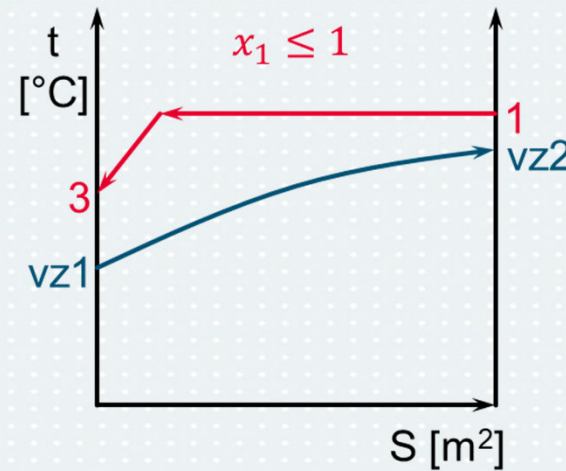

Pozn.: nejsou uvažováno brýdové páry

Parní kondenzátory

(2) Vzduchem chlazený kondenzátor

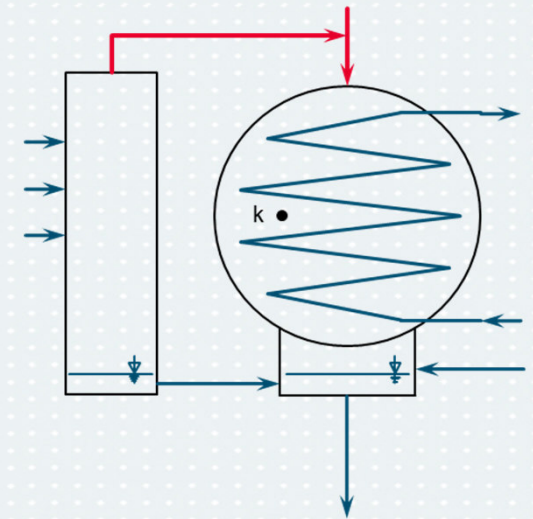
- Nedohřev $\delta_N [^{\circ}\text{C}]$
 - pro $x_1 \leq 1 \in \delta_N = t_1 - t_{vz2}$
 - $p_1 = f\{t_1; x \in \langle 0; 1 \rangle\}$
 - při návrhovém stavu $\delta_N \in \langle 5 \text{ až } 10 \rangle ^{\circ}\text{C}$
- Podchlazení kondenzátu $\delta_P [^{\circ}\text{C}]$
 - $\delta_P = t_1 - t_3$
 - při návrhovém stavu $\delta_P \in \langle 1 \text{ až } 2 \rangle ^{\circ}\text{C}$
 - při neuvážování podchlazení pro $x_1 \leq 1 \in t_3 = t_1$
- Ohřátí chladícího vzduchu
 - $\Delta t_{vz12} = t_{vz2} - t_{vz1}$
 - při návrhovém stavu $\Delta t_{vz12} \in \langle 10 \div 15 \div 30 \rangle ^{\circ}\text{C}$

Parní kondenzátory

Pomocná zařízení – expandér provozních kondenzátů

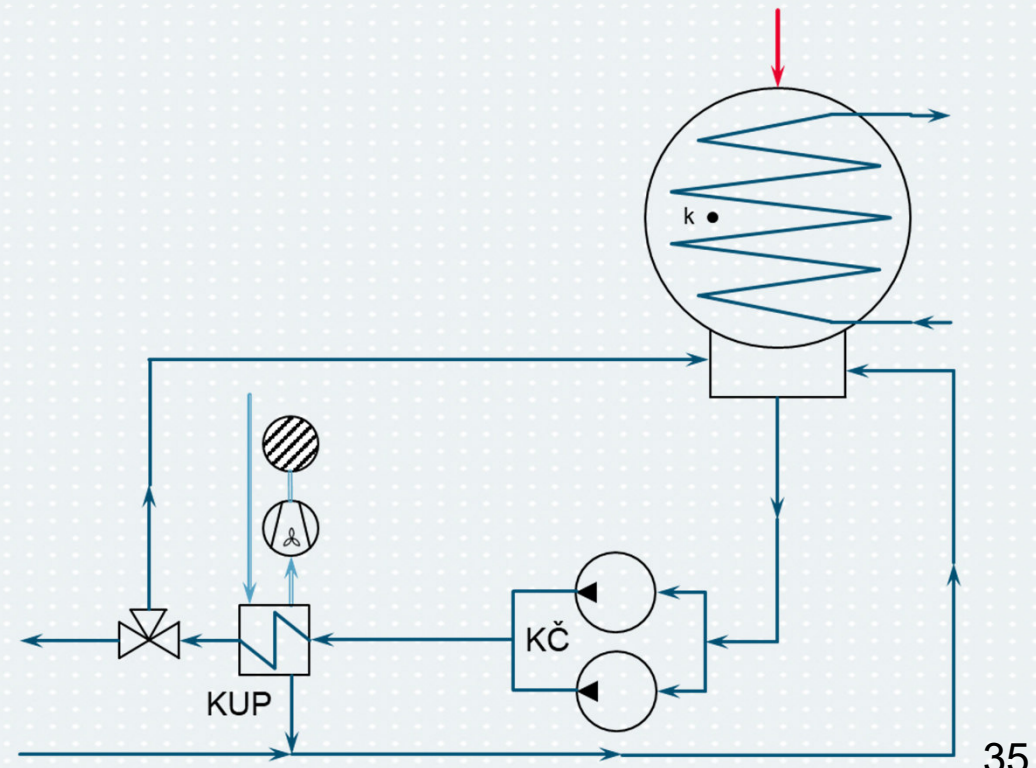
- u velkých zařízení pro kaskádování provozních kondenzátů a případně odpadní technologické páry
- tlak EPK je shodný s tlakem v kondenzátoru
- slouží současně jako zásobník kondenzátu a hladina je na stejné úrovni s SBKO

Parní kondenzátory

Pomocná zařízení – kondenzátní čerpadla

- kondenzátní i napájecí čerpadla jsou vždy alespoň v počtu
 - (a) $2 \times 100 \% \dot{M}$
 - (b) $3 \times 50 \% \dot{M}$

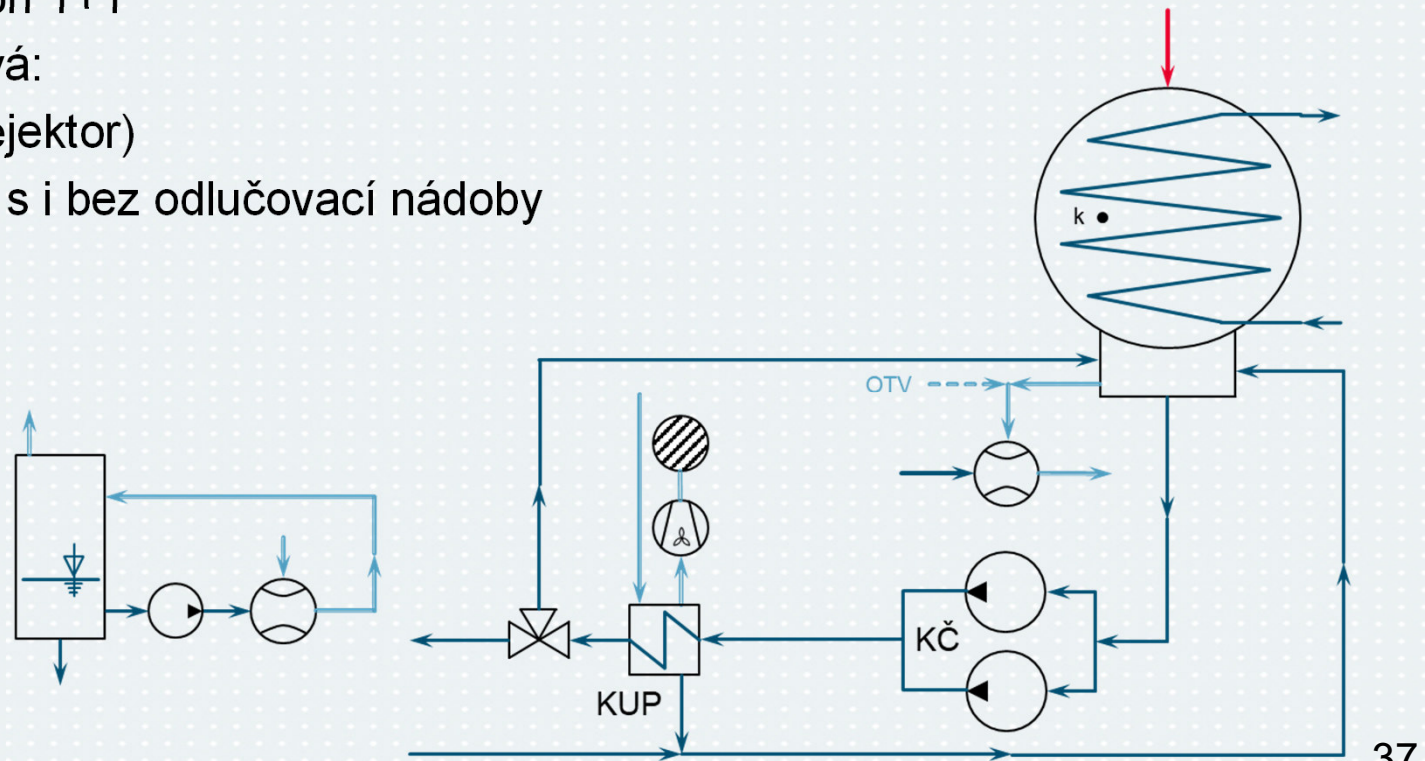

35

Parní kondenzátory

Pomocná zařízení – odsávání nekondenzujících plynů

- u vodou chlazených kondenzátorů je vývěva napojena přímo na nádobu
- vývěva je vždy v počtu alespoň 1+1
- v rámci technologie se používá:
 - (a) vodokružná vývěva (+ ejektor)
 - (b) vodoproudá vývěva – s i bez odlučovací nádobou
 - (c) paroproudá vývěva

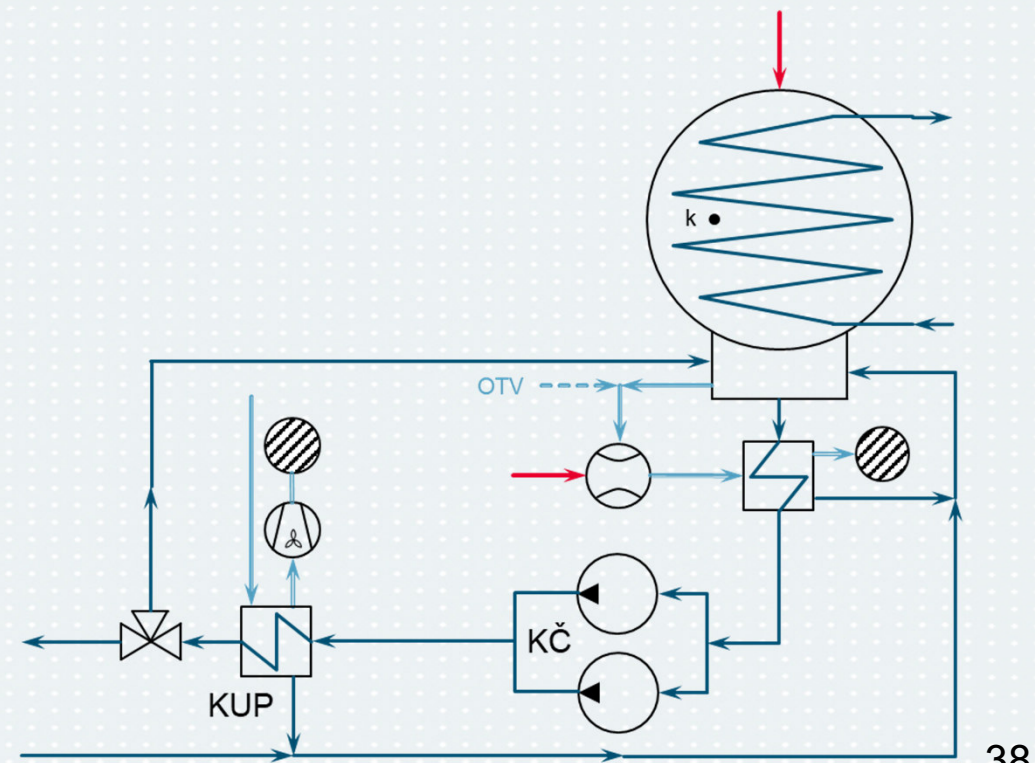

37

Parní kondenzátory

Pomocná zařízení – odsávání nekondenzujících plynů

- u vodou chlazených kondenzátorů je vývěva napojena přímo na nádobu
- vývěva je vždy v počtu alespoň 1+1
- v rámci technologie se používá:
 - (a) vodokružná vývěva (+ ejektor)
 - (b) vodoproudá vývěva
 - (c) paroproudá vývěva

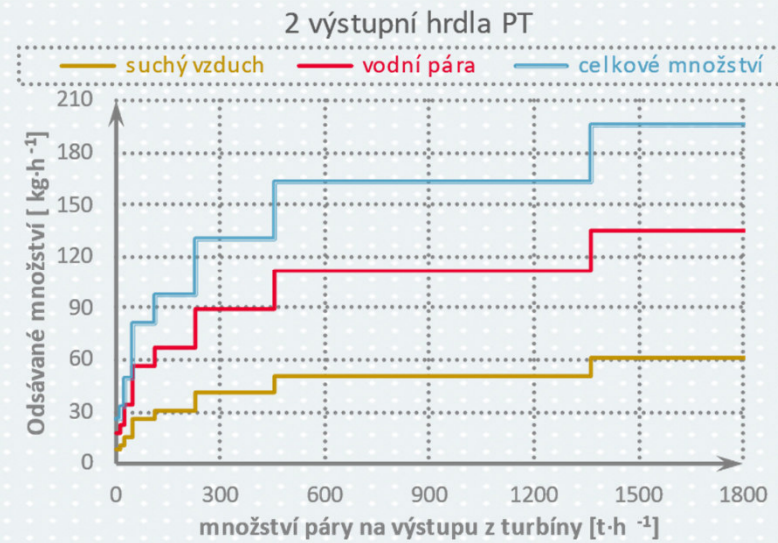
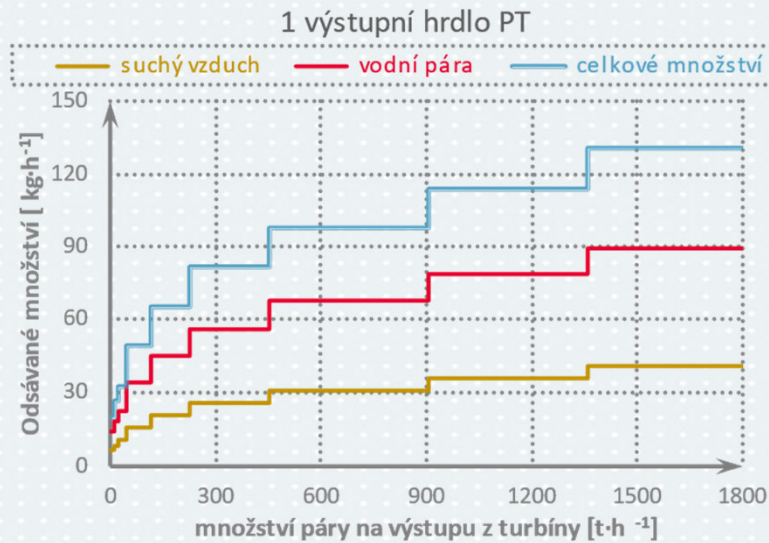

38

Parní kondenzátory

Pomocná zařízení – odsávání nekondenzujících plynů

- Dimenzování velikosti vývěvy
 - například dle HEI – Standards for Steam Surface Condenser (reálně je dostačující cca poloviční dimenze)

Parní kondenzátory

Pomocná zařízení – odsávání nekondenzujících plynů

- Doba evakuace (ideální)

$$\tau = \frac{V}{\dot{V}_{vývěva}} \cdot \ln \left(\frac{p_1}{p_2} \right) \quad [h, min, \dots]$$

kde: $V [m^3]$

objem evakuovaného prostoru

$\dot{V}_{vývěva} [m^3 \cdot h^{-1}]$

objemový průtok vývěvou

$p_1 [kPa]$

počáteční tlak v prostoru

$p_2 [kPa]$

konečný tlak v prostoru

- Reálná doba evakuace je delší (prostor není dokonale těsný) a charakteristika vývěvy je ovlivněna především:
 - (1) parametry pomocné páry / vody
 - (2) tlakem v evakuovaném prostoru

Parní kondenzátory

Pomocná zařízení – odsávání nekondenzujících plynů

- Spadek vakua – slouží pro testování těsnosti podtlakové části systému
 - provádí se za provozu PT na „stálém výkonu“
 - uzavřou se armatury na sání vývěvy
 - měří se nárůst tlaku v kondenzátoru cca 10 min

$$\Delta p = \frac{p_2 - p_1}{\tau} \cdot [Pa \cdot min^{-1}]$$

- který je možné porovnat s teoretickou hodnotou

$$\Delta p = \frac{r_{vz} \cdot (273,15 + t_k)}{60 \cdot V} \cdot \dot{M}_{vz} \quad [Pa \cdot min^{-1}]$$

kde:	$V [m^3]$	objem evakuovaného prostoru
	$r_{vz} [J \cdot kg^{-1} \cdot K^{-1}]$	měrná plynová konstanta vzduchu
	$t_k [^{\circ}C]$	saturační teplota v kondenzátoru
	$\dot{M}_{vz} [kg \cdot s^{-1}]$	předpokládaný průtok vzduchu netěsnostmi

Parní kondenzátory

Porovnání parních kondenzátoru

(1) vodou chlazený (dispozičně pod PT)

(a) průtočné, chladí se vodou z řeky, přehrady, ..

$$\Delta t_{43} \approx 3 \div 5 \text{ } ^\circ\text{C}$$

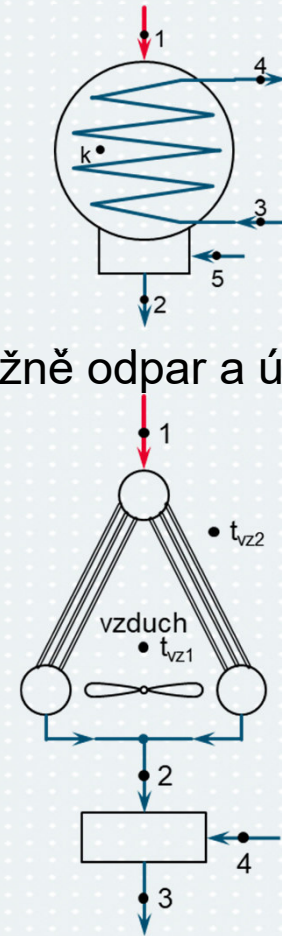
ohřátí vody v řece do 1 až 2 °C

(b) s chladicí věží, kde se z externího zdroje voda pouze doplňuje převážně odpar a úlet

$$\Delta t_{43} \approx 10 \div 15 \text{ } ^\circ\text{C}$$

(2) vzduchem chlazený (dispozičně na střeše)

$$\Delta t_{vz21} \approx 10 \div 15 \div 30 \text{ } ^\circ\text{C}$$

Parní kondenzátory

Porovnání parních kondenzátoru

$$\dot{Q} = \dot{M}_p \cdot (i_1 - i_2) = \dot{M}_{ch} \cdot c_p \cdot \Delta t_{ch}$$

$$\Rightarrow \dot{M}_{ch} = \dot{M}_p \cdot \frac{i_1 - i_2}{c_p \cdot \Delta t_{ch}}$$

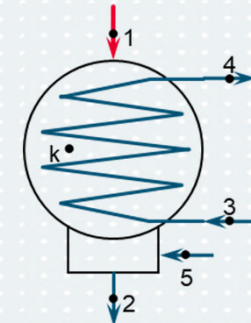
OP: $t_1 = t_2 = 40 \text{ }^\circ\text{C} \Rightarrow p_1 = p_2 = 7,4 \text{ kPa}_a = 0,074 \text{ bar}_a$

$$i_1 = (40 \text{ }^\circ\text{C}; x = 1) = 2573,5 \text{ kJ} \cdot \text{kg}^{-1} \quad \times \quad i_1 = (40 \text{ }^\circ\text{C}; x = 0,85) = 2212,6 \text{ kJ} \cdot \text{kg}^{-1}$$

$$\Delta i_1 = 360,9 \text{ kJ} \cdot \text{kg}^{-1}$$

$$i_2 = (40 \text{ }^\circ\text{C}; x = 0) = 167,5 \text{ kJ} \cdot \text{kg}^{-1} \Rightarrow i_1 - i_2 = 2406 \div 2045,1 \text{ kJ} \cdot \text{kg}^{-1}$$

$\dot{M}_p [\text{kg} \cdot \text{s}^{-1}]$	1,0	1,0	1,0
$i_1 - i_2 [\text{kJ} \cdot \text{kg}^{-1}]$	2 200		2 200
$c_p [\text{kJ} \cdot \text{kg}^{-1} \cdot \text{K}^{-1}]$	4,2		1,0
$\Delta t_{ch} [^\circ\text{C}]$	5,0	10,0	10,0
$\dot{M}_{ch} [\text{kg} \cdot \text{s}^{-1}]$	104,8	52,4	220,0
$\dot{V}_{ch} [\text{m}^3 \cdot \text{h}^{-1}]$	378,2 $\approx t \cdot \text{h}^{-1}$	189,1 $\approx t \cdot \text{h}^{-1}$	613 953,5 $\approx 792 t \cdot \text{h}^{-1}$

Parní kondenzátory

Porovnání parních kondenzátoru

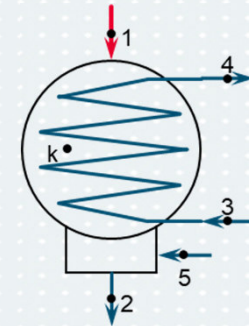
Součinitel prostupu tepla:

$$k_{vz} \approx 15 \div 40 \text{ W} \cdot \text{m}^{-2} \cdot \text{K}^{-1} \text{ (zákryt} \times \text{vystřídání, počet} \times \text{pořadí trubek, ...)}$$

$$k_{voda} \approx 2\,200 \text{ W} \cdot \text{m}^{-2} \cdot \text{K}^{-1}$$

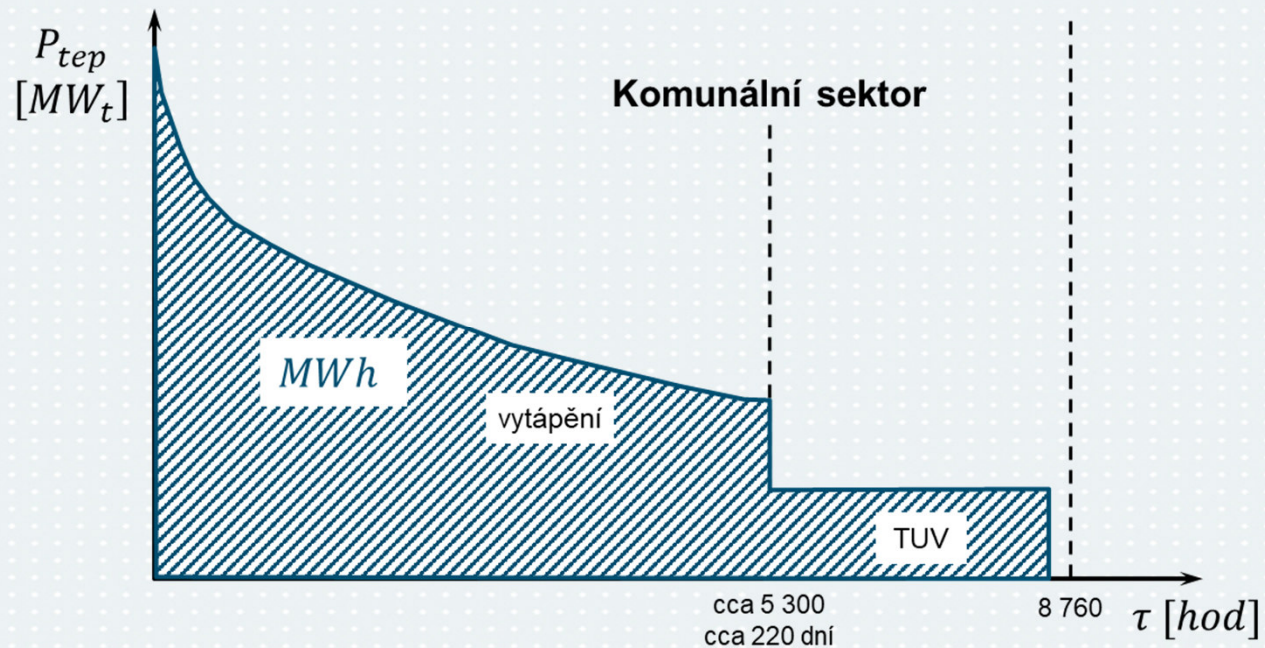
$$\dot{Q} = k_{vz} \cdot S_{vz} \cdot \Delta t = k_{voda} \cdot S_{voda} \cdot \Delta t$$

$$\Rightarrow S_{vz} = \frac{k_{voda}}{k_{vz}} \cdot S_{voda} = \frac{2\,200}{25} \cdot S_{voda} = 50 \cdot S_{voda} [-]$$

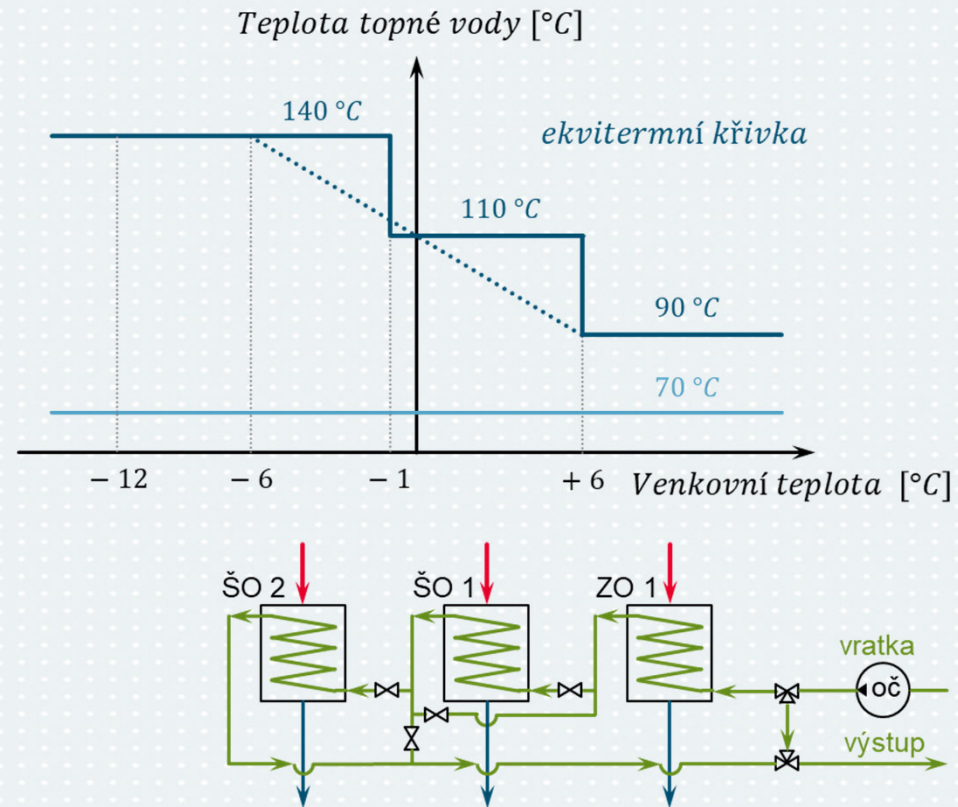
Topné výměníky – ohříváky topné vody

- (a) Základní – slouží pro pokrytí základního zatížení dodávky tepla
- (b) Špičkový (špičkovací) – slouží pro pokrytí špičkových dodávek

Topné výměníky – ohříváky topné vody

- (a) Základní – slouží pro pokrytí základního zatížení dodávky tepla
- (b) Špičkový (špičkovací) – slouží pro pokrytí špičkových dodávek

Topné výměníky – ohříváky topné vody

(ZO) Základní ohřívák / (ŠO) Špičkový ohřívák

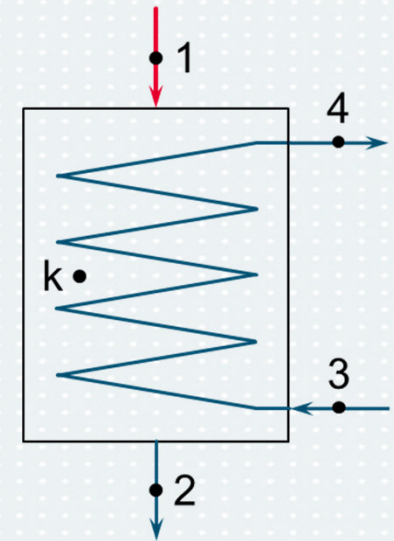
- (1) Přívod topné páry
- (2) Odvod kondenzátu
- (3) Přívod vratné vody z CZT
- (4) Odvod topné vody do CZT

Okrajové podmínky:

- (1) $\dot{M}_1 = \dot{M}_2$
- (2) $\dot{M}_3 = \dot{M}_4$
- (3) $p_1 = p_2$

Tepelná bilance:

$$\dot{Q}_{12} = \dot{Q}_{34}$$
$$\dot{M}_1 \cdot (i_1 - i_2) = \dot{M}_3 \cdot (i_4 - i_3)$$

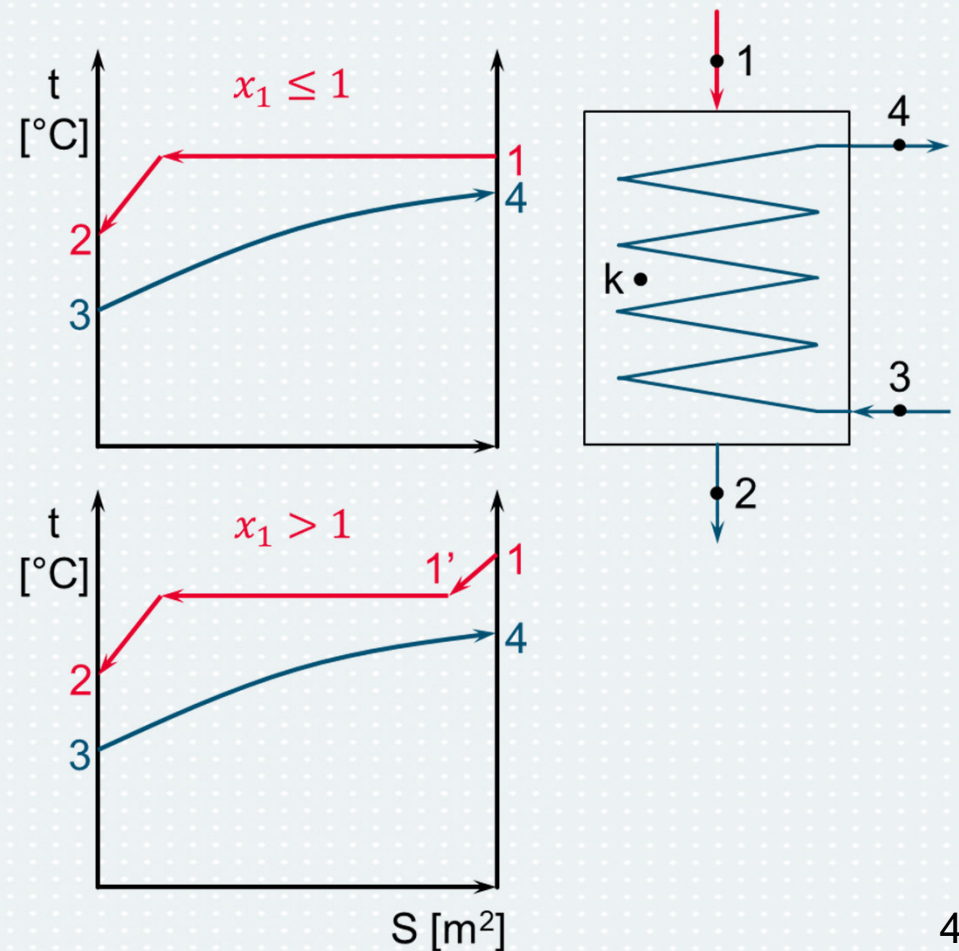

Pozn.: není zohledněno zanesení teplosměnných ploch, ztráta tepla do okolí apod.

Topné výměníky – ohříváky topné vody

(ZO) Základní ohřívák / (ŠO) Špičkový ohřívák

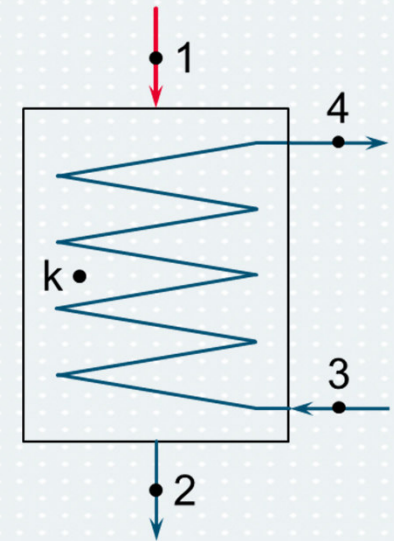
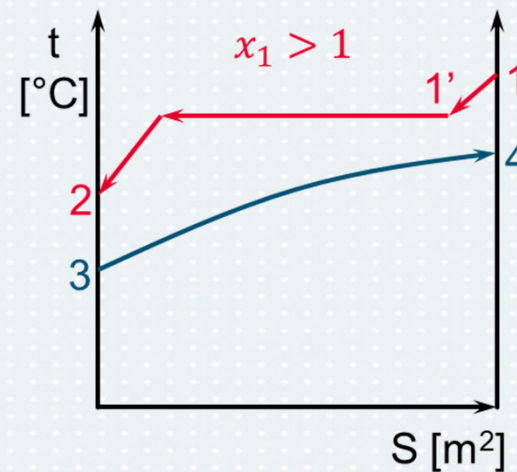
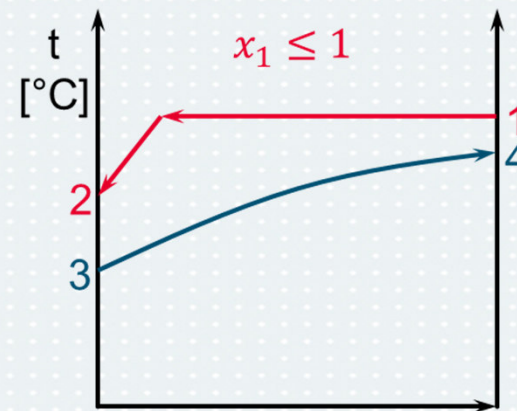
- Nedohřev $\delta_N [^{\circ}\text{C}]$
 - pro $x_1 \leq 1 \in \delta_N = t_1 - t_4$
 - pro $x_1 > 1 \in \delta_N = t_{1'} - t_4$
 - $p_1 = f\{t_{1'}; x \in \langle 0; 1 \rangle\}$
 - při návrhovém stavu $\delta_N \in \langle 4 \text{ až } 6 \rangle ^{\circ}\text{C}$
- Podchlazení kondenzátu $\delta_P [^{\circ}\text{C}]$
 - $\delta_P = t_2 - t_3$
 - při návrhovém stavu $\delta_P \in \langle 5 \text{ až } 10 \rangle ^{\circ}\text{C}$
 - při neuvážování podchlazení
 - pro $x_1 \leq 1 \in t_2 = t_1$
 - pro přehřátou páru $t_2 = t_{1'}$

Topné výměníky – ohříváky topné vody

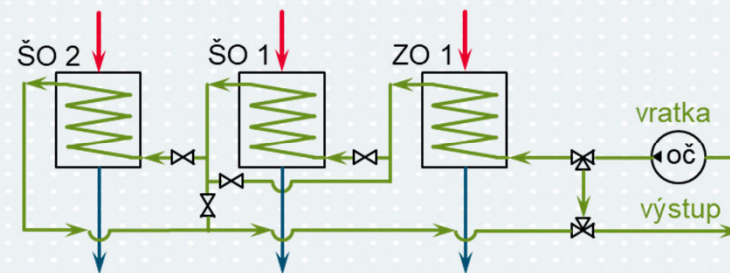
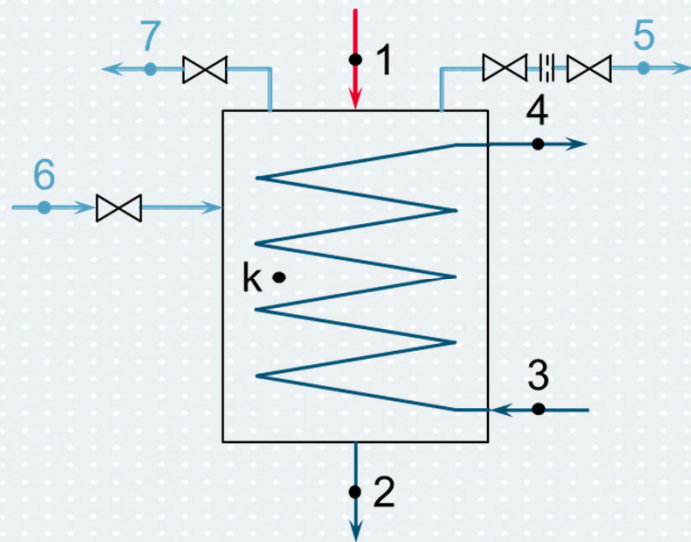
(ZO) Základní ohřívák / (ŠO) Špičkový ohřívák

- Ohřátí topné vody
 - $\Delta t_{34} = t_4 - t_3$
 - při návrhovém stavu $\Delta t_{34} \in \langle 20 \text{ až } 30 \rangle \text{ } ^\circ\text{C}$

Topné výměníky – ohříváky topné vody

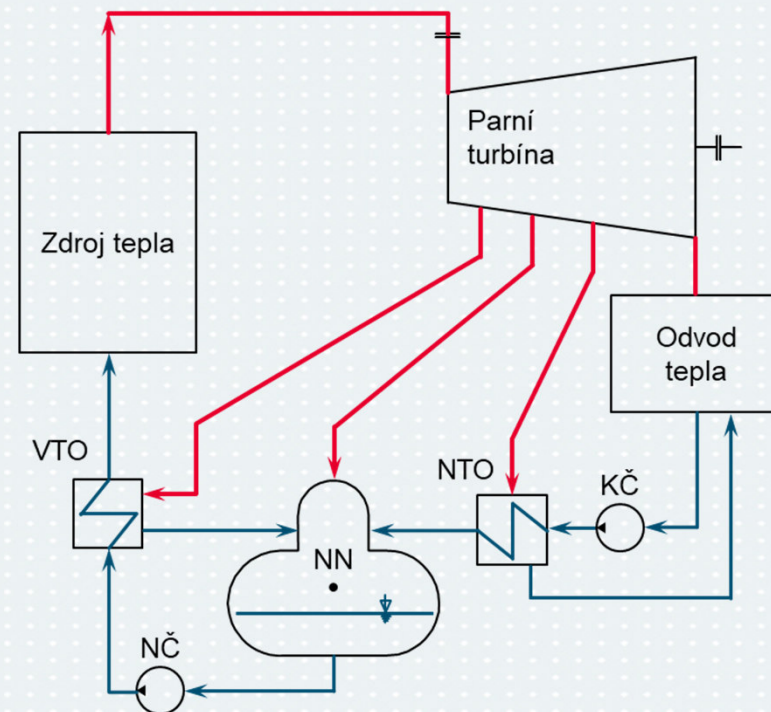
- Regulace ohříváku podle výšky hladiny / výstupní teploty
- Regulace výstupní teploty směřováním vratky s topnou vodou
- Odstavení výměníku zaplavením (za provozu PT nutná cirkulace topné vody)
- Odsávání nekondenzujících plynů u podtlakových OTV (clonka) – bod 5
- Odstavení výměníku mokrou inertizací (přívod N_2 bod 6 a odfuk bod 7)

Regenerace tepla

Regenerační výměníky:

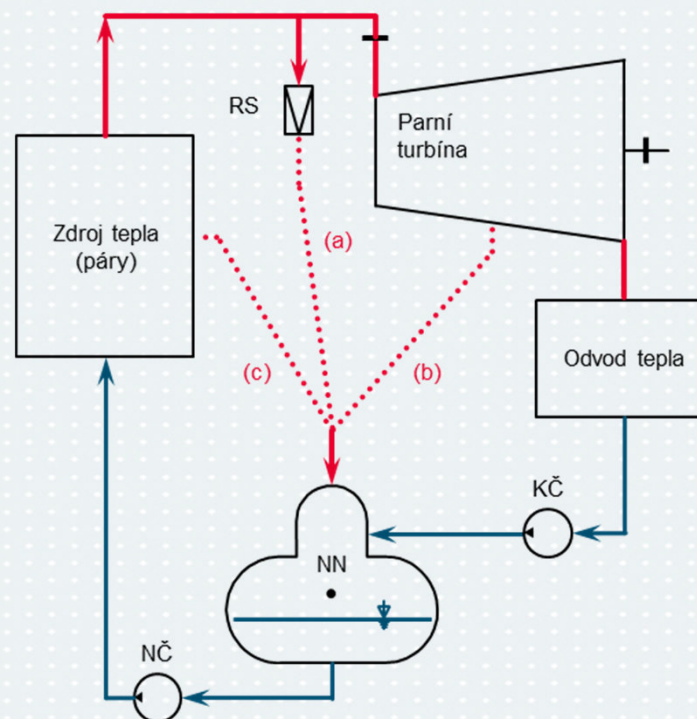
- (1) Napájecí nádrž s odplyňovákem (NN)
- (2) Nízkotlaké ohříváky (NTO)
- (3) Vysokotlaké ohříváky (VTO)

Regenerace tepla

(1) Napájecí nádrž s odplyňovákem

- Slouží jako zásobárna vody pro provoz alespoň 20 min kotle. Dochází k termickému odplynění a zároveň k regeneraci, ...
- pára se bere buď:
 - (a) ostrá přes RS,
 - (b) regulovaného / neregulovaného odběru,
 - (c) z kotle (nejčastěji bubnu)

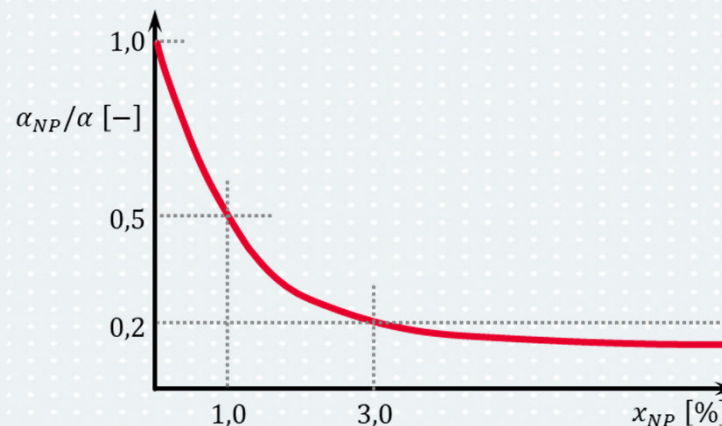

Regenerace tepla

(1) Napájecí nádrž s odplynovákem

- požadavky na kvalitu napájecí vody pro tepelná energetická zařízení s pracovním tlakem páry do 8 MPa předepisuje norma ČSN 07 7401 a pro vyšší tlaky předepisuje norma ČSN 07 7403
- Nerozpuštěné plyny ve vodě způsobují zejména:

(1) snížení součinitele přestupu tepla

(2) koroze na teplosměnných plochách

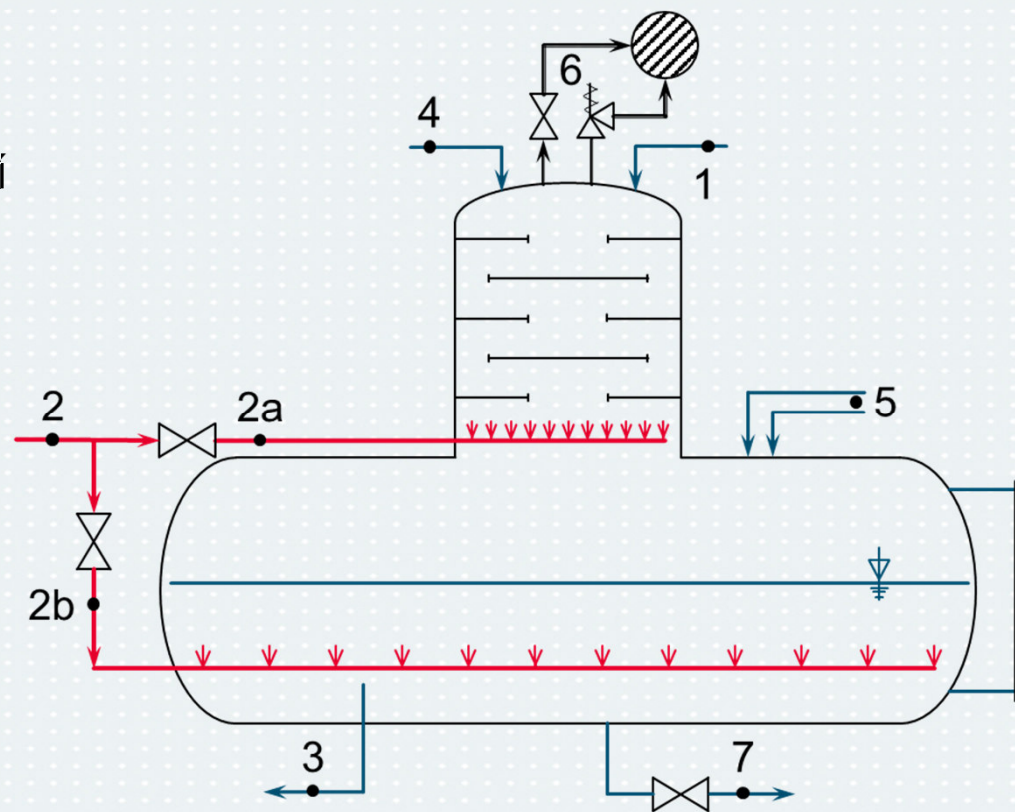
(a) $H_2O + CO_2 \Rightarrow$ plošná povrchová koroze

(b) $H_2O + O_2 \Rightarrow$ lokální důlková koroze, která jde do hloubky

Regenerace tepla

(1) Napájecí nádrž s odplynovákem

- (1) Přívod kondenzátu z NTO
- (2) Přívod topné páry:
 - (a) pro odplynění; (b) pro najíždění
- (3) Odvod napájecí vody k NČ
- (4) Doplnění vody
- (5) Přívod kaskádování VTO, uvolňovač páry, ...
- (6) Odvod brýdových par
- (7) Odvod odluhu

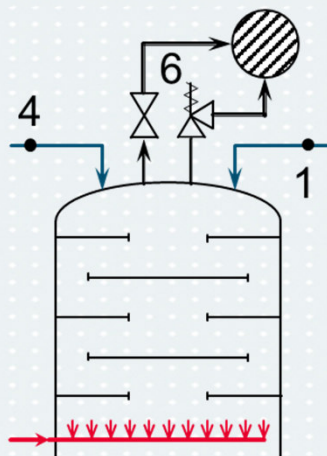

Regenerace tepla

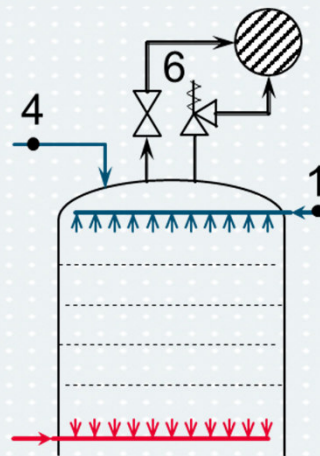
(1) Napájecí nádrž s odplyňovákem

- Termické odplynění vychází z Henryho zákona, který říká, že rozpustnost plynů klesá se stoupající teplotou a pro dokonalé odplynění je nutné, aby teplota vody byla alespoň 105 °C
- V rámci termického odplyňovače je vestavba

(a) s disky

(b) s děrovanými plechy

Regenerace tepla

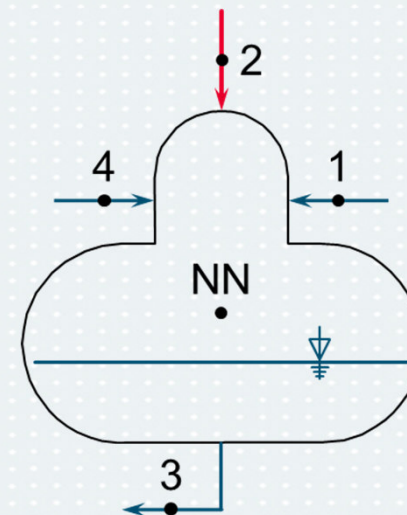
(1) Napájecí nádrž s odplynovákem

- (1) Přívod kondenzátu z NTO
- (2) Přívod topné páry
- (3) Odvod napájecí vody k NČ
- (4 a) Přívod kaskádovaného kondenzátu z VTO
- (4 b) Doplnění vody do oběhu

Okrajové podmínky:

- (1) Teplota odplynění $t_{NN} \in \langle 105; 165 \rangle ^\circ C$ (**Ledvice 188,8 °C**)
- (2) Teplota kondenzátu $t_1 \leq t_{NN} - \langle 15 \div 20 \text{ } ^\circ C \rangle_{opt}$
- (3) Tlak v napájecí nádrži $p_{NN} = f\{t_{NN}; x \in \langle 0; 1 \rangle\}$
- (4) Tlak topné páry pro odplynění $p_2 = p_{NN} + (\min 0,5) \text{ bar}_a$

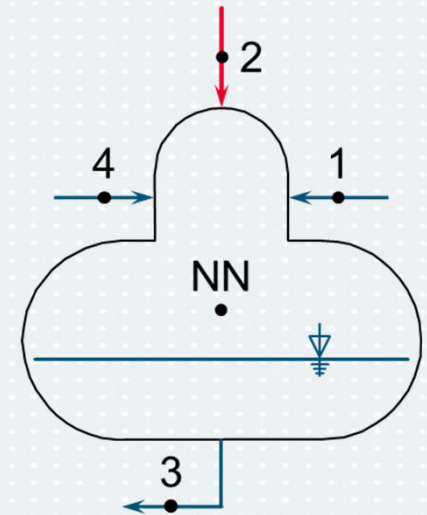
Pozn.: není zohledněn řízený únik brýdových plynů.

Regenerace tepla

(1) Napájecí nádrž s odplyňovákem

- Podchlazení napájecí vody vlivem ztrát tepelných úniků δ_P [°C]
 - $\delta_P = t_{NN} - t_3$
 - při návrhovém stavu $\delta_P \in \langle 0 \text{ až } 2 \rangle$ °C

Regenerace tepla

(2 – 3) Nízkotlaké ohříváky (NTO) a vysokotlaké ohříváky (VTO)

- (1) Přívod topné páry
- (2) Odvod kondenzátu
- (3) Přívod kaskádovaného kondenzátu
- (4) Přívod ohřivaného kondenzátu
- (5) Odvod ohřivaného kondenzátu

Okrajové podmínky:

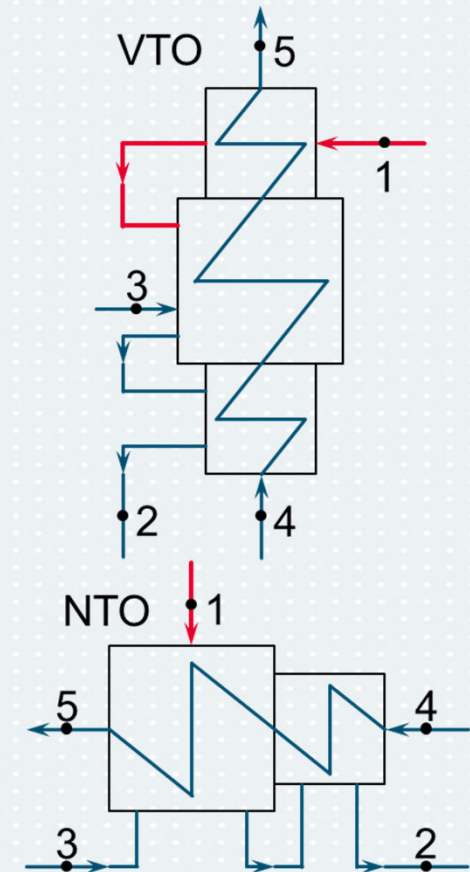
- (1) $\dot{M}_2 = \dot{M}_1 + \dot{M}_3$
- (2) $\dot{M}_4 = \dot{M}_5$
- (3) $p_1 = p_2$

Tepelná bilance:

$$\dot{Q}_{12} + \dot{Q}_{32} = \dot{Q}_{34}$$

$$\dot{M}_1 \cdot (i_1 - i_2) + \dot{M}_3 \cdot (i_3 - i_2) = \dot{M}_4 \cdot (i_4 - i_3)$$

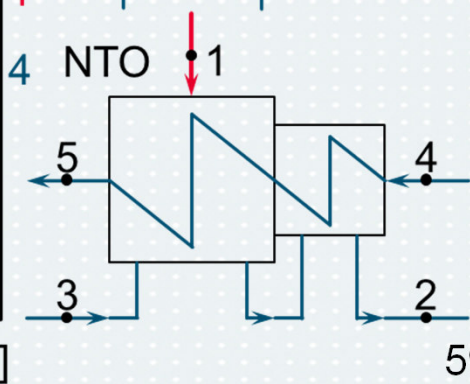
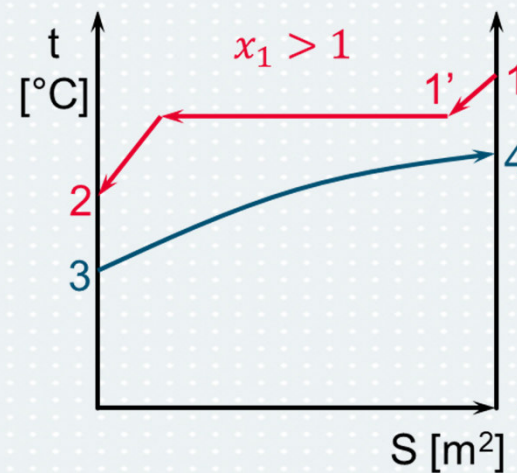
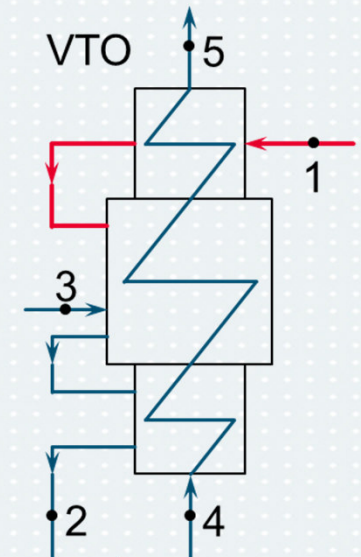
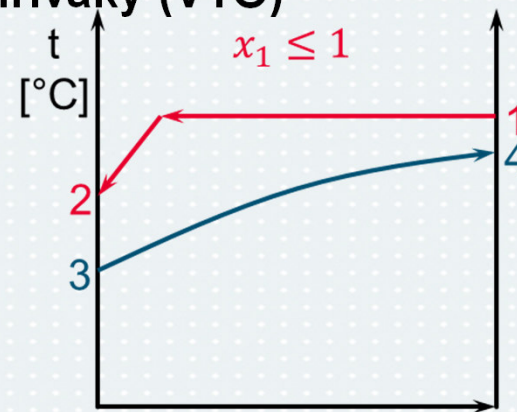
Pozn.: není zohledněno zanesení teplosměnných ploch,
ztráta tepla do okolí apod.

Regenerace tepla

(2 – 3) Nízkotlaké ohříváky (NTO) a vysokotlaké ohříváky (VTO)

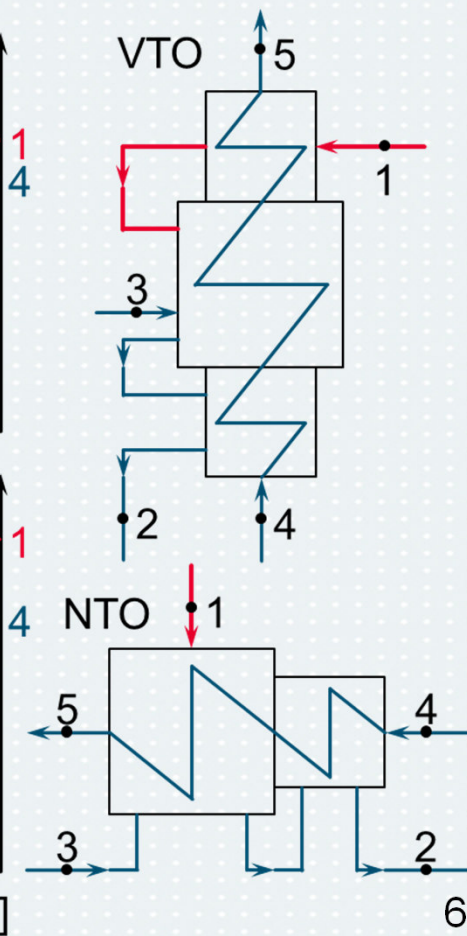
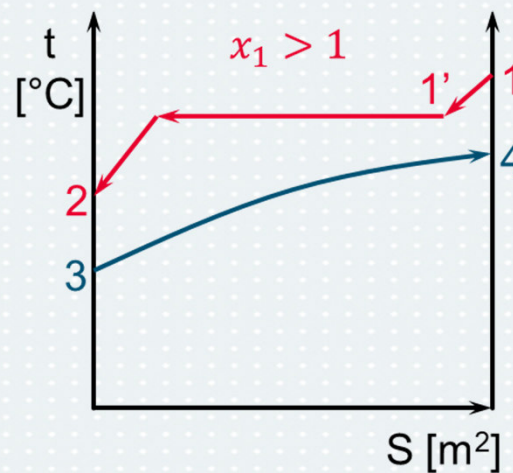
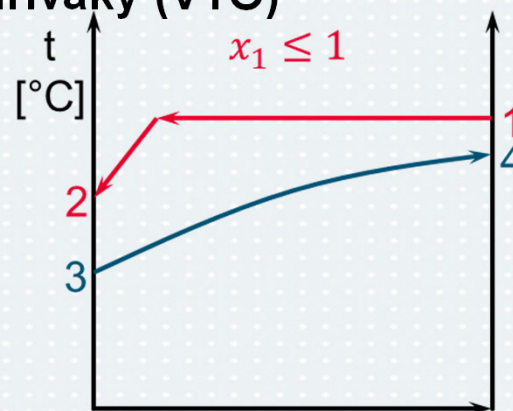
- Nedohřev $\delta_N [^{\circ}\text{C}]$
 - pro $x_1 \leq 1 \in \delta_N = t_1 - t_5$
 - pro $x_1 > 1 \in \delta_N = t_{1'} - t_5$
 - $p_1 = f\{t_{1'}; x \in \langle 0; 1 \rangle\}$
 - při návrhovém stavu $\delta_N \in \begin{matrix} VTO: \langle 3 \text{ až } 5 \rangle \\ NTO: \langle 1,5 \text{ až } 3 \rangle \end{matrix} ^{\circ}\text{C}$
- Podchlazení kondenzátu $\delta_P [^{\circ}\text{C}]$
 - $\delta_P = t_2 - t_4$
 - při návrhovém stavu $\delta_P \in \langle 5 \text{ až } 10 \rangle ^{\circ}\text{C}$
 - při neuvažování podchlazení
 - pro $x_1 \leq 1 \in t_2 = t_1$
 - pro přehřátou páru $t_2 = t_{1'}$

Regenerace tepla

(2 – 3) Nízkotlaké ohříváky (NTO) a vysokotlaké ohříváky (VTO)

- Ohřátí napájecí vody / kondenzátu
 - $\Delta t_{45} = t_5 - t_4$
 - při návrhovém stavu
 - $\Delta t_{34} \in \langle 25 \text{ až } 30 \rangle \text{ } ^\circ\text{C}$
 - Δt_{34} u VTO až $40 \text{ } ^\circ\text{C}$

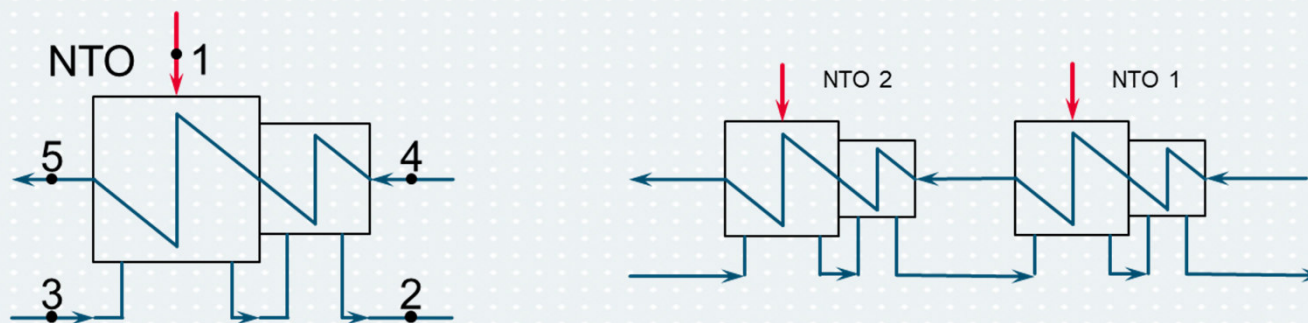
60

Regenerace tepla

(2 – 3) Nízkotlaké ohříváky (NTO) a vysokotlaké ohříváky (VTO)

?? kaskádovat, nebo přečerpávat kondenzát ??

- **Kaskádování kondenzátu:** je zapojení kondenzátu z tlakově výše položeného ohříváku do tlakově níže položeného ohříváku
 - je značný teplotní rozdíl jednotlivých kondenzátů zejména při malém počtu ohříváků (velké ohřátí hlavního kondenzátu v jednom ohříváku) a díky tomu jsou velké ztráty nevratným mísením
 - ztráty lze zmenšit podchlazením kondenzátu (2), ale vždy část kondenzátu z tlakově vyššího ohříváku částečně vyexpanduje

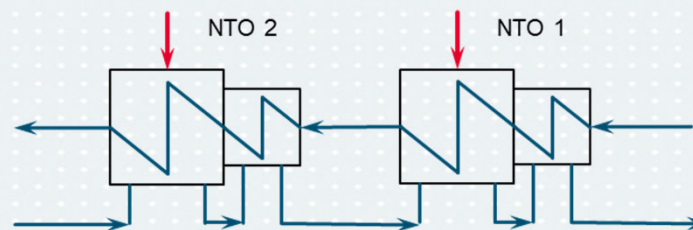
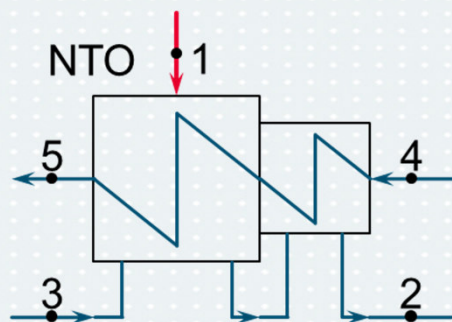

Regenerace tepla

(2 – 3) Nízkotlaké ohříváky (NTO) a vysokotlaké ohříváky (VTO)

?? kaskádovat, nebo přečerpávat kondenzát ??

- **Kaskádování kondenzátu:** je zapojení kondenzátu z tlakově výše položeného ohříváku do tlakově níže položeného ohříváku
 - konstrukčně jednoduché
 - bez dalších čerpadel (bez navýšení vlastní spotřeby bloku)
 - „menší tepelná účinnost bloku“

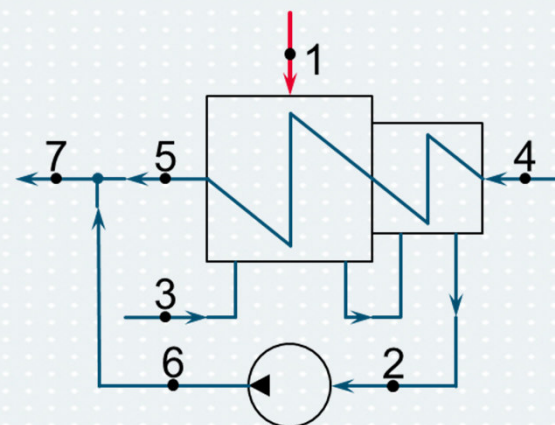
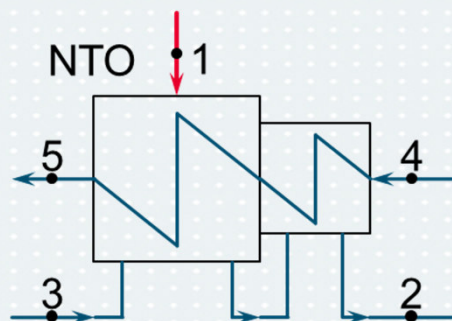

Regenerace tepla

(2 – 3) Nízkotlaké ohříváky (NTO) a vysokotlaké ohříváky (VTO)

?? kaskádovat, nebo přečerpávat kondenzát ??

- **Přečerpávání kondenzátu:** kondenzát topné páry je přečerpáván do hlavního proudu ohřívání vody / kondenzátu za ohřívák
 - u každého ohříváku musí být čerpadlo s regulací hladiny \Rightarrow vyšší investiční náklady
 - zvýšení vlastní spotřeby bloku
 - vyšší tepelná účinnost bloku, ale je nutný výpočet, zda se to vyplatí

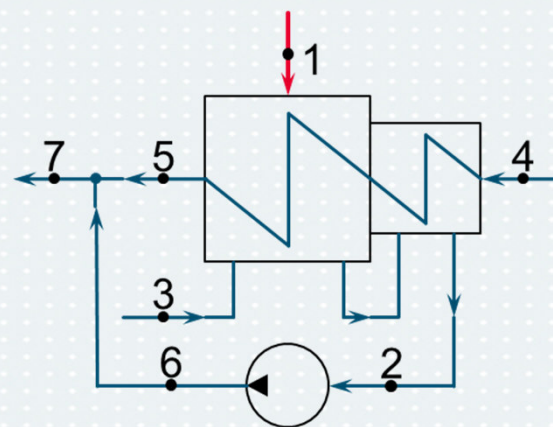
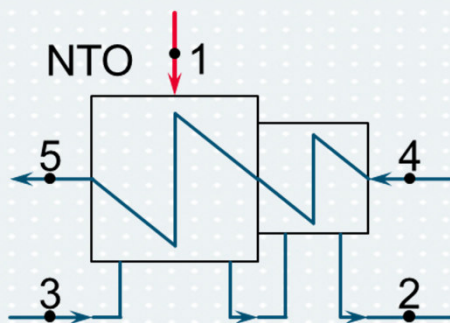

Regenerace tepla

(2 – 3) Nízkotlaké ohříváky (NTO) a vysokotlaké ohříváky (VTO)

?? kaskádovat, nebo přečerpávat kondenzát ??

- **Přečerpávání kondenzátu:** kondenzát topné páry je přečerpáván do hlavního proudu ohřívání vody / kondenzátu za ohřívák
 - u VTO obvykle pouze kaskádování (vysoké tlaky a teploty kondenzátu \Rightarrow vysoké požadavky na čerpadlo \Rightarrow vyšší cena)

Magisterský studijní program JADERNÁ ENERGETIKA vznikl za přispění

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

NÁRODNÍ
PLÁN
OBNOVY

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

NPO_VUT_MSMT-16609_2022

**VYSOKÉ UČENÍ
TECHNICKÉ
V BRNĚ**

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

NÁRODNÍ
PLÁN
OBNOVY

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

FAKULTA ELEKTROTECHNIKY
A KOMUNIKAČNÍCH
TECHNOLOGIÍ

FAKULTA
CHEMICKÁ

FAKULTA
STAVEBNÍ

FAKULTA
STROJNÍHO
INŽENÝRSTVÍ

Přednáška magisterského studijního programu JADERNÁ ENERGETIKA

Projektování energetických centrál

7. Výroba chladu a chladicí zařízení

Fakulta strojního inženýrství

Ing. Petr Kracík, Ph.D.

2024

Vysoké učení technické v Brně

Tepelné čerpadla

Průmyslová tepelná čerpadla

- Jedná se o TČ s výkonem vyšším než 100 kW určené pro průmyslové procesy, ale i pro SCZT a rozlehlé bytové či komerční objekty s výstupní teplotou média
 - do 55 °C – nízkoteplotní TČ
 - do 90 °C – vysokoteplotní TČ
 - nad 90 °C – ultra-vysokoteplotní TČ (dnes do cca 150 °C)
- Dodávka tepla × výroba chladu
 - teplá / horká voda, nebo pára do cca 150 °C
- Výkony stovky kW až desítky MW (70 MWt / jednotka)
- Možnost provozu v systémových službách (v agregacním bloku). Nejčastěji aFRP (dříve SR) nebo mFRPt (dříve MZt)

© Annex 45 IEA HPT

Tepelné čerpadla

Průmyslová tepelná čerpadla

- Zdroj tepla
 - teplo prostředí (voda, vzduch, země)
 - soustava centrálního zásobování chladem
 - odpadní teplo z technologických procesů, například
 - čistírny odpadních vod
 - chladicí okruh kondenzátoru
 - nahrazení chladiče mazacího oleje PT
 - spaliny
 - datová centra

Tepelné čerpadla

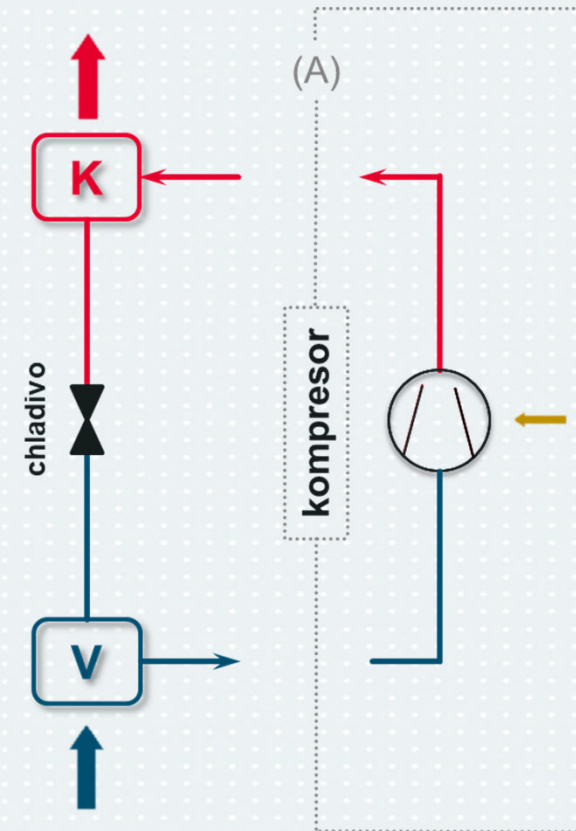
Průmyslová tepelná čerpadla

- Příkon kompresoru, nebo čerpadla:
 - elektrický: elektromotor
 - mechanický: parní turbína, spalovací motor, spalovací turbína

Tepelné čerpadla

Typy TČ – kompresorové

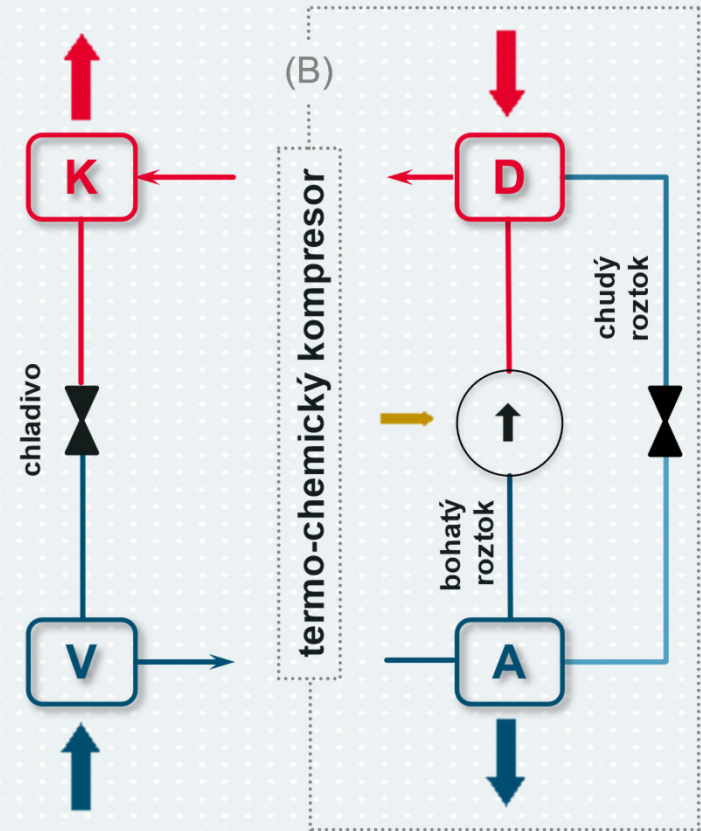
- menší rozměry
- nižší pořizovací náklady
- závislý na elektřině (nebo jiném pohonu)
- velké jednotky s axiálním lopatkovým kompresorem

Tepelné čerpadla

Typy TČ – absorpční

- až cca 1/10 spotřeba elektřiny oproti kompresorovému TČ
- tichý chod
- přírodní chladiva
- jakýkoliv zdroj tepla
 - hořáky na ZP, ...
 - hnací pára (optimálně 4–8 bar)

Magisterský studijní program JADERNÁ ENERGETIKA vznikl za přispění

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

NÁRODNÍ
PLÁN
OBNOVY

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

NPO_VUT_MSMT-16609_2022

**VYSOKÉ UČENÍ
TECHNICKÉ
V BRNĚ**

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

NÁRODNÍ
PLÁN
OBNOVY

MŠMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

FAKULTA ELEKTROTECHNIKY
A KOMUNIKAČNÍCH
TECHNOLOGIÍ

FAKULTA
CHEMICKÁ

FAKULTA
STAVEBNÍ

FAKULTA
STROJNÍHO
INŽENÝRSTVÍ

Přednáška magisterského studijního programu JADERNÁ ENERGETIKA

Projektování energetických centrál

8. Soustava centrálního zásobování teplem a chladem

Fakulta strojního inženýrství

Ing. Petr Kracík, Ph.D.

2024

Vysoké učení technické v Brně

Typy vytápění domácností v ČR

Obydlené byty podle způsobu vytápění

	2001	2011	2021	2001	2011	2021
Obydlené byty celkem	3 827 678	4 104 635	4 480 139			
- z kotelny mimo dům	1 401 285	1 365 060	1 497 565	36,61 %	33,26 %	33,43 %
- uhlí, koks, uhelné brikety	574 630	336 076	240 623	15,01 %	8,19 %	5,37 %
- plyn	1 401 575	1 419 633	1 542 132	36,62 %	34,59 %	34,42 %
- elektřina	247 539	255 019	390 376	6,47 %	6,21 %	8,71 %
- dřevo, dřevěné pelety	167 341	285 386	381 536	4,37 %	6,95 %	8,52 %
			Σ	99,08 %	89,20 %	90,45 %

Tradice SCZT sahá do roku 1922, kdy byla v Ústí nad Labem poprvé v Čechách vytápěna škola, městské divadlo a lázně dálkově párou z elektrárny.

Bilance výroby tepla

- Energetický regulační úřad zveřejňuje Roční zprávu o provozu teplárenských soustav ČR za rok RRRR v souladu s § 17 odst. 7 písm. m) zákona č. 458/2000 Sb., ...
- Údaje pro roční zprávu jsou získávány na základě vyhlášky č. 404/2016 Sb., o náležitostech a členění výkazů nezbytných pro zpracování zpráv o provozu soustav v energetických odvětvích, ...
- Veškerá data vycházejí z podkladů od licencovaných subjektů: výrobců elektřiny a tepla a poprvé za rok 2019 i provozovatelů rozvodných tepelných zařízení.

Bilance výroby tepla

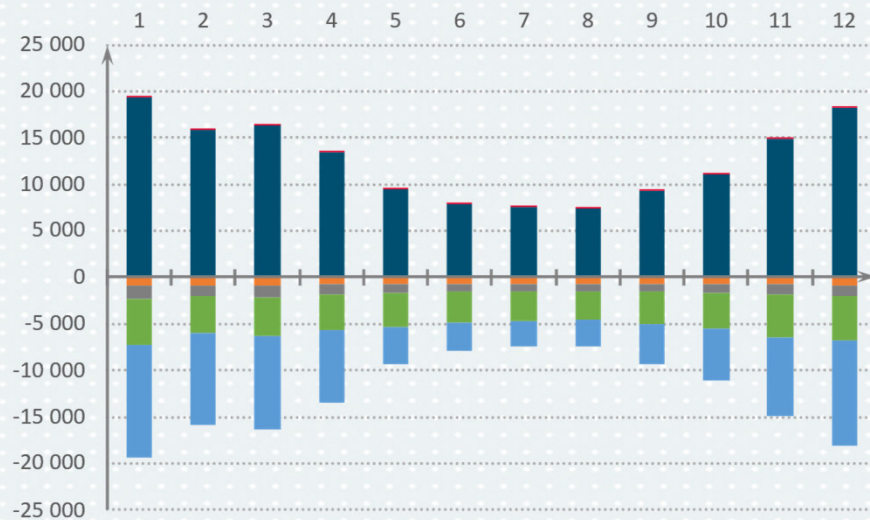
Bilance tepla

- **výroba tepla brutto** = brutto výroba tepla na zdrojích bez tepla použitého na výrobu elektřiny
- **technologická vlastní spotřeba tepla** = spotřeba tepla na výrobu tepla a elektřiny, která je nezbytná pro zajištění procesu výroby tepla a elektřiny
- **výroba tepla netto** = výroba tepla brutto bez technologické vlastní spotřeby tepla
- **ztráty** = ztráty při výrobě tepla a distribuční ztráty (v rozvodech)
- **vlastní spotřeba tepla** = spotřeba tepla pro vlastní potřebu (bez technologické vlastní spotřeby tepla)
- **dodávky tepla** = množství tepelné energie dodané do soustav zásobování teplem
- **bilanční rozdíl** = výroba tepla brutto - technologická vlastní spotřeba tepla - ztráty - dodávky do vlastního podniku - dodávky tepla

Bilance výroby tepla

Bilance tepla za rok 2022 [TJ]

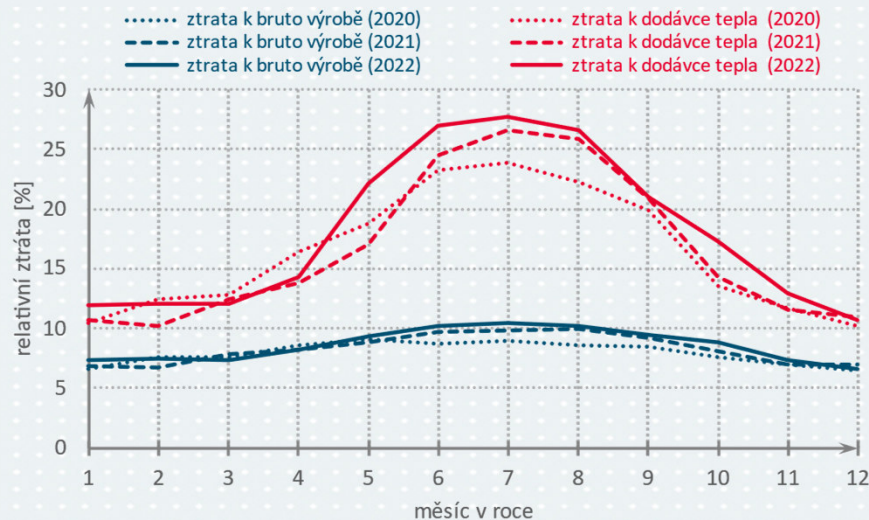
Výroba tepla brutto	151 093 TJ	
Technologická vlastní spotřeba tepla	9 412 TJ	(6,23 %)
Ztráty	12 345 TJ	(8,17 %)
Vlastní spotřeba tepla	47 044 TJ	(31,14 %)
Dodávky tepla	82 070 TJ	(54,32 %)
Bilanční rozdíl	223 TJ	(0,15 %)

Bilance výroby tepla

Bilance tepla za rok 2022 [TJ]

Výroba tepla brutto	151 093 TJ	
Technologická vlastní spotřeba tepla	9 412 TJ	(6,23 %)
Ztráty	12 345 TJ	(8,17 %)
Vlastní spotřeba tepla	47 044 TJ	(31,14 %)
Dodávky tepla	82 070 TJ	(54,32 %)
Bilanční rozdíl	223 TJ	(0,15 %)

Bilance výroby tepla

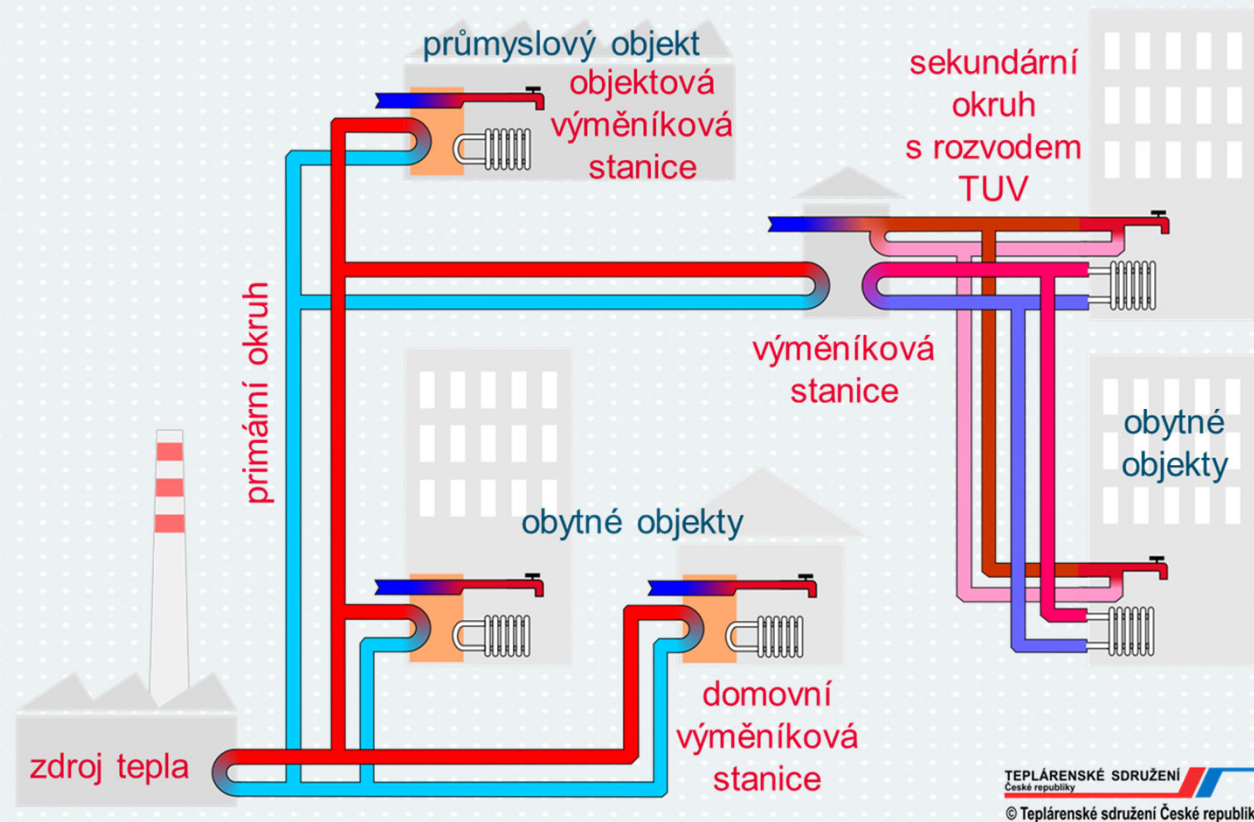
Rozdělení podle paliv v roce

	2019				a	2022			
	brutto výroba		dodávka tepla			brutto výroba		dodávka tepla	
	TJ	%	TJ	%		TJ	%	TJ	%
Biomasa	20 032	12,4	6 491	7,4	22 661	15,0	7 555	9,2	
Bioplyn	4 105	2,5	538	0,6	4 275	2,8	603	0,7	
Černé uhlí	14 807	9,2	9 966	11,4	12 539	8,3	8 294	10,1	
Elektrická energie	18	0,0	13	0,0	72	0,0	56	0,1	
Energie prostředí (tepelné čerpadlo)	88	0,1	87	0,1	81	0,1	76	0,1	
Energie Slunce (solární kolektor)	1	0,0	1	0,0	1	0,0	1	0,0	
Hnědé uhlí	67 375	41,7	40 135	45,8	59 122	39,1	36 312	44,2	
Jaderné palivo	853	0,5	234	0,3	866	0,6	234	0,3	
Koks	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	
Odpadní teplo	8 079	5,0	978	1,1	7 933	5,3	823	1,0	
Ostatní kapalná paliva	549	0,3	90	0,1	248	0,2	56	0,1	
Ostatní pevná paliva	4 466	2,8	2 822	3,2	4 119	2,7	2 573	3,1	
Ostatní plyny	10 471	6,5	3 938	4,5	8 699	5,8	3 309	4,0	
Ostatní	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	
Topné oleje	151	0,1	96	0,1	922	0,6	573	0,7	
Zemní plyn	30 656	19,0	22 155	25,3	29 556	19,6	21 607	26,3	

Systemy teplařenství

(A) Systém centrálního zásobování teplem (SCZT)

Teplo je vyráběno ve velkém zdroji a je dopravováno i na velké vzdálenosti do oblasti spotřeby.

Systemy teplotnosti

(A) System centrálního zásobování teplem (SCZT)

Teplota je vyráběna ve velkém zdroji a je dopravována i na velké vzdálenosti do oblasti spotřeby.

(B) Systemy decentralizovaného zásobování teplem

Teplota je vyráběna přímo uvnitř zásobovaného prostoru nebo objektu a dodávka teplota je pak přímá k jednotlivým spotřebitelům.

(C) Lokální zásobování teplem

Jedná se o lokální bytové kotelny pro vytápění a ohřev TUV.

(D) System centrálního zásobování chladem

Jedná se o centralizovanou výrobu chladu, který je dále rozváděn v potrubí k jednotlivým spotřebitelům. Chlad se vyrábí nejčastěji v absorpčních jednotkách.

Systemy teplařenství

Výhody CZT oproti individuálním zdrojům

- centrálně řízený zdroj
- vyšší účinnost zdroje díky vyšším výkonům
- kontrola a regulace spalovacího procesu
- možnost spalování i méně hodnotných paliv
- menší znečištění ovzduší díky centralizaci spalin a jejich čištění
- vyšší čistota a komfort domácností
- menší nároky na rozvoz paliva a odvoz tuhých zbytků po spalování
- menší počet osob zajišťujících obsluhu a údržbu na jednotku výkonu
- výrazně vyšší účinnost kombinované výroby elektřiny a tepla oproti lokálnímu vytápění

Systemy teplařenství

Nevýhody CZT oproti individuálním zdrojům

- vysoké investiční náklady
- vysoká konkurence místních zdrojů (lokální kotelny na zemní plyn, tepelná čerpadla) – odpojením zákazníka ze soustavy rostou fixní náklady pro zbývajících odběratele
- obtížná možnost rychlé změny palivová základna CZT v dané lokalitě. Obvykle nelze operativně měnit druh paliva podle aktuálních cen a tím je omezena konkurenceschopnost zdroje (týká zejména zemního plynu)
- neefektivní provoz při nízkém nebo nerovnoměrném zatížení soustavy
- náklady na provoz a údržbu sítí CZT, jejich nutná údržba a rekonstrukce (tepelné ztráty, úniky, ...) a zákazník je nemůže ovlivnit

Systemy teplařenství

Ekologické přínosy CZT oproti individuálním zdrojům

- možnost umístění centrálních zdrojů mimo hustě osídlená centra
- kontrola kvality spalovaných paliv
- řízení spalovacího procesu
- čištění kouřových plynů
- monitoring emisí znečišťujících látek do ovzduší
- vypouštění kouřových plynů do vyšších vrstev atmosféry s větším rozptylem
- kontrolované nakládání se zbytky po spalování

Zdroje tepla pro CZT

(1) Rozdělení podle využití instalovaného výkonu

(A) základní zdroj tepla

- vysoké využití instalovaného výkonu, tj. vysoké celoroční využití zdroje, který má vysokou účinnost transformace energie
 - dodávka tepla v topném období, celoroční dodávka TV, dodávka tepla do technologií
 - nutnost zálohy
- investičně náročný, ale má nízké provozní náklady

(B) Pološpičkový zdroj tepla

(C) Špičkový zdroj tepla

- určen je pro krátkodobé pokrytí špiček a jako částečná záloha, tj. nízké využití zdroje
- není požadovaná vysoká účinnost transformace energie
- investičně levný, ale má vysoké provozní náklady

Zdroje tepla pro CZT

(2) Rozdělení podle typu provozu

(A) Elektrárna s dodávkou tepla do SCZT

- primárně je vyráběna elektřina a část „odpadního tepla“ se odvádí do „blízké“ lokality (SCZT)
- v rámci industrializace byla potřeba po elektřině a velké zdroje se budovaly co nejbližší zdroji paliva mimo městské oblasti. Proto se přebytečné teplo mařilo na chladicích věžích
- součástí zdroje je zdroj tepla / kotel – parní kondenzační (odběrová) turbína – kondenzátor (nejčastěji vodou chlazený s chladicí věží)
- primární zdroj energie: hnědé a černé uhlí, jaderné palivo, zemní plyn a dnes i biomasa

Zdroje tepla pro CZT

(2) Rozdělení podle typu provozu

(B) Teplárna

- kombinovaná výroba elektřiny a tepla (KVET), kde teplo je primárním produktem
- zdroje tepla
 - (a) parní zdroje: zdroje tepla – parní turbína (protitlaké, kondenzační odběrové, případně doplňkově čistě kondenzační) – kondenzátor;
(jaderný zdroj – úvahy v letech cca 1980 až 1990 o malých reaktorech)
 - (b) plynová turbína
 - (c) paroplynový zdroj
 - (d) kogenerační jednotka – spalovací motory, Stirlingův motor
 - (e) doplňkové zdroje: průmyslové TČ, elektrodové kotle
- primární zdroj energie: hnědé a černé uhlí → biomasa, TAP, komunální odpad, zemní plyn, jaderné palivo

Zdroje tepla pro CZT

(2) Rozdělení podle typu provozu

(C) Kotelna / výtopna

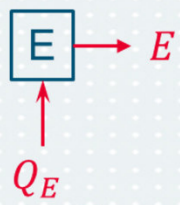
- je samostatně umístěný zdroj tepla pro menší lokalitu
- slouží pro výrobu teplé vody (do 110 °C), horké vody (nad 110 °C) případně páry a v rámci technologického celku není tepelný stroj
 - kotelna – v zařízení je jen kotel / kotle s pomocnou technologií
 - výtopna – může být i s parními kotli a kompletní technologií včetně úpravy vody
- zdroj tepla je horkovodní, teplovodní, nebo parní kotel, tepelné čerpadlo
- zdroj primárního paliva je hnědé uhlí, zemní plyn, biomasa, teplo prostředí a elektřina

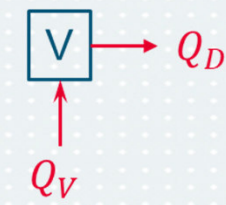
Teplárna × oddělená výroba

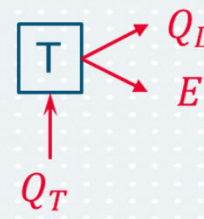
Elektrárna (E) je technologické zařízení (celek), které slouží pro výrobu elektřiny E s účinností výroby η_E vztažené na teplo dodaném v palivu Q_E .

Kotelna / výtopna (V) je technologické zařízení (celek), které slouží pro výrobu tepla Q_D v podobně teplé / horké vody nebo páry s účinností výroby η_V vztažené na teplo dodaném v palivu Q_V a není v ní žádný tepelný stroj.

Teplárna (T) je technologické zařízení (celek), které slouží pro kombinovanou výrobu elektřiny E a tepla Q_D (KVET) s účinností výroby η_T vztažené na teplo dodaném v palivu Q_T a vždy v ní musí být tepelný stroj, případně kogenerační jednotka.

$$\eta_E = \frac{E}{Q_E}$$
$$\eta_E \approx 0,25 - 0,425 [-]$$

$$\eta_V = \frac{Q_D}{Q_V}$$
$$\eta_V \approx 0,6 - 0,93 [-]$$

$$\eta_T = \frac{E + Q_D}{Q_T}$$
$$\eta_T \approx 0,8 - 0,9 [-]$$

!! $[MW_e] + [MW_t]$!!
!! 2.TDZ !!

Teplárenský modul

nebo také Modul teplárenské výroby e nebo také σ

$$e = \frac{E}{Q_D} = \frac{\text{vyrobená elektřina}}{\text{vyrobené teplo}} \quad [-]; \left[\frac{W}{W} \right]; \left[\frac{Wh}{Wh} \right]; \left[\frac{kJ \cdot kg^{-1}}{kJ \cdot kg^{-1}} \right]$$

pro výtopnu / kotelnu $e = 0$

pro elektrárnu $e = \infty$

pro teplárnu $e = 0,1$ až $1,5$ (záleží na typu zařízení)

Teplárenský modul je dán

- 1) typem a konstrukcí energetického zařízení
- 2) velikostí výroby elektřiny a její závislosti na výrobě tepla
- 3) parametry odebíraného tepla (teplot, tlak) a množství

Soustavy CZT (SCZT)

Tepelná síť

- slouží pro dopravu tepla prostřednictvím teponosné látky
- teponosnou látkou je nejčastěji voda / vodní pára
- transport tepla je veden ze zdroje tepla (výtopna / kotelna, elektrárna, teplárna) v potrubí ke spotřebiči (zákazníkovi)
- tepelná síť musí umožňovat transport tepla
 - v požadované kvalitě (stavu – teplota a tlak)
 - v požadované kvantitě (průtok)

Soustavy CZT (SCZT)

Tepelná síť – dle teponosného média

(A) parní

- jsou přenášeny velké tepelné výkony o vysokých stavových parametrech media
- historicky hlavně pro průmysl, případně primární síť
- rychlá dodávka tepla (rychlost páry v potrubí je 10 až 20 $m \cdot s^{-1}$)
- kombinovaná výroba elektřiny a tepla (KVET), kde teplo je primárním produktem

(B) parní

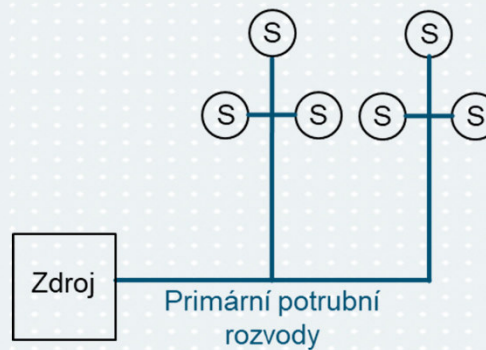
- pomalá dodávka tepla (rychlost vody v potrubí je 1 až 2 $m \cdot s^{-1}$)
- má ale velký akumulární efekt

(C) smíšené

Soustavy CZT (SCZT)

Tepelná síť – dle rozdělení sítě

(A) odběratelé jsou napojeni přímo na zdroj tepla (primární síť)

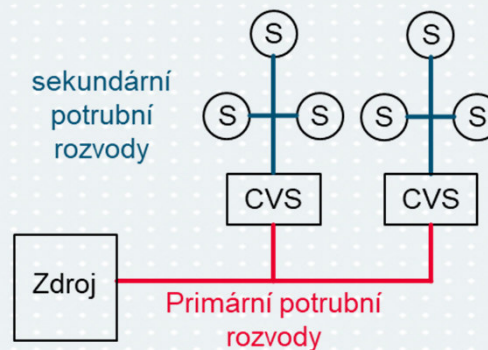

Soustavy CZT (SCZT)

Tepelná síť – dle rozdělení sítě

(B) odběratelé jsou napojeni na sekundární síť

- CVS (Centrální výměňkové stanice) - podle charakteru zdroje transformují primární tepelnou energii do rozvodů sekundárních topných potrubních rozvodů
 - tlakově oddělují primární síť od sekundární
 - regulace topné vody pro objektové předávací stanice (i ekvitermní regulace)
 - může být centrální ohřev TV (TUV).

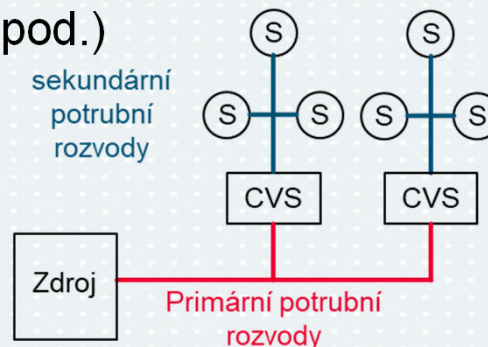

Soustavy CZT (SCZT)

Tepelná síť – dle rozdělení sítě

(B) odběratelé jsou napojeni na sekundární síť

- CVS (Centrální výměňkové stanice) - podle charakteru zdroje transformují primární tepelnou energii do rozvodů sekundárních topných potrubních rozvodů
 - na sekundární straně je zajištěna cirkulace topné vody pomocí oběhových čerpadel s řízením (statického) diferenčního tlaku
 - slouží také pro doplňování upravené vody do sekundárních rozvodů
 - u CVS, kde je primární teplo dodáváno v páře, je součástí kondenzátní hospodářství (sběrná nádrž kondenzátu, čerpadla pro přečerpání kondenzátu do primární sítě apod.)

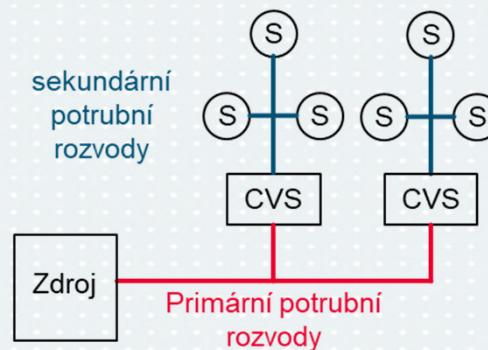

Soustavy CZT (SCZT)

Tepelná síť – dle rozdělení sítě

(B) odběratelé jsou napojeni na sekundární síť

- CVS (Centrální výměňkové stanice) - podle charakteru zdroje transformují primární tepelnou energii do rozvodů sekundárních topných potrubních rozvodů
- Primární potrubní rozvody jsou:
 - parní s teplotou a tlakem dle možností odběru turbíny
 - horkovodní s teplotou do 160 °C a PN25

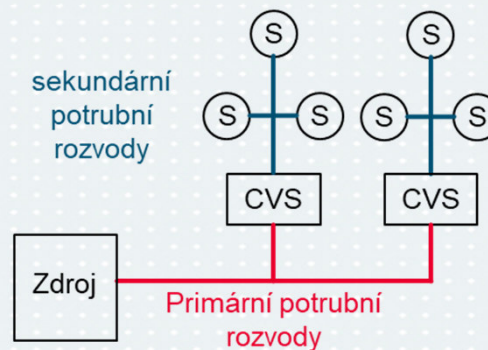

Soustavy CZT (SCZT)

Tepelná síť – dle rozdělení sítě

(B) odběratelé jsou napojeni na sekundární síť

- CVS (Centrální výměňkové stanice) - podle charakteru zdroje transformují primární tepelnou energii do rozvodů sekundárních topných potrubních rozvodů
- Sekundární potrubní rozvody jsou:
 - horkovodní s teplotou do 160 °C a PN25; nebo 130 °C a PN16
 - teplovodní s teplotou do 110 °C a PN6

Magisterský studijní program JADERNÁ ENERGETIKA vznikl za přispění

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

NÁRODNÍ
PLÁN
OBNOVY

MŠMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

NPO_VUT_MSMT-16609_2022

**VYSOKÉ UČENÍ
TECHNICKÉ
V BRNĚ**

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

NÁRODNÍ
PLÁN
OBNOVY

MŠMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

FAKULTA ELEKTROTECHNIKY
A KOMUNIKAČNÍCH
TECHNOLOGIÍ

FAKULTA
CHEMICKÁ

FAKULTA
STAVEBNÍ

FAKULTA
STROJNÍHO
INŽENÝRSTVÍ

Přednáška magisterského studijního programu JADERNÁ ENERGETIKA

Projektování energetických centrál

9. Návrh provozů s PT a dodávkou tepla (chladu) do SCZT

Fakulta strojního inženýrství

Ing. Petr Kracík, Ph.D.

2024

Vysoké učení technické v Brně

Typy teplárenských provozů

Cílem teplárenských provozů je dodávka:

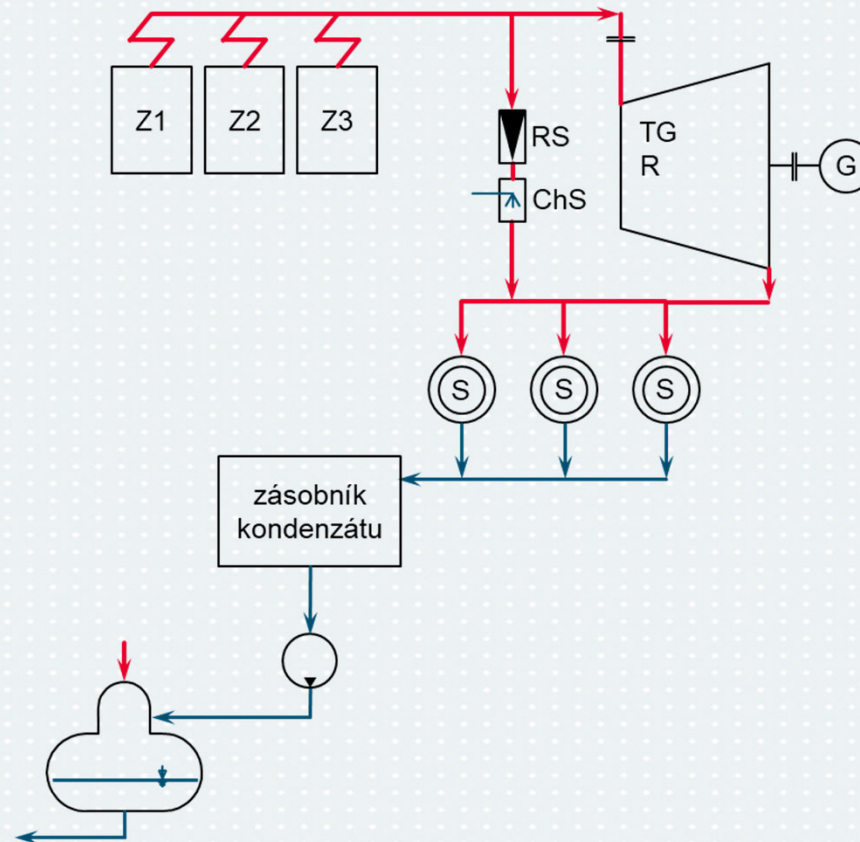
- (1) teplé vody ($t < 110 \text{ }^{\circ}\text{C}$)
- (2) horké vody ($t \geq 110 \text{ }^{\circ}\text{C}$)
- (3) páry

Typy teplárenských provozů jsou s PT:

- (1) provoz s protitlakou PT – dodávka v páře
- (2) provoz s protitlakou PT – dodávka v horké vodě
- (3) provoz s kondenzační odběrovou PT – dodávka v páře nebo vodě

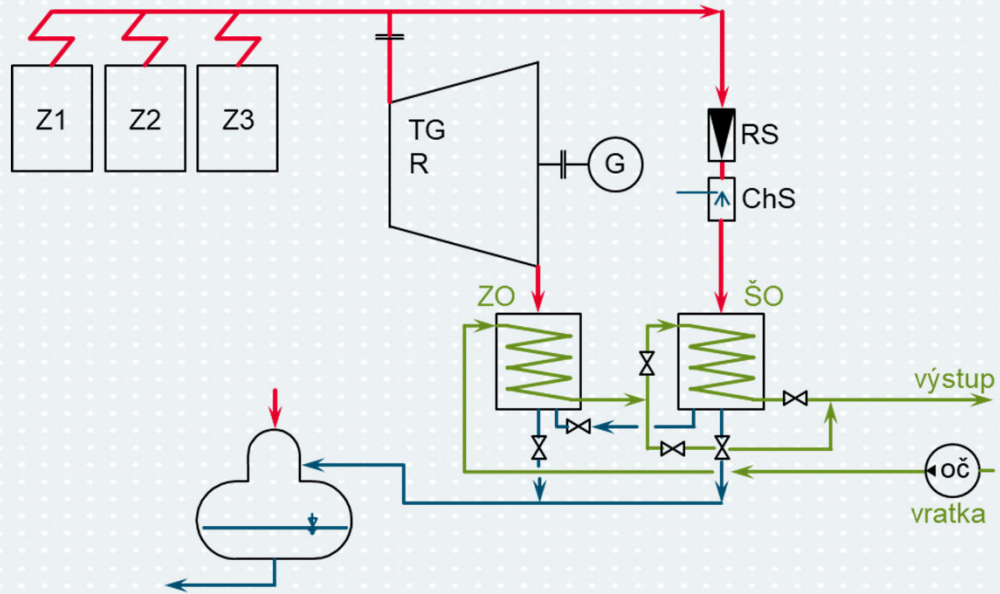
(1) Provoz s protitlakou PT

Dodávka v páře – základní schéma

(2) Provoz s protitlakou PT

Dodávka v horké vodě – základní schéma

Shrnutí (1+2) – provoz s protitlakou PT

Výhody

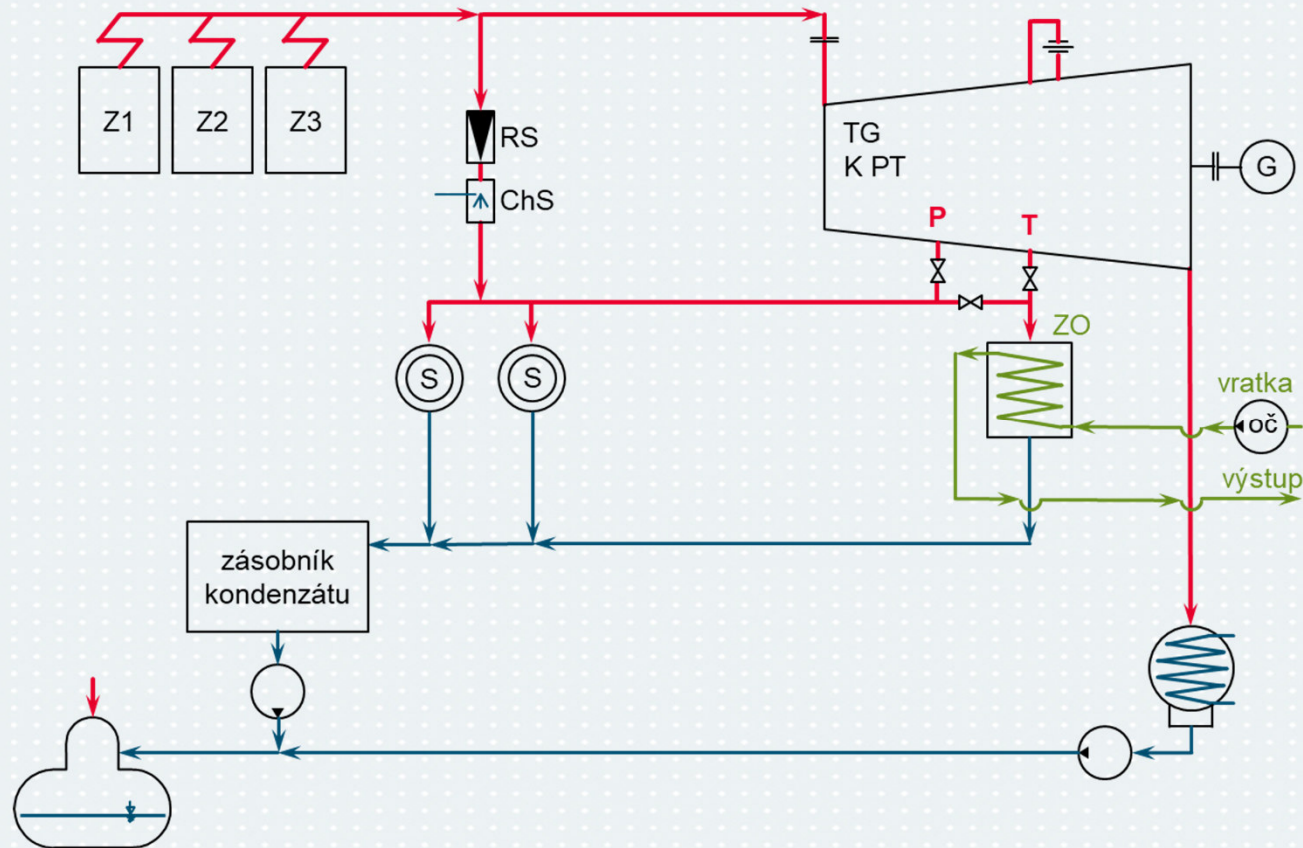
- vysoká celková energetická účinnost (vždy je dodávka tepla)
- PT má dlouhou životnost
 - rotor má životnost 100 až 150 tisíc provozních hodin
 - stator má životnost 250 až 300 (a více) provozních hodin
- je možné dodávat horkou vodu i páru (nezávisí na turbíně, ale omezením je dimenzování odběrů)
- PT je nezávislá na zdroji tepla (kotli a typu paliva)

Nevýhody

- výroba elektřiny je závislá na dodávce tepla
- pomalé najíždění TG a jejich omezený počet
 - studený start v řádech jednotek hodin
 - teplý start v řádech desítek minut
 - horký start v řádech minut
- nutnost nepřetržitého provozu v řádech měsíců

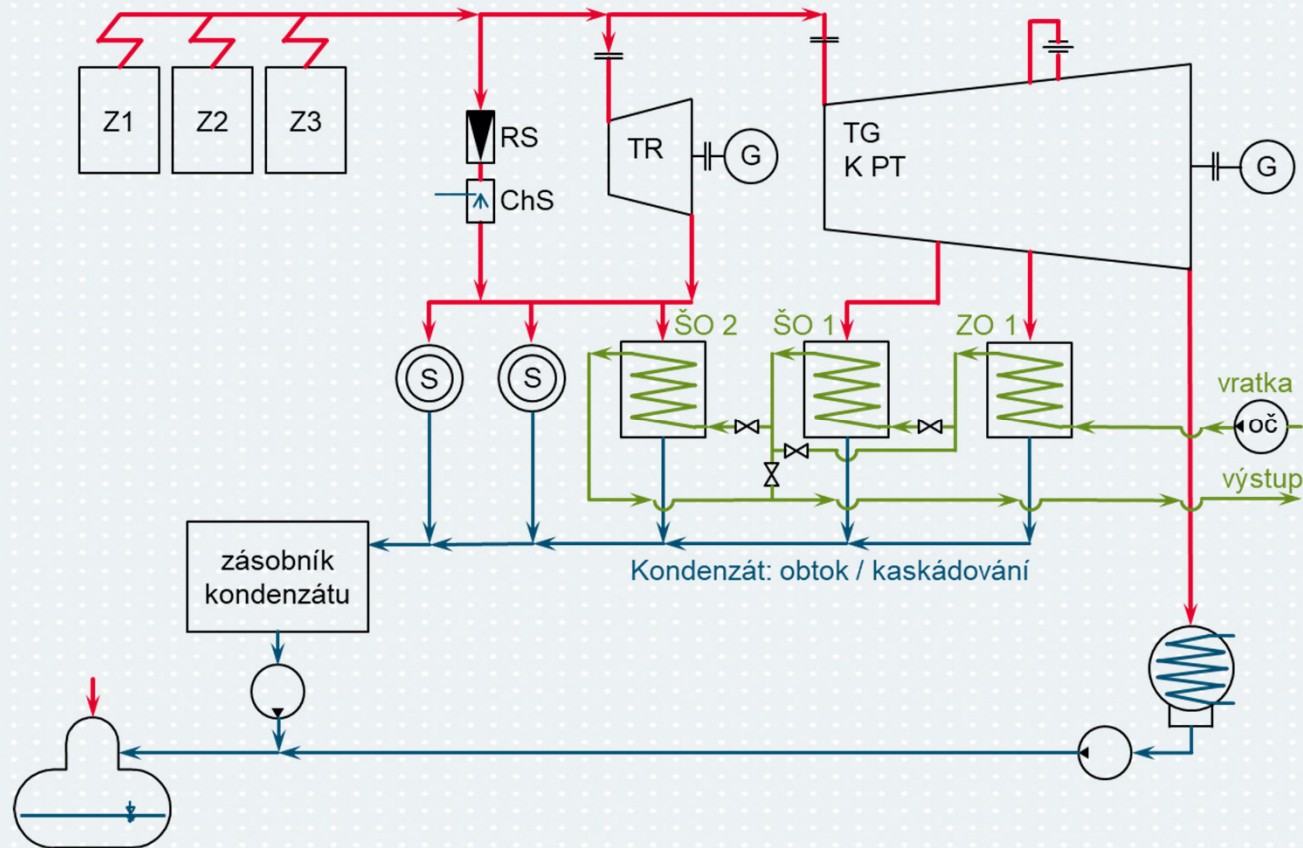
(3) provoz s kondenzační odběrovou PT

Dodávka v páře nebo vodě – základní schéma

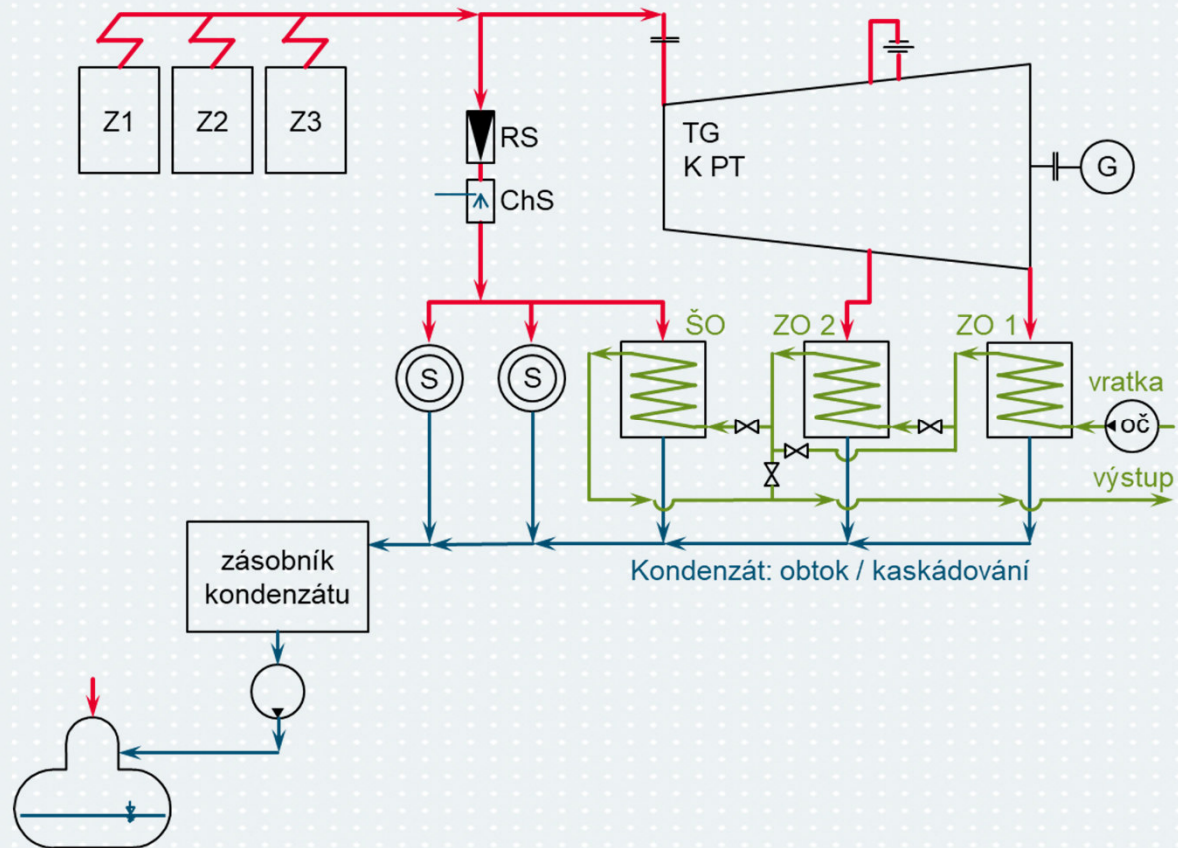
(3) provoz s kondenzační odběrovou PT

Dodávka v páře nebo vodě – 3° ohřev vody

(3) provoz s kondenzační odběrovou PT

Dodávka v páře nebo vodě – TG s potlačeným vakuem

Shrnutí (3) – provoz s kondenz. odběr. PT

Výhody

- výroba elektřiny je nezávislá na dodávce tepla, což umožňuje pokrýt potřebu elektřiny
- PT má dlouhou životnost
 - rotor má životnost 100 až 150 tisíc provozních hodin
 - stator má životnost 250 až 300 (a více) provozních hodin
- je možné dodávat horkou vodu i páru (nezávisí na turbíně, ale omezením je dimenzování odběrů)
- PT je nezávislá na zdroji tepla (kotli a typu paliva)

Nevýhody

- nižší celková energetická účinnost, která je závislá na poměru výroby elektřiny a dodávkám tepla
- musí být odvod zbytkového tepla (kondenzátor)
- pomalé najíždění TG a jejich omezený počet
 - studený start v řádech jednotek hodin
 - teplý start v řádech desítek minut
 - horký start v řádech minut
- nutnost nepřetržitého provozu v řádech měsíců

Shrnutí (3) – provoz s kondenz. odběr. PT

PT kondenzační odběrová (s RO případně NERO)

- je využívána ve velkých elektrárnách a teplárnách s velkou potřebou elektřiny nebo je částečné využití v systémových službách
- výroba elektřiny je 7 000 až 8 500 *provozních hodin*
- v rámci dodávek tepla je používána jako základní zdroj

PT kondenzační bez regulovaných odběrů

- může mít neregulované odběry pro regeneraci a odplynění
- je využívána v teplárnách jako doplňkový zdroj například v letním období při malých odběrech tepla a potřebě vyrábět elektřinu

Magisterský studijní program JADERNÁ ENERGETIKA vznikl za přispění

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

NÁRODNÍ
PLÁN
OBNOVY

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

NPO_VUT_MSMT-16609_2022

**VYSOKÉ UČENÍ
TECHNICKÉ
V BRNĚ**

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

NÁRODNÍ
PLÁN
OBNOVY

MŠMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

FAKULTA ELEKTROTECHNIKY
A KOMUNIKAČNÍCH
TECHNOLOGIÍ

FAKULTA
CHEMICKÁ

FAKULTA
STAVEBNÍ

FAKULTA
STROJNÍHO
INŽENÝRSTVÍ

Přednáška magisterského studijního programu JADERNÁ ENERGETIKA

Projektování energetických centrál

10. Dispoziční řešení strojovny a P&ID

Fakulta strojního inženýrství

Ing. Petr Kracík, Ph.D.

2024

Vysoké učení technické v Brně

Dispoziční řešení strojovny

Na dokumentacích vybraných provozů bude komentováno dispoziční řešení a PID

Magisterský studijní program JADERNÁ ENERGETIKA vznikl za přispění

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

NÁRODNÍ
PLÁN
OBNOVY

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

NPO_VUT_MSMT-16609_2022

1

 Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

 NÁRODNÍ
PLÁN
OBNOVY

 MSMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

 FAKULTA ELEKTROTECHNIKY
A KOMUNIKAČNÍCH
TECHNologií

 FAKULTA
CHEMICKÁ

 FAKULTA
STAVEBNÍ

 FAKULTA
STROJNÍHO
INŽENÝRSTVÍ

Přednáška magisterského studijního programu JADERNÁ ENERGETIKA

Projektování energetických centrál

Ekonomika v energetice a hodnocení projektů

Fakulta Strojního inženýrství

Marek Baláš

 Vysoké učení technické v Brně

2

Proč ekonomika v energetice

- Cíl ekonomiky – růst hodnoty podniku
- Ekonomika ve smyslu optimálního využití dostupných prostředků tak, aby bylo dosaženo minimálních nákladů a současně maximálního zisku

- Motivace
 - pochopení základních myšlenek a principů
 - využití při řešení zadání závěrečných prací

3

3

Náklady

- souhrn financí vynaložených na výrobu
- rozeznáváme
 - investiční náklady [Kč]
 - jednorázově investovaná částka na počátku projektu na pořízení výroby a jejího vybavení
 - (další náklady za provozu při pořízení drahého vybavení či opravy s navýšením hodnoty technologie)
 - výrobní (provozní) náklady [Kč/rok]
 - náklady **přímo** související s výrobou energie – vynaložím je pouze, když vyrábím
 - náklady **nepřímé** – nesouvisí s přímou výrobou

4

4

Investiční náklady

- základní investice – fixní investiční náklady
 - pozemky,
 - budovy a jejich úpravy
 - investice do občanské vybavenosti
 - technologie pro výrobu
- předvýrobní náklady
 - studie
 - projekty
 - příprava výroby
- provozní kapitál
 - zásoby materiálů před zahájením výroby

5

5

Výrobní náklady

• Přímé – náklady na nákup paliv a energií– náklady na ostatní materiál • mazací hmoty, chemikálie pro úpravnu vody, atp.– technické služby • platby za znečišťování ovzduší, likvidace odpadů atp.– mzdové náklady • hrubá mzda zaměstnanců• sociální a zdravotní pojištění zaměstnanců• případné další sociální náklady (FKSP, stravné atp.)– náklady na běžnou údržbu zařízení– náklady na větší či generální opravy– nezařazené - výrobní režie	• Nepřímé – mzdové náklady– fixní služby– nepřímé náklady na prodej energií– přímé náklady na prodej– odpisy– úroky z úvěrů– leasing

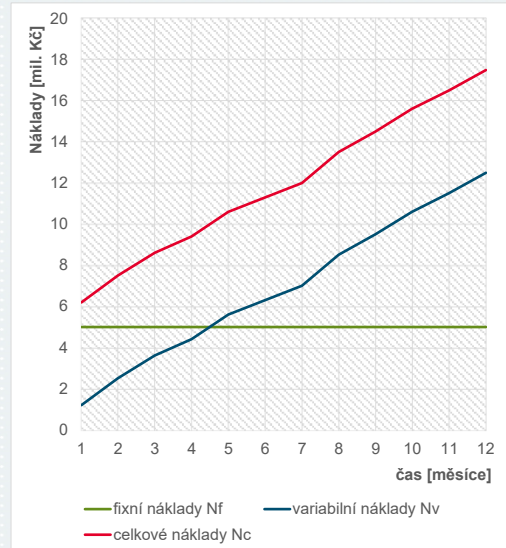
6

6

Náklady

- N_f - fixní (stálé) náklady – výše nákladů vzniklá nezávisle na výrobě [Kč]
 - odpisy
 - úroky
 - údržba a opravy
 - mzdy
 - režie
 - splátky
 - náklady na výzkum a vývoj
- N_v - variabilní (proměnné) náklady – náklady úzce spjaté s výrobou [Kč/GJ]
 - palivo
 - elektrická energie
 - jiné provozní hmoty
 - mzdy spojené s přímou výrobou

7

7

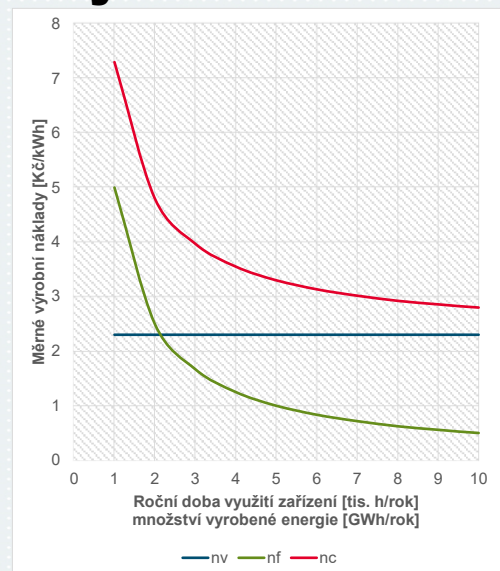
Měrné náklady

- náklady na vyrobenou jednotku

$$n_c = n_f + n_v [Kč/kWh]$$
 kde $n_f = \frac{N_f}{P_{jm}} [Kč/kWh]$
- celkové náklady pak jsou

$$N_c = N_f + N_v = n_f \cdot P_{jm} + n_v \cdot E^n [Kč/rok]$$
- měrné výrobní náklady

$$n_c = n_f \cdot \frac{P_{jm}}{E} + n_v [Kč/kWh]$$

8

8

Výnosy

- výnosy (příjmy, tržby) jsou souhrnem peněžních prostředků, které firma získá ze všech svých činností za určité období
- výnosy se dělí na:
 - provozní výnosy - získané z provozně-ekonomické činnosti (tržby za prodej)
 - finanční výnosy - získané z finanční investic, cenných papírů, vkladů atp.
 - mimořádné výnosy - získané mimořádně, například prodejem odepsaného výrobního zařízení
- výnosy spolu s náklady tvoří hospodářský výsledek – zisk /ztrátu

9

9

Kalkulace ceny vyrobené jednotky

přímé náklady na jednotku - n_v

- přímý materiál
- přímé služby
- přímé mzdy
- ostatní přímé náklady

+ podíl nepřímých nákladů - n_f/E

+ zisk

cena bez DPH

+ DPH

koncová cena jednotky

• snaha o maximalizaci zisku naráží na

- konkurenci
- regulaci

10

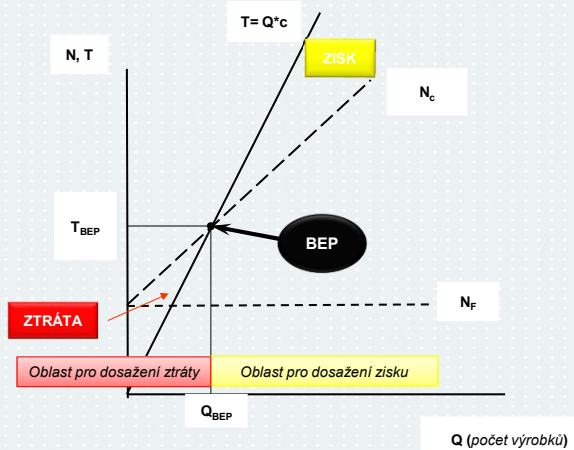

10

Bod zvratu (Break-Even Point)

- určuje, takový objem produkce výrobků, při kterém se výše zisku rovná nule
- s tímto souvisí kritické využití výrobní kapacity, což je objem výroby v procentech v bodu zvratu

$$BEP = \frac{(N_F + Z_{\min})}{p - n_v} [kS]$$

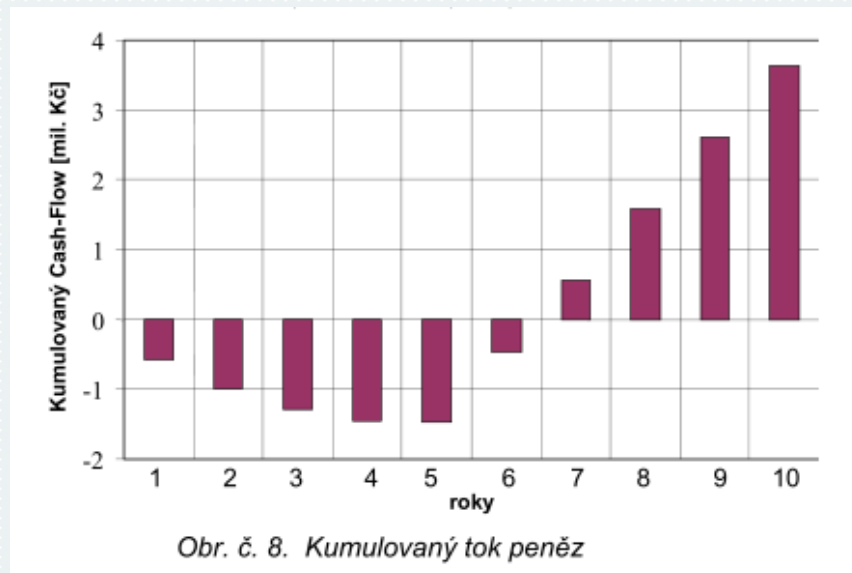

11

11

Cash flow

Obr. č. 8. Kumulovaný tok peněz

12

12

Cash flow

- Cash flow

- výkaz o peněžních tocích
- označuje rozdíl mezi peněžními příjmy a peněžními výdaji za sledované období
- na rozdíl od výsledovky se zabývá příjmy a výdaji, nikoliv výnosy a náklady.

$$CF = \text{příjmy} - \text{výdaje}$$

+ tržby
 - provozní výdaje
 - úroky z úvěru
 - investiční výdaje
 - odpisy
 (+ dotace)
 (+ úvěr)
 (- úmor)

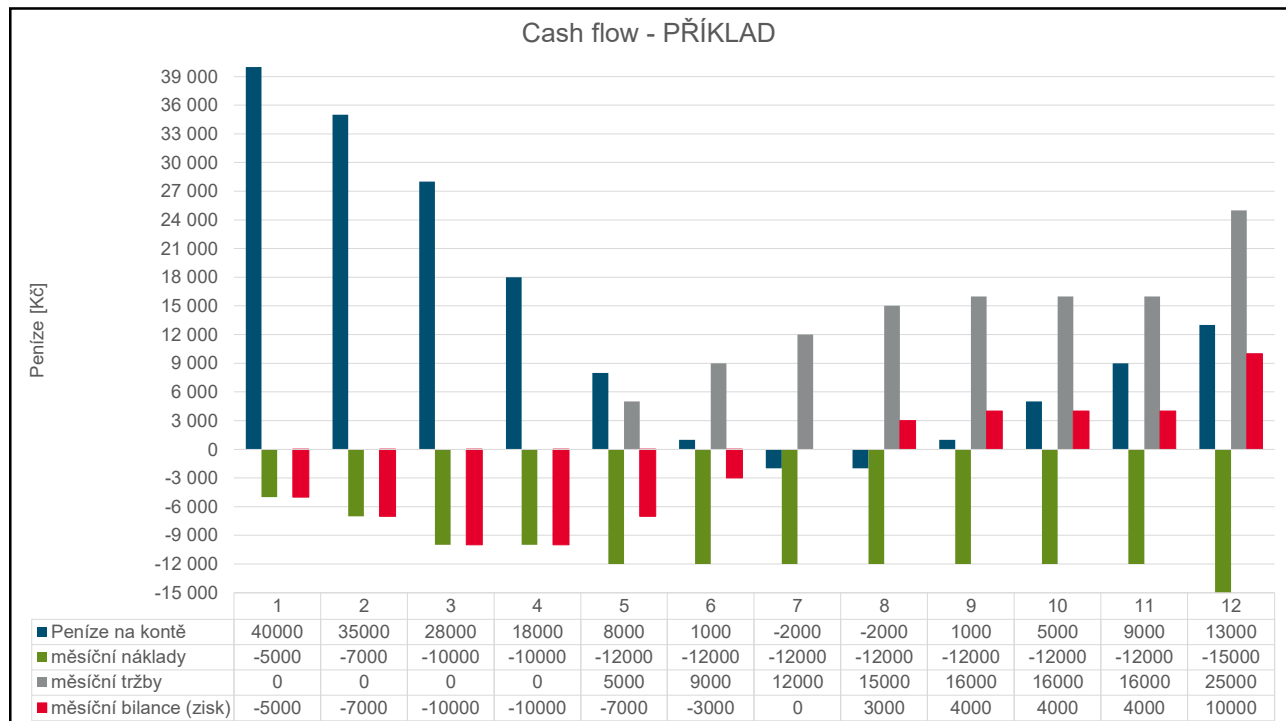
příjmy před zdaněním

- daně

čistý zisk

+ odpisy

cash flow

Specifika energetiky

- pro energetická zařízení je typická
 - vysoká vybavenost základními prostředky
 - vysoká investiční náročnost
 - dlouhá doba výstavby
 - vysoká náročnost na primární zdroje
 - dlouhá doba životnosti
 - dlouhá doba návratnosti
- Optimalizace projektu
 - technicko-ekonomické
 - vyžaduje znalost navrhované procesní technologie
 - vyžaduje znalost budoucího provozního režimu zařízení
 - vyžaduje znalost metodiky ekonomického posuzování investičních projektů

15

15

Investiční strategie

- předmětem investiční strategie je stanovení cílů, prostředků, postupů a časového sledu dosažení cíle
- Investiční motivy
 - snížení rizika
 - finanční stabilita podniku
 - podíl na trhu
 - výnosnost investic
 - snížení nákladů
 - zvýšení tržeb
 - zvýšení obrátu
 - pomocí inovací
 - zajištění legislativních požadavků (např. ochrana ŽP)
 - zlepšení pracovních, zdravotních, sociálních podmínek ve firmě

16

16

Investiční strategie – vlivy

- vnější faktory
 - daňová a monetární politika státu (úrokové sazby, zdanění příjmů),
 - očekávání investorů a tržních partnerů,
 - dynamika HDP,
 - import a export,
 - konkurence
- vnitřní faktory
 - stav majetku podniku,
 - pozice na trhu a v odvětví,
 - úroveň organizace a řízení,
 - zkušenosti,
 - informace,
 - tvůrčí podmínky,
 - finanční situace

17

17

Investice

- dělíme na:
 - hmotné
 - nemovitosti, technologie, výrobní kapacity, cenný majetek
 - nehmotné
 - licence, software, know-how, práva, výzkum atp.
 - finanční
 - cenné papíry, dlouhodobé půjčky, vklady atp.
- investiční strategie
 - očekávaný výnos investice
 - očekávané riziko investice
 - očekávaný výsledek na likviditu firmy

18

18

Projekt

- *vize – technologická – ekonomická, záměr*
- předinvestiční fáze – studie
- *rozhodnutí*
- investiční fáze – výroba
- trvalý provoz
- *hodnocení*

- Vyjádření cílů projektu
 - věcné vyjádření – kvantitativní, kvalitativní
 - ekonomické – náklady, zisk, návratnost, rentabilita
 - časové – zahájení užívání, trvalé užívání, BEP, životnost

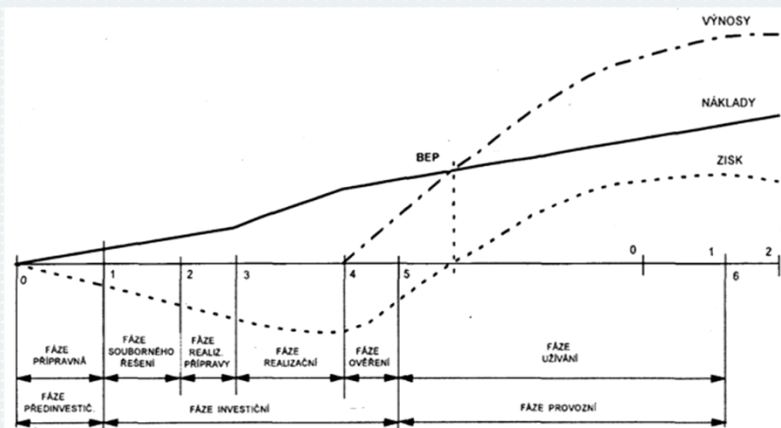
19

19

Cash flow projektu

- Plán průběhu cash flow (příjmů a výdajů)
 - průběh příjmů a výdajů v **investiční** etapě
 - průběh příjmů a výdajů v **provozní** etapě
 - souvisí s průběhem nákladů a výnosů v jednotlivých letech

20

20

Zdroje financování

- vlastní finanční zdroje
 - odpisy – obnova stávajícího investičního majetku
 - nerozdělený zisk – po zdanění
 - výnosy získané prodejem podnikového majetku
- cizí finanční zdroje
 - střednědobé a dlouhodobé bankovní úvěry
 - střednědobé a dlouhodobé podnikatelské úvěry
 - obligace – emitované cenné papíry (pevně stanovený úrok)
 - akcie
 - dotace – místní rozpočty, státní rozpočet, fondy EU
- zvláštní forma financování
 - finanční leasing majetku
- další vklady do projektu
 - know-how, stávající kapacity, licence atp.

21

21

Inflace

- inflace vyjadřuje procentní změnu cenové hladiny
- míra inflace

$$\frac{1 + i}{1 + i_i}$$

- reálná úroková míra i_r – úroková míra očištěná o inflaci, příp. o nesražené daně

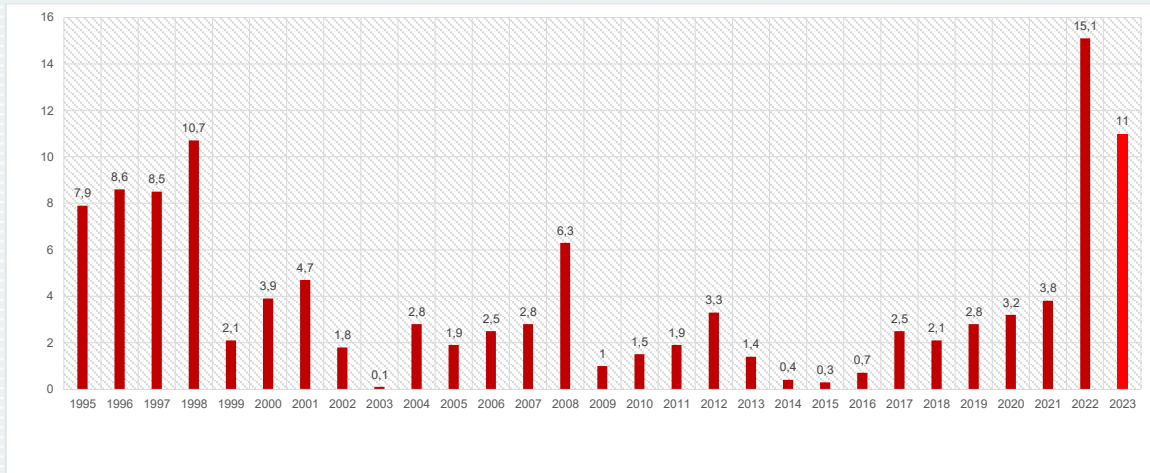
$$i_r = \frac{1 + (1 - daň) \cdot i_e}{1 + i_i}$$

22

22

Inflace

23

Vysoké učení technické v Brně

23

Diskontování – diskontní míra

- v případě diskontu známe budoucí hodnotu ceny peněz – splatnou částku
- jednoduchý diskont

$$N_i = K \cdot (1 - t \cdot d)$$

- složený diskont

$$N_i = K \cdot (1 - d)^t$$

$$N_i = K \cdot \left(1 - \frac{d}{m}\right)^{t \cdot m}$$

- diskontování je způsob ohodnocení budoucí ceny peněz
 - diskontní míra vlastního kapitálu $d_e = d_f + \beta \cdot (d_m - d_f)$
 - diskontní míra cizího kapitálu $d = (1 + d_r) \cdot (1 + a) - 1$
- pokud investujeme a máme alternativní příležitost, jak peníze zhodnotit, tak nám diskontování odpoví na otázku, zda-li se daná investice vyplatí.

$$PV = \frac{R}{(1 + d)^t}$$

24

Vysoké učení technické v Brně

24

Diskontní míra

- diskontní míra vlastního kapitálu
 - $d_e = d_f + \beta \cdot (d_m - d_f)$
 - d_f - bezriziková úroková míra, (sazby dlouhodobých státních dluhopisů)
 - β - systematické (tržní) riziko zachycující odchylky akcie dané firmy oproti celkovému tržnímu vývoji
 - $(d_m - d_f)$ - riziková přirážka
- diskontní míra cizího kapitálu
 - $d = (1 + d_r) \cdot (1 + a) - 1$
 - d_r - nominální diskontní sazba
 - a - inflační koeficient (většinou roční míra inflace)

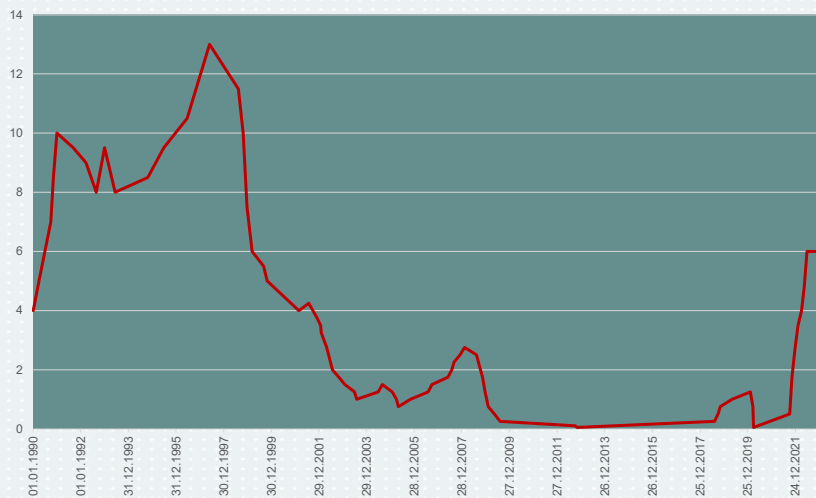
25

Vysoké učení technické v Brně

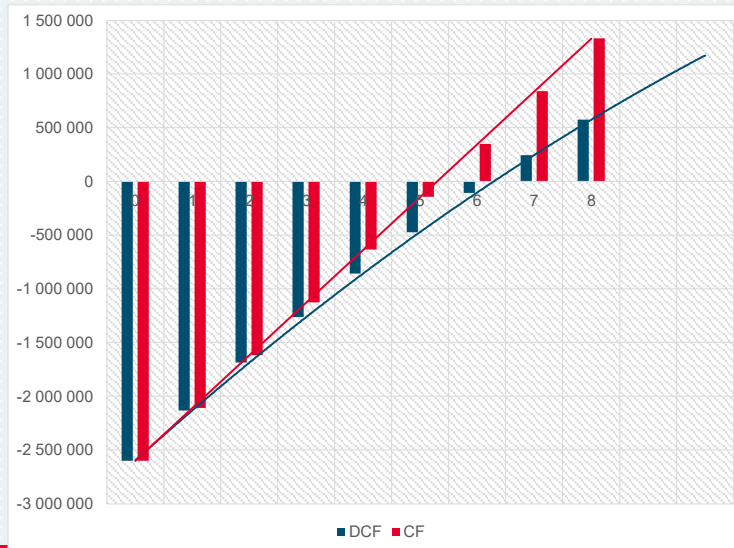
25

Vysoké učení technické v Brně

26

Diskontované Cash flow

- pokud chceme zohlednit budoucí cenu peněz, použijeme tzv. diskontovaný cash flow

$$DCF = \frac{CF}{(1 + d)^t}$$

Ekonomické hodnocení projektu

- cíle ekonomického hodnocení
 - rozhodnout, která varianta investice je nejlepší
 - určení rizik a nejistot variant projektu
 - definovat očekávané náklady a přínosy
- hodnocení je třeba dělat pro jeden čas
 - je nutno na jeden čas přepočítat současnou nebo hodnotu peněz – diskontování
 - základ je dobrý odhad úrokové sazby
- rozdělení podle posuzovacích kritérií
 - nákladové kritérium
 - cílem projektu je úspora investičních i provozních nákladů
 - ziskové kritérium
 - kritériem hodnocení je zisk
 - kritérium čistého peněžního toku
 - projekt je hodnocen na základě CF

29

29

Techniky hodnocení investic

- **statické metody**
 - jsou zaměřeny především na sledování **peněžních přínosů** či poměřování s počátečními výdaji
 - nezahrnují **faktor rizika**, čas berou v úvahu pouze v omezené míře:
 - Průměrný roční výnos
 - Průměrná doba návratnosti
 - Průměrná procentní výnosnost
 - Doba návratnosti
- **dynamické metody**
 - zohledňují **faktor času a riziko**, základem je **diskontování** vstupních parametrů
 - Čistá současná hodnota (NPV)
 - Vnitřní výnosové procento (IRR)
 - Index ziskovosti (IR)
 - Doba návratnosti (PP)
 - Průměrný výnos z účetní hodnoty

30

30

Hodnocení investic

- Výnosnost investice
- kolik procent investovaného kapitálu se ročně průměrně vrátí
- odvíjí se od objemu produkce i od hodnoty investičních nákladů
- umožňuje srovnávat projekty s různou dobou životnosti

$$ROI = \frac{Z_r}{N_i}$$

- Prostá doba návratnosti

• PP - Payback Period

- metoda udává, za jakou dobu by mělo dojít ke splacení počáteční investice (při rovnoměrné realizaci hotovostních toků).

$$T_o = \frac{N_i}{Z_r}$$

- Z_r průměrný čistý roční zisk z investice [Kč]
- N_i náklady na investici [Kč]

31

31

Hodnocení investic

Průměrný roční výnos

- Metoda **průměrný roční výnos**, je poměr všech cash flow spojených s investicí a počtem let životnosti investice

$$\phi CF = \frac{\sum_{i=1}^n CF_i}{T_z}$$

- ϕCF ... průměrný roční výnos
- CF_i ... cash flow spojená s investicí
- T_z ...doba životnosti projektu

Návratnost investice

- počet roků provozu, za které se úspory na výrobních nákladech proti současnému stavu rovnají vynaloženým investičním nákladům

$$T_r = \frac{N_i}{N_{v1} - N_{v2}}$$

- N_{v1} a N_{v2} ...původní a nové roční provozní náklady [Kč/rok]

$$T_r = \frac{N_{i2} - N_{i1}}{N_{v1} - N_{v2}}$$

32

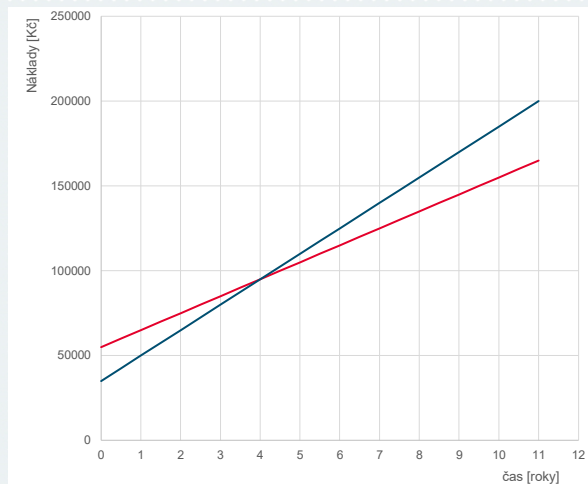

32

Porovnání dvou nových variant

		Ni	55000	35000
N_{i1}	55000	1	65000	50000
n_{v1}	10000	2	75000	65000
N_{i2}	35000	3	85000	80000
n_{v2}	15000	4	95000	95000
T_r	4	5	105000	110000
		6	115000	125000
		7	125000	140000
		8	135000	155000
		9	145000	170000
		10	155000	185000
		11	165000	200000

$$T_r = \frac{N_{i2} - N_{i1}}{N_{v1} - N_{v2}}$$

33

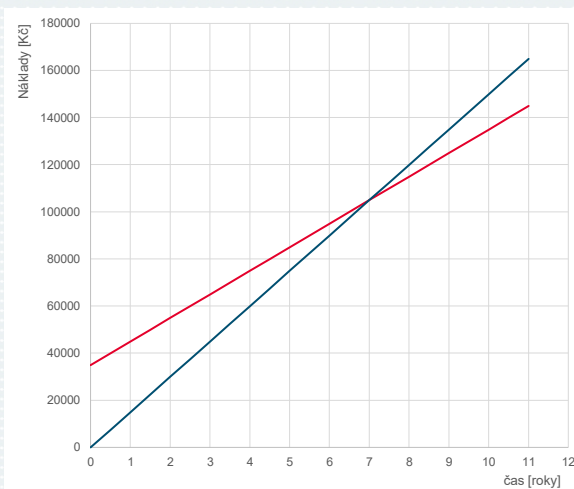

33

Porovnání stávajícího stavu a nové varianty

		Ni	35000	0
N_{i1}	35000	1	50000	20000
n_{v1}	15000	2	60000	35000
N_{i2}	0	3	70000	50000
n_{v2}	20000	4	80000	65000
T_r	7	5	90000	80000
		6	100000	95000
		7	110000	110000
		8	120000	125000
		9	130000	140000
		10	140000	155000
		11	150000	170000

$$T_r = \frac{N_i}{N_{v1} - N_{v2}}$$

34

34

Diskontovaná doba návratnosti (DPP – Discounted Payback Period)

- udává počet let, po který se investice bude vracet
- pokud je výsledná hodnota menší než doba životnosti projektu, náklady na něj vynaložené se v době jeho provozu vrátí
- dobu návratnosti můžeme použít jako:
 - statickou metodu, která nezohledňuje faktor času
 - dynamickou metodu, kdy zohledníme faktor času tím, že doplníme dobu návratnosti o **diskontování** hotovostních toků

$$T_s = \frac{\ln \frac{K}{N_i}}{\ln(1+d)} = \frac{\ln \frac{1}{1 - T_o \cdot d}}{\ln(1+d)} [\text{roky}]$$

$$T_s = \frac{N_i}{\frac{\sum_{t=1}^{T_z} CF_t}{T_z}} [\text{roky}]$$

35

35

Čistá současná hodnota (investice) (NPV - Net Present Value)

- jedno z nejvhodnějších a nejpoužívanějších finančních kritérií
- v metodě je zahrnuta celá doba životnosti projektu, i možnost investování do jiného stejně rizikového projektu.
- bere v úvahu časovou hodnotu peněz, závisí pouze na předvídaných hotovostních tocích a alternativních **nákladech kapitálu**

$$NPV = \sum_{t=0}^n \frac{CF_t}{(1+d)^t} - N_i$$

$$NPV = \sum_{t=1}^n \frac{CF_t}{(1+d)^t} - \sum_{t=1}^T \frac{N_i}{(1+d)^t}$$

- **NPV - $N_i < 0$ – nerentabilní projekt**
- **NPV - $N_i = 0$ - indiferentní**
- **NPV - $N_i > 0$ – projekt zvyšuje hodnotu firmy**

36

36

Vnitřní výnosové procento (IRR – internal rate of return)

- trvalý roční výnos investice
- jedná se o diskont, při němž je NPV investice rovno nule
- udává relativní výnos (rentabilitu), kterou projekt během svého životního cyklu poskytuje

$$NPV = \sum_{t=0}^n \frac{CF}{(1 + IRR)^t} = \sum_{t=1}^n \frac{CF}{(1 + IRR)^t} - N_i = 0$$

- číselně je rovna diskontní sazbě, při které je NPV rovna nule

$$IRR = i_n + \frac{NPV_n}{NPV_n + NPV_v} \cdot (i_v - i_n)$$

37

37

Rizika

- z pohledu ekonomiky je hlavním rizikem nedosažení předpokládaného zisku
- rizika jsou třeba zohlednit ve studiích
- přímé promítání rizika – vyjádření pomocí statistických metod
 - směrodatná odchylka – vyjádření odchýlení skutečných toků peněz od předpokládaných

$$\sigma = \sqrt{\sigma^2}$$

- rozptyl – vyjádření odchylky jednotlivých peněžních toků od průměrného CF

$$\sigma^2 = \sum_{j=1}^n (CF_j - \overline{CF})^2 \cdot p_j$$

- variační koeficient – pro velmi odlišné CF

$$V = \frac{\sigma}{CF}$$

- nepřímé promítání rizika
 - přizpůsobení výnosového procenta riziku

38

38

Citlivostní analýza

- analyzuje, nakolik je projekt náchylný k neúspěchu v případě neočekávaného výkyvu CF
- zkoumá důsledek změn vstupů na výstupech (zisku) projektu
- cílem analýzy je
 - určit hlavní proměnné, které ovlivňují náklady a výnosy
 - analyzovat výsledky těchto proměnných
 - stanovit nejvíce a nejméně citlivý faktor
 - doporučit aktivity, které mohou negativní dopady eliminovat
- zjišťuje se závislost NPV (a IRR) na
 - diskontu
 - velikosti investic
 - prodejní ceně vyrobené energie
 - změně provozních nákladů
 - cena vstupních surovin (palivo)
 - mzdy
 - nájem
 - další náklady (PHM, daně, cla, ekologické poplatky (odpad, emise, voda atp.))
 - době využití instalovaného výkonu

$$\Delta\%X = \frac{X_{po_zmeně} - X_{pred_zmenou}}{X_{pred_zmenou}}$$

39

39

Zadání

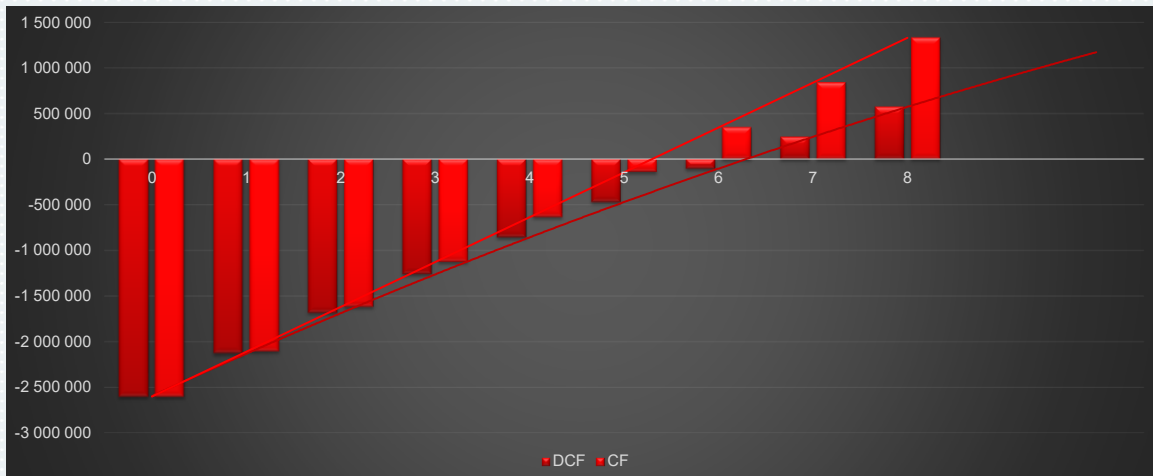
• elektrický výkon	130 kW	• diskontní míra	7 %
• tepelný výkon	220 kW	• úroková sazba	9 %
• cena generátoru	2,1 mil. Kč	• odvozy ze zisku	19 %
• náklady na úpravy	0,5 mil. Kč	• doba splatnosti úvěru	3 roky
• palivo zemní plyn		• výše získaných prostředků	40 %
– výhřevnost	33 MJ/m ³		
• životnost motoru	8 let	• cena tepla	450 Kč/GJ
• měrná spotřeba paliva	363 m ³ /MWh	• cena elektřiny	1635 Kč/MWh
		• cena paliva	9,5 Kč/m ³
• roční doba využití	4 400 hodin		
• provozní náklady mimo palivo	50 tis. Kč/rok		

40

40

Porovnání ΣCF a ΣDCF

41

Vysoké učení technické v Brně

41

Magisterský studijní program JADERNÁ ENERGETIKA vznikl za přispění

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

NÁRODNÍ
PLÁN
OBNOVY

NPO_VUT_MSMT-16609_2022

Vysoké učení technické v Brně

42